

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen
op zaterdag 13 oktober 1962

APARTHEID : WELDAAD OF SCHANDE ?

Rede uitgesproken door Mr. Arnold VAN GELDER

I. Inleiding.

A. Probleemstelling.

« Innuït », noemen de Eskimo's zichzelf, en dat betekent : « de mensen » (1). « Khoi-khoïn », heten de Hottentotten in hun eigen taal, en dat betekent : « de mensen bij uitstek » (2). « Barbaroi », zij die brabbelen, zeiden de hoogbeschaafde Hellenen smalend en zij bedoelden hun buurvölker die geen Grieks spraken.

Deze voorbeeldenreeks zou zeer lang kunnen worden, want zij illustreert een in de Volkenkunde overbekend verschijnsel : het ethnocentrisme (3). Het fysisch uitzicht van het eigen ras is het mooiste, de eigen cultuur is de normale, de eigen godsdienst is de juiste. Het eigene is de maatstaf waaraan al het andere, al het vreemde, getoetst wordt. Deze mentaliteit is typisch voor de meeste zogenaamde lagere beschavingen, — lager, dan altijd gezien vanuit Westers standpunt —, en is nog ver van overwonnen in de Europese beschavingssfeer.

Dit ethnocentrisme, in een gesublimeerde vorm, kan overgaan tot een gerechtvaardigde en niet blinde liefde voor het eigen volk, de eigen taal, de eigen cultuur en men kan zich zelfs afvragen of dit verschijnsel als dusdanig geen uiting is van een collectief, deels onbewust en al dan niet noodzakelijk instinct van zelfbehoud.

Om die vraag te beantwoorden zouden we moeten weten of dergelijk instinct van zelfbehoud een bestaansreden, een zin kan hebben.

Bestaat er enig gevaar, of zelfs maar een nadeel in de diepgaande vermenging van rassen ? Gaat er voor de mensheid iets verloren als een ras iets van het eigene prijsgeeft ? Hebben sommige rassen redenen om in hun superioriteit te geloven en deze angstvallig te behoeden voor al te nauwe contacten met andere rassen ? Bestaan er bepaalde overerfbare

psychologische raseigenschappen die de rassen differentiëren ?

Hier komen we reeds, — en we staan nog maar op de drempel van de inleiding —, op een uiterst glibberig terrein !

Het is met opzet dat ik onmiddellijk ethnocentrisme en racisme, hoewel deze beide begrippen elkaar geenszins dekken, met elkaar in verband breng. Het waarom zal U later duidelijk worden (4).

B. Het Belang van het Ras ?

a) Het bestaan van psychologische verschillen.

Geen ernstig mens kan ontkennen dat er psychologische verschillen bestaan tussen een doorsnee Blanke en een doorsnee Neger, tussen de gemiddelde Japanner en een gewone Papoea.

Negers en Blanken verschillen doorgaans qua temperament en karakter, qua abstractievermogen, enz. (5)

Hebben wij niet allemaal een vaag idee van het psychologisch type van de Duitser, de Fransman, de Amerikaan, en klopt dat niet vaak ?

Spreken we soms niet over de rustige Kempenaar, de koppige Bruggeling, de joviale Antwerpenaar en niet steeds ten onrechte, hoewel hier vaak chauvinistische overwegingen het hoofd beginnen op te steken.

De bekende criminoloog, Professor Meester Van Bemmelen, meent zelfs dat er een verschil in de aard van de criminaliteit zou bestaan, enerzijds tussen de hoofdzakelijk alpiene en anderzijds de hoofdzakelijk noordse rasgroepen in Nederland (6).

Maar, — en hier raken we de kern van het probleem —, zijn deze psychologische verschillen, zelfs in de veronderstelling dat hun eerder instinctief aangevoelde realiteit objectief zou kunnen bewezen worden,

te wijten aan raciale, dus biologische eigenschappen, of zijn zij het gevolg van een samenloop van historische, sociale, economische, geografische, klimatologische, culturele of welke factoren ook? Met andere woorden, zijn zogenaamde psychologische raseigenschappen door fysische raseigenschappen geconditioneerd of zijn zij het gevolg van omstandigheden en bijgevolg voor wijziging en aanpassing vatbaar? Moeten die alleszins bestaande verschillen bestendig zo blijven?

Zeer ernstige volkenkundigen, zoals Professor Bernatzik, nemen op grond van erfbiologische, dus raciale factoren aan, dat het uitgesloten zou zijn, zelfs door opvoeding van jongs af en door aanpassing aan het milieu, b.v. een Bosjesman, een Negrito of een Pygmeë tot een volwaardig lid van de Europese beschavingssfeer te maken (7).

Anderzijds is de Engelse bioloog Hogben van oordeel dat onze kennis ten aanzien van het verband tussen raskenmerken en culturele vermogens zo gering is, dat ze op de achterkant van een postzegel zou kunnen opgesomd worden (8).

Samenvattend kunnen we zeggen dat op het huidige ogenblik, en dit reeds van in de vroegste tijden, leden van het blanke ras, — en ik bedoel hier zowel Indo-germaanse, Semietische als Hamietische volkeren —, door welke factoren, dat laten we in het midden, een toonaangevende rol spelen in de wereld. Dat een relatief hoog aantal individuen van het blanke ras begaafd is met zekere organisatorische, technische en intellectuele gaven, staat als een paal boven water en het is dan ook te begrijpen dat vele blanken, die enkel de resultaten zien doch de oorzaken niet kennen, daarop zeer trots zijn.

Vermits de leden van de verschillende rassen zeer vaak ook psychologisch verschillend reageren, en vermits door de invloed van het ethnocentrisme ieder zijn reactie als de normale zal aanzien, geeft dit allicht aanleiding tot het ontstaan van een zeker superioriteitsgevoel.

Wat zojuist gezegd werd over het blanke ras, beïnvloedt niet dat ook andere rassen, wanneer alle beïnvloedende factoren daartoe meehelpen, niet vroeg of laat een even grote culturele ontplooiing kunnen kennen. De geschiedenis leert ons trouwens dat China een hoge beschaving kende, dat de Maya's en de Inca's in staat waren tot organisatorische en artistieke prestaties, die thans vaak geacht worden het monopolie van de blanke mens te zijn.

Recente onderzoeken tonen aan dat de cultuur van Mohenjo Daro in het Indus-dal, die ongeveer 3.600 jaar geleden in volle bloei was, in elk geval dateert van vóór de invallen der Ariërs (9).

Een noodzakelijke, bestendige en raciaal geconditioneerde meerderwaardigheid van het blanke ras schijnt, op zijn zachtst uitgedrukt, moeilijk bewijsbaar.

Slechts één proef zou ons in de richting van een oplossing kunnen brengen, maar die proef is onuitvoerbaar. Ontvoer duizend Negers naar Europa, de dag zelf waarop ze geboren worden, en laat ze opvoeden door blanke ouders die evenveel van hen houden als van hun eigen kinderen, in een milieu waar ze nooit iets merken van enig rassenvooroordeel en vergelijk dan, jaren later, het resultaat met in identieke omstandigheden opgegroeide blanken. En nog zou deze proef niet voldoende zijn, want we zouden de individuele erfelijke eigenschappen van elk dezer proefkonijnen verwaarlozen.

b) Rasvermenging (10).

Of rasvermenging noodzakelijkerwijze biologische of psychologische nadelen meebrengt is al even moeilijk uit te maken. Vergeten we niet dat vrijwel alle thans bestaande rassen het product zijn van diepgaande vermenging. Maar als we spreken van rasvermenging, dan bedoelen we meer bepaald de vermenging van die hedendaagse rassen, die zelfs de leek duidelijk als verschillend kan aanzien.

Onderzoekingen bij de zogenaamde Rehobother bastaards, nakomelingen van Zuid-Afrikaanse Boeren en Hottentotse vrouwen, evenals de studie van de bevolking op het eiland Pitcairn, waar de muiters van de Bounty destijds Polynesische vrouwen ontmoetten, met het denkbare gevolg, hebben aangetoond dat deze mengproducten geenszins ten achter bleven op fysisch of intellectueel gebied (11).

De U.N.E.S.C.O. heeft, onder de indruk van de maar al te bekende en ontzettende gevolgen van een verkeerd begrepen rassentheorie, een uitvoerig onderzoek laten verrichten naar de invloed van de raseigenschappen als dusdanig op allerlei gebied en dus ook op het gebied van de psychologische eigenschappen en van de gevolgen van de rasvermenging.

De resultaten zijn, — hoe kan het ook anders —, vaag en voorzichtig geformuleerd. Een groep geleerden die onder leiding van de bekende ethnoloog Métraux hadden samengewerkt, kwam in 1951 tot de volgende vrij vanzelfsprekende conclusies:

a) indeling in rassen is tot op heden nooit anders kunnen geschieden dan op grond van anatomische en fysiologische factoren.

b) de huidige stand van de wetenschap rechtvaardigt niet het geloof dat menselijke groepen verschillen door ingeboren intellectuele of affectieve gaven.

c) bepaalde biologische onderscheiden zijn vaak meer uitgesproken in de schoot van éénzelfde ras dan van het ene ras tot het andere.

d) vaak zijn diepgaande sociale wijzigingen opgetreden zonder dat hiermede een wijziging van het rastype gepaard ging. Genetische verschillen spelen geen rol bij het bepalen van sociale en culturele verschillen tussen menselijke groeperingen.

e) niets bewijst dat rasvermenging ongunstige gevolgen zou hebben op biologisch (12) gebied. De gevolgen daarvan, zo goede als slechte, kunnen evenzeer door sociale factoren verklaard worden (13).

Waarom dan toch dat vrij algemeen verspreid sentiment tegen rasvermenging dat, laat mij toe het te zeggen, geenszins een blank monopolie is? (14)

C. Cultuurbehoud en Cultuurcontacten.

De oplossing moet mijn inziens gezocht worden buiten het «ras» maar in de cultuur. Wat een bepaalde mensengroep verbindt, wat zijn homogeniteit en zijn levenskracht als groep uitmaakt, is zijn cultuur, veel meer dan zijn ras. De grote Amerikaanse ethnologue Ruth Benedict (15), die een hevige strijd voerde tegen het racisme, drukt dit als volgt uit: «Wat de mensen werkelijk met elkaar verenigt is hun cultuur, de ideeën en maatstaven die zij met elkaar gemeen hebben. Wanneer een natie, in plaats van een symbool te kiezen zoals de bloedverwantschap en dit tot een leuze te verheffen, haar aandacht zou richten op de cultuur, die het volk verenigt en daarbij de nadruk zou leggen op de meest waardevolle elementen ervan met de gelijktijdige erkenning van de andere waarden, die door een andere cultuurvorm

kunnen worden ontwikkeld, dan zou dat gevaarlijk, wat misleidend soort symboliek worden vervangen door realistisch denken» (16).

Wat gebeurt er nu als twee essentieel verschillende culturen in nauw contact of in botsing komen? Vele volkenkundigen hebben hieraan diepgaande studies gewijd. Er is zelfs een vakterm voorzien om bepaalde aspecten van dergelijke cultuurcontacten te omschrijven en dat is, de «acculturatie», of ook, de «transculturatie» (17).

De acculturatie omvat alle verschijnselen die het gevolg zijn van een rechtstreeks en voortdurend contact tussen groepen individuen van verschillende cultuur met de daaraan verbonden wijzigingen in de oorspronkelijke cultuurtypes van één dezer of van beide groepen (18).

Hoewel er uitzonderingen bestaan, heeft het contact tussen culturen, vooral als een complexere cultuur in aanraking komt met een meer eenvoudige, de gehele of gedeeltelijke desintegratie van één of van beide culturen tot gevolg.

Zeër vaak zien we cultuurverval, ten allerminste cultuurvervlakking optreden. De Polynesische beschaving is volledig te niet gegaan na aanraking met de Blanken en in geheel zwart Afrika zien we dat het ideaal van de Neger geworden is, op zeer weinige en loffelijke uitzonderingen na, de Blanke uiterlijk zo getrouw mogelijk na te bootsen, vaak op een wansmakelijke wijze en zonder begrip voor de essentie van wat men nabootst (19). De Indiaanse cultuur is in de Verenigde Staten volledig ontworcht geworden en in Zuid-Amerika voltooit het vuurwater het vernielingswerk dat de Blanken begonnen zijn. Anderzijds zien we ook vaak, — en dat is in casu van groot belang —, dat een numeriek zwakke groep met een hogere cultuur, die geïsoleerd leeft te midden van een primitievere gemeenschap, ontgaat en zijn identiteit verliest (20).

Een aanpassing van de ene cultuur aan de andere kan zeer vlot en geleidelijk verlopen, als alle daartoe gunstige voorwaarden vervuld zijn. Maar wie kan oordelen of en wanneer dit het geval is? Een diepgaande vermenging van Zwart en Blanken met als onvermijdelijke nasleep, cultuurverval voor beide partners is een avontuur dat goed of slecht kan aflopen maar ik begrijp ten volle dat vele lieden op dat avontuur niet gebrand zijn. Er bestaat een pessimistische uitspraak van Professor Leonhard Adam, als volgt luidend: *Das Ende des Kolonialzeitalters bietet als Perspektive das Paradoxon, dass die Welt farbiger (schwärzer und gelber) werden wird, zugleich mit der unaufhaltsamen Ausbreitung einer europäisch-amerikanischen Einheitszivilisation»* (21).

Ik betwijfel echter of iedereen aan deze evolutie moet meehelpen en of maatregelen om ze te beletten, absoluut uit den boze zijn.

Maar is dat nu werkelijk zo erg als één of meerdere culturen verdwijnen en geabsorbeerd worden in andere, betekent het een ramp dat alle culturen der aarde zouden samensmelten tot een geünificieerde beschaving? (22)

Hier wil ik slechts twee van de vele mogelijke bedenkingen opperen:

1) is het niet zo dat een rijk patroon van diverse culturen tevens een rijkdom voor de wereld uitmaakt? Het is toch niet noodzakelijk, omdat culturen anders en verschillend zijn, dat ze ook vijandig tegenover elkaar moeten staan!

2) overal ter wereld zien we dat waar een cultuur in haar grondvesten aangetast wordt, de moraal op drift geraakt. Elke cultuur heeft haar eigen morele

normen. Wanneer mensen die tot op een bepaald ogenblik geloofden dat slechts één normengeheel het ware is, plots geconfronteerd worden met een andere moraal, wanneer alle heilige huisjes op instorten staan, geraken zij de kluts kwijt. Ze zijn dan geneigd het principe van de relativiteit van de moraal, dat ze pas ontdekt hebben, onbewust te identificeren met het gebrek aan moraal. Immers, wellicht nog minder dan in onze eigen zich wijzigende beschaving, zijn alle individuen van een zogenaamde primitieve maatschappij, in staat door redenering en zelftucht een positieve moraal op te bouwen, aangepast aan de wijzigingen die zich voordoen. We krijgen dan verschijnselen als de Zuid-Afrikaanse zwarte nozems, de zogenaamde Tsotsi's.

Deze twee overwegingen volstaan mijn inziens ruimschoots om in de mate van het mogelijke, cultuurbehoud voor te staan, zonder daarom in een uiterst conservatisme te moeten vervallen. Wanneer we daarenboven weten dat één van de onvermijdelijke aanleidingen van wederzijdse cultuurbeïnvloeding juist de rasvermenging is, dan begrijpen we ook enigszins de bestaansreden van de soms onbewuste aversie tegen rasvermenging, terwijl er daarenboven nog andere, wel minder ernstige of vaak ronduit belachelijke vooroordelen in het spel zijn.

D. Reden van de Inleiding.

Men kan, bij contacten tussen rassen en culturen drie verschillende wegen inslaan:

1) de sterkste groep kan de andere gewoon uitroeien, zoals dat geschied is in het Noorden van Amerika, in Australië, op Tasmanië, en in nog al te veel andere streken der aarde. Dan is er geen probleem meer maar ik meen niet te moeten beklemtonen dat dit procédé vrij bedenkelijk is.

2) volledige integratie, zo raciaal als cultureel. Dit is echter een oplossing, waarvan zowel uitslag als gevolgen onzeker zijn.

3) behoud van het statu quo, in de mate van het mogelijke, ofwel door segregatie, ofwel door apartheid.

En hier is eindelijk het grote woord er uit: «apartheid».

Velen onder U zullen zich afgevraagd hebben, tijdens de voorafgaande uiteenzetting, of we vandaag eigenlijk nog in Zuid-Afrika zouden terecht komen ja dan neen, en wat nu eigenlijk de bedoeling was van die al te lange inleiding.

Dit uitstapje op het gebied van de ethnologie en de anthropologie wordt echter gewettigd door de omstandigheden dat ik het vraagstuk van de apartheid in Zuid-Afrika niet heb willen benaderen vanuit een abstract politiek of juridisch standpunt, maar wel vanuit een minder gebruikelijk oogpunt, dat nochtans het essentieel juiste oogpunt behoorde te zijn van waaruit men contacten met andere culturen moet benaderen, het oogpunt dat al onze betrekkingen met de zogenaamde onderontwikkelde gebieden zou moeten beheersen.

Laten we niet vergeten dat waarden die bij ons onaantastbaar zijn als democratie, enz., in Afrika slechts een betrekkelijk belang hebben. Wie meer de nadruk legt op de sociologische en de ethnologische problematiek van Afrika, doet nuttiger werk dan wie er partijen, syndicaten of wijsgerige stelsels introduceert.

Kan nu vanuit ons standpunt, de apartheid, als principe gerechtvaardigd worden? Zijn de gevaren van cultuurvermenging groot genoeg om het afzon-

derlijk houden van culturen te verdedigen? Kan een zekere vorm van ethnocentrisme cultureel gezien gewettigd of zelfs noodzakelijk zijn? Ik meen van wel.

Nochtans heb ik geen ogenblik de illusie gehad dat de apartheidspolitiek door dergelijke overwegingen tot stand is gekomen, hoewel ten huidige dage meer en meer Zuid-Afrikaanse auteurs de apartheid van een wetenschappelijk, ethnologisch en sociologisch standpunt uit bestuderen, wat niet anders kan dan tot een dieper begrip van het rassenprobleem en tot meer waardering voor elkander leiden.

De rassenpolitiek in Zuid-Afrika was aanvankelijk geenszins gebaseerd op wetenschappelijke theorieën zoals de rassenpolitiek in Duitsland dat was, maar zij is historisch gegroeid en werd uitgewerkt op politieke, sociale en economische overwegingen. De apartheidsidee is én empirisch én inductief ontstaan.

II. *Ethnische groepen in Zuid-Afrika.*

De Republiek van Zuid-Afrika, onafhankelijk sedert 31 mei 1961, bestaat uit vier provincies: de Kaap-provincie, Transvaal, Oranje Vrijstaat en Natal. Zij is veertig maal zo groot als België. Daarnaast wordt echter het voormalige mandaatgebied Zuid-West-Afrika ongeveer als een provincie bestuurd. De kleine Britse protectoraten, Basutoland en Swaziland, liggen als enclaves binnen het gebied van de Republiek.

Hoe is dit land nu bevolkt geraakt?

Zoals U allen weet, landde Jan van Riebeeck in 1652 op de plaats waar later Kaapstad zou verrijzen. De bedoeling van de Verenigde Oost-Indische Compagnie, in wier opdracht de eerste kolonisten vertrokken waren, was een bevoorradingspost in te richten voor de schepen die naar de Oost voeren. Deze steeds talrijker geworden Hollandse kolonisten vermengden zich later met Duitse inwijkelingen en Franse Hugenoten, die het Nederlands, later geëvolueerd tot het Afrikaans, als moedertaal aannamen en aldus de Boeren of Afrikaners werden. Zij vormen thans iets meer dan de helft van de blanke bevolking.

Sedert 1820 vestigden Engelse «settlers» zich in de Oostelijke Kaapprovincie. Ook Natal werd hoofdzakelijk door Britten gekoloniseerd na 1845, terwijl de Britse inwijking nadien steeds vrij aanzienlijk is gebleven.

In 1946 schatte men de Engelssprekenden in de Unie op 35 % van de blanke bevolking. Vooral in de steden is er thans ook een niet te miskennen Joodse minderheid, te weten 4,4 % van de blanke bevolking in 1946 (23).

De autochtone bevolking in de 17^e eeuw bestond uit Bosjesmannen, een uiterst primitief volk van nomadische jagers en verzamelaars, dat, in zeer kleine groepjes verdeeld, door het land trok.

Thans is dit volk, op een 3.000-tal overblijvenden na, — die in de barre Kalahari-woestijn moeizaam in leven blijven —, nagenoeg verdwenen, na lange en bloedige schermutselingen veroorzaakt door een totaal onbegrip voor elkaar's cultuur en levenswijze. Inderdaad, de Blanken meenden dat alle lege en nietbeplante gronden mochten ingepalmd worden. De Bosjesmannen hunnerzijds begrepen niet wat de vreemde indringers te maken hadden in hun oude ruime zwerfgebied, waarvan de bronnen en het jachtterrein toch enkel en alleen het eigendom waren van hun volk. De Boeren hadden zeer weinig waardering voor de verdedigingsmiddelen van de Bosjesmannen die met giftpijlen schoten en het vee de hielpezen doorsneden. Meer dan eens hebben ze dan ook hardhandig blijk gegeven van dit gebrek aan waardering.

Nog vóór ze de Bosjesmannen leerden kennen, kwamen de eerste Afrikaners echter in contact met de Hottentotten. Deze veehoudende stammen zijn waarschijnlijk een mengras van Hamietische volkeren en Bosjesmannen, wat niet belet dat deze verwante volkeren elkaar lustig uitmoordden en dat de Hottentotten er ook wel zonder de hulp van de kolonisten in geslaagd zouden zijn de Bosjesmannen tot een zeldzaam curiosum te maken.

De Hottentotten waren eerst kort vóór de Blanken in het land gekomen en kunnen dus moeilijk als autochtonen worden beschouwd. Buiten enkele gevechten over veekwesties is de verhouding tussen Boeren en Hottentotten vrij goed geweest, zo goed zelfs dat er nu nog een vrij uitgebreide groep kleurlingen bestaat, afstammelingen van Boeren die deftig en wettig door de predikant in het huwelijk waren verbonden met Hottentotse vrouwen. Dat de voorvaders van de huidige Afrikaners trouwens niet zo afkerig waren van rasvermenging als deze laatsten, wordt b.v. wel bewezen door het feit dat Jan van Riebeeck himself met een Angolese Negerin trouwde.

Dat de Hottentotten dan toch herleid zijn geworden tot enkele weinig belangrijke groepjes, is te wijten aan de pokken, de alcohol en de rasvermenging.

Bosjesmannen en Hottentotten, hoe tragisch ook deze vaststelling, zijn thans «quantité négligeable».

HET probleem wordt echter gevormd door de Bantoe. Toen van Riebeeck aan land kwam, heeft hij beslist heinde en ver geen enkel Neger kunnen ontwaren, want er waren er geen (24). Eerst in de loop van de 18e eeuw, toen de steeds talrijker geworden blanke kolonisten reeds geruime tijd in de Kaap gevestigd waren, bereikten Zuidwaarts trekkende Bantoevolkeren de Zuid-Afrikaanse ruimte.

De Boeren gingen Noordwaarts, op zoek naar nieuwe gronden en tevens, om aan het al te strenge centrale gezag van Kaapstad te ontkomen. Zij trokken het binnenland in terwijl de Zwarten meer de kuststreek volgden, ten Oosten van de Drakensbergen (25).

De juiste datum van de onvermijdelijke ontmoeting tussen deze beide groepen is omstreken. Een enkel auteur meent dat reeds een botsing tussen Blanken en Bantoe zou gebeurd zijn in 1702 (26). Met zekerheid staat echter vast dat slechts vanaf 1730 meer geregelde contacten hebben plaats gehad. In 1736 werd n.l. een jachtgezelschap door Xhosa's overvallen aan de visrivier, op ongeveer 900 km ten Oosten van Kaapstad.

Deze Xhosa's vormden echter slechts een vergevorderde voorhoede. Het gros van de zuidwaarts trekkende Bantoe stammen bevond zich op dat ogenblik nog boven de zuidelijke keerkring en had nauwelijks het Noorden van het huidige Transvaal bereikt (27).

Toen de Boeren, om te ontkomen aan het Britse gezag dat sedert 1814 over de Kaap gevestigd was, hun grote trek aanvingen in 1836, vonden zij ook ten Noorden van de Oranjerivier lege gronden. De Negers die hier sedert korte tijd gewoond hadden, waren afgeslacht of naar alle windstreken verspreid door de militair georganiseerde krijgersbenden van de Zoeloe's, onder despotische strategen als Tshaka en Dingaan, die Natal als eindstation voor hun grootscheepse volksverhuizing hebben aanvaard (28).

Wat er ook van zij, dat niemand ernstig durft betwisten dat deze ontmoetingen plaats hebben gehad lang na 1652, bewijst deze uitspraak van Chief Luthuli: «For us questions of who came first to which part of South Africa are irrelevant. The vital

issue is not a quibble over the past, but salvation in the present» (29).

De toenmalige vestigingsgebieden van de Bantoe komen bijna overeen met de huidige reservaten die ongeveer hoefijzervormig rond Oranjevrijstaat liggen (30). Deze reservaten beslaan vrijwel de ganse Oostkust buiten een smalle kuststrook in Natal en liggen verder verspreid in het Noorden van Transvaal en in het Noorden van de Kaapprovincie.

In 1959 waren er circa 3.000.000 blanken in de Unie. Daarnaast zijn er nog 1.300.000 kleurlingen, dat wil zeggen mensen van gemengd ras, 400.000 Aziaten, hoofdzakelijk Indiërs en dan, last but not least, ongeveer 10.000.000 Bantoe, zonder dan nog te spreken over minderheden als de reeds gemelde Hottentotten, Bosjesmannen, Arabieren enz... (31)

De Bantoe nemen in ontzagwekkende mate toe, grotendeels door het feit dat zij niet meer, zoals tot in de 19e eeuw, massaal worden uitgemoord door hun krijgshaftige rasgenoten en ook wegens de verbeterde hygiënische voorwaarden, die zij aan hun blanke onderdrukkers te wijten hebben. Ook wijken nog jaarlijks drommen Bantoe uit naburige landen in, aange trokken door de voor de Negers, naar Afrikaanse begrippen, zeer hoge levensstandaard in de Republiek van Zuid-Afrika (32).

Ondanks de hoge nataliteit van de blanke bevolking, dreigt deze binnen afzienbare tijd door de Bantoe numeriek volledig overspoeld te worden.

Daarbij komt dat de Bantoe hun reservaten verlaten en uit de naburige landen komen om in de steden hun brood te verdienen. Enkele cijfers spreken voor zichzelf. In 1904 woonden er in de steden 599.000 Blanken en 361.000 Bantoe. In 1946 waren er 1.786.000 Blanken tegenover 1.888.000 Bantoe (33). In 1904 woonden slechts 10,4 % Zwarten in de steden en in 1951 27,1 %. Ondertussen is de toestand nog geëvolueerd en volgens de meest recente cijfers wonen er 4.300.000 Bantoe in de reservaten, 3.000.000 als landbouwarbeiders bij de Blanken en 2.700.000 in de steden (34).

De reservaten beslaan gezamenlijk, en dit argument wordt vaak gebruikt door de tegenstanders van de apartheid, slechts 13,7 % van de totale oppervlakte van de Republiek, wat toch nog steeds vijf en een half maal België is (35). De Afrikaners beweren echter dat deze reservaten in goede landbouwstroken gevestigd zijn, terwijl de door de Blanken bevolkte gebieden voor een overgroot gedeelte uit steppe en halfwoestijn bestaan. Wanneer men dit in aanmerking neemt dan kan men niet meer ernstig van een wanverhouding spreken (36).

Ik hoop dat dit korte overzicht U enig idee verschaft heeft van de huidige demografische toestand, zodat we thans de kern van de zaak kunnen aanpakken.

III. De apartheidsidee.

Eerst en vooral zou ik enkele beschouwingen over de apartheidsgedachte willen geven om nadien, meer in het bijzonder, enkele woorden te wijden aan het apartheidbeleid van de Zuid-Afrikaanse regering.

De apartheidsgedachte, aangehangen door de overgrote meerderheid van de blanke Zuid-Afrikaners, is als het ware een levenshouding die in de loop der tijden onder invloed van allerlei factoren, haar huidige vorm heeft gekregen en die, vooral sedert 1948, uitgekristalliseerd werd in een doelbewust en verstrekkend apartheidbeleid (37).

Sommige auteurs wensen dat een onderscheid zou

gemaakt worden tussen de zuivere segregatie, die reeds lang in Zuid-Afrika bestaat en die een werkelijke scheiding der rassen veronderstelt, maar dan ook niet meer dan dat, en de apartheid, uitgewerkt sedert 1948, die een positief element omvat van hulp en opleiding tot politieke en economische rijpheid.

Het doel van de apartheid is een aparte, eigensoortige ontwikkeling der verschillende ethnische eenheden, met het oog op een uiteindelijke, relatief volledige scheiding in alle contactsfere (38). Dit doel is wellicht moeilijk te verwezenlijken op economisch gebied, waar de inschakeling van de zwarten in landbouw en industrie reeds zo ver gevorderd is dat het zeer moeilijk zal zijn om thans nog een uitweg te vinden.

Segregatie is in Zuid-Afrika sedert lange tijd een de facto verschijnsel op maatschappelijk en cultureel gebied (39). Het ethnocentrisme, één der factoren van cultuurbewoud, speelt hier zijn rol. Hoewel niemand zal ontkennen dat vele Zuid-Afrikaners, individueel genomen, overtuigd zijn van hun raciale superioriteit, leggen alle wetenschappelijke publicaties die de apartheid verdedigen en behandelen, de nadruk op het feit dat er geen kwestie is van rassensuperioriteit maar van een andere geaardheid (40). Men stelt alleen vast dat de Zwarte anders is en in een andere cultuursfeer thuishoort waartoe men zelf niet wil behoren.

Het wezen van de apartheidsgedachte die in de geest van de Afrikaner heeft postgevat, vertoont hoofdzakelijk een sociaal aspect.

Het is nu eenmaal zo dat op het huidige ogenblik in de blanke maatschappij die in Zuid-Afrika toch nog altijd leidinggevend is, de overgrote meerderheid der Negers slechts die beroepen uitoefenen, die sociaal gezien als de minste worden aangevoeld. Zij vormen dus grotendeels een proletariaat en bij contacten met dit proletariaat voelen de meeste Blanken zich onwennig.

Die sociale barrière, die vrijwel in elke maatschappij voorkomt, wordt in Zuid-Afrika nog beklemtoond door het kleurverschil. Het is toch zo gemakkelijk te veralgemenen en ze allemaal over één kam te scheren, wanneer blijkt dat heel wat Negers, door oorzaken waarvoor zijzelf niet aansprakelijk zijn, — akkoord —, zich niet kunnen aanpassen aan de meest elementaire Westerse maatschappelijke normen.

En zoals steeds en overal, moet de minderheid van geassimileerde, intelligente en nijvere Bantoe het mee bekopen (41).

Typisch in dit verband is dat de Blanke intellectueel, vóór- of tegenstander van de apartheid, zich gewoonlijk dat sociaal karakter van de rassenscheiding terdege bewust is, terwijl de zogenaamde « arme Blanke », — hoewel die thans uitzonderlijk is geworden —, degene die geestelijk en moreel vaak de massa der Negers het dichtst benadert, werkelijk gelooft aan rassensuperioriteit zonder zich rekenschap te geven van de ware toedracht. Het is wellicht een onbewuste compensatie voor de eigen minderwaardigheid.

Hoe dan ook, door elkaar wonen en samen werken, hoe spijtig ook deze vaststelling, schept wrijvingen. Apartheid als principe schijnt dus het minste kwaad tussen meerdere kwalen. Apartheid schijnt op eerste zicht een voorkomende remedie, die zeker niet erger is dan het kwaad dat zij voorkomt. En ik denk hier eens te meer, zowel aan culturele als aan sociale aspecten.

Dat dit alles tijdelijk een weinig benijdenswaardige positie schept voor de geassimileerde Bantoe, heeft

geen verder betoog. In feite is hij vaak blootgesteld aan vernederingen vanwege juist die Blanken, die als mens zijn mindere zijn. Hij voelt zich in de Westerse sfeer thuis als een vis in het water en nu wil die Blanke hem terug naar de reservaten drijven, terug, zoals hij ten onrechte meent, naar de primitiviteit.

Ik kan de gevoelens begrijpen die een Albert Luthuli bezielen, een man uit een sedert generaties protestants geslacht, een leraar, een intellectueel, die met de nog in stamverband levende Zoeloe-bevolking geen banden meer voelt, een man die dan ook van mening is dat de Zwarte, in tegenstelling met de Blanke, bij integratie niets te verliezen en alles te winnen heeft.

Anderzijds houden de regeringskringen voor dat, wanneer de aparte Bantolanden en steden werkelijkheid zullen zijn geworden, de massa der Negers hun intellectuelen broodnodig zal hebben. Er zal werk te over zijn voor technici, leraars, dokters en juristen. En de eerste plicht van deze zwarte intelligentsia is toch hun eigen volk te verheffen, op eigen bodem, in eigen sfeer.

De Zuid-Afrikaner is bang door het getal. Hij vreest dat hij, bij een politiek van *laissez-faire*, binnen korte tijd zijn matten kan rollen. Waar moet hij heen? Zuid-Afrika is zijn vaderland en hij kan niet teruggaan naar een land van oorsprong zoals vele blanke kolonisten, want hij kent slechts één land als het zijne en dat is Zuid-Afrika. Zijn toestand is dus niet te vergelijken met die van die Blanken die teruggekeerd zijn uit Kongo, zelfs niet met deze van de Europese inwoners van Algerië.

Dat de Blanke medezeggenschap van de Zwarte afwijst moeten we trachten te begrijpen. Medezeggenschap over heel de lijn zou voor hem gewoon zelfmoord betekenen. Zuid-Afrika zou een zwarte staat worden. Het beschavingswerk van eeuwen zou ten onder gaan. Inderdaad ziet de Zuid-Afrikaan, evenals elk ander mens die de ogen niet wil sluiten voor de realiteit, dat, ondanks het feit dat er vroeger grote en sterke negerrijken hebben bestaan, en ondanks het feit dat vele zwarte intellectuelen, individueel gezien, een zeer hoog peil bereikt hebben in onze beschavings-sfeer, wat dus gezien hun extra inspanning en hun extra aanpasingsvermogen des te eerbiedwaardiger is, thans, in de 20e eeuw, door welke factoren dat laten we in het midden, geen enkele zwarte onafhankelijke staat op behoorlijke wijze bestuurd wordt.

Ethiopië en Liberia zijn ondanks lofwaardige pogingen van zekere leidende kringen, werkelijk niet van die aard dat zij veel geestdrift kunnen opwekken bij mensen met hetzelfde lot voor ogen, om dan nog maar te zwijgen over Kongo. Onafhankelijkheid en bestuur volgens Europese normen, en dat wil men toch, vereist een langdurige en massaal opgevatte opleiding die in Afrika niet voltooid is.

In alle nieuwe Afrikaanse staten wordt een democratische opvatting toegepast die wij eerder bedenkelijk zouden achten, maar het kan gewoonweg niet anders.

Vrijwel al deze staten streven naar centralisatie en detribalisatie, naar het voorbeeld van de Westerse mogendheden, alhoewel voor elk van hen een federalistische staatsstructuur, rekening houdend met de eigen aard van de verschillende volkeren, de oplossing zou zijn. Laten we niet vergeten dat de nieuwe Afrikaanse staten ontstaan zijn uit de vroegere kolonies en dat in deze kolonies bij hun ontstaan, geen rekening werd gehouden met ethnische grenzen. Dit alles weet de ontwikkelde Afrikaner even goed als vele anderen. Maar dit onderscheidt de Afrikaner van de rest van de wereld: hij durft het ook te zeggen en past zijn wetenschap consequent toe.

En dit is juist een zeer bijzonder aspect van de Zuid-Afrikaanse kwestie: terwijl alle andere blanke naties lijden aan een bijna Freudiaans schuldcomplex ten overstaan van de vroeger gekoloniseerde volkeren⁽⁴²⁾, zich enkel het vele kunnen herinneren dat zij verkeerd deden doch niet meer het goede dat zij brachten, terwijl de zelfkastijding zo ver gaat dat een bekwame koloniale mogendheid als Nederland gedwongen wordt Nieuw-Guinea af te staan aan Indonesië, dat noch linguïstisch, noch cultureel, noch anthropologisch ook maar iets met Nieuw-Guinea uitstaans heeft, terwijl dus de vroeger gekoloniseerden zelf kolonies krijgen, houden de Afrikaners met Nederlandse nuchterheid beide voeten op de grond. Zij zijn zich terdege bewust van hun vroegere tekortkomingen, die zij thans in de mate van het mogelijke herstellen, maar ook zijn zij trots op het werk dat zij tot stand hebben gebracht.

Wil blank Zuid-Afrika blijven wat het is, dan heeft het geen keuze. Het kan de Bantoe niet uitroeien want dat zou strijdig zijn met de meest elementaire ethische beginselen.

Assimilatie en integratie betekenen culturele zelfmoord. Dan blijft er enkel apartheid!⁽⁴³⁾

Een ander aspect, dat al te vaak uit het oog wordt verloren, is dat de apartheid uiteindelijk ook de Zwarten ten goede zal komen. Het is mogelijk dat integratie sommige Negers, individueel in een betere positie zou brengen. Het is echter waarschijnlijk dat de massa der Negers zou ontaarden in een stadsproletariaat zoals we dat b.v. in Brazilië zien, waar theoretisch geen scheiding bestaat.

Integratie, gelijkstelling van Blanken en Zwarten, zou als gevolg hebben dat er voor de Bantoe, alleszins voor de stedelijke Bantoe, als Bantoe, niets meer kan gedaan worden, zodat hij meer aan zijn lot zal worden overgelaten. Hierdoor zou eens te meer de bedreiging van proletarisatie, criminaliteit, enz., groeien, wat thans juist effectief kan bestreden worden. Zodoende kan de uitbreiding van een stadsproletariaat vermeden worden.

Kan integendeel het programma van de apartheid uitgewerkt worden, dan betekent dit wellicht veel leed voor een huidige generatie van Bantoe maar dan tot heil van volgende generaties.

Wellicht zie ik het te idealistisch, maar ik denk dat Zwarten, die door een langdurige opleiding, voldoende elementen van de Westerse beschaving hebben overgenomen op wetenschappelijk, technisch, hygiënisch en opvoedkundig gebied, kortom, die opgewassen zijn tegen de eisen van de willess nillens overall opdringende materialistische Westerse civilisatie, maar die anderzijds deze elementen harmonisch in hun eigen culturele sfeer weten te verwerken, dat alles in hun eigen land en onder leiding van hun eigen mensen, niet ongelukkig kunnen zijn. Daartoe is echter tijd nodig, veel tijd nog helaas! De timing van de toepassing der apartheidsidee is dan ook één der knelpunten van de uitvoering.

Het historisch ontstaan bespreken van de ideeën van segregatie en apartheid, hoe interessant dit ook weze, zou ons te ver leiden. Maar nu we, in grote trekken, enigszins vertrouwd zijn geraakt met de apartheidsgedachte, wordt het tijd het wetgevend beleid van blank Zuid-Afrika nader op de korrel te nemen.

IV. Enkele facetten van het apartheidbeleid.

Sedert lang bestaan er ver doorgevoerde segregatiemaatregelen, doch het apartheidbeleid, in positieve

en constructieve zin, wordt slechts in volle intensiteit toegepast na de algemene verkiezingen van 26 mei 1948, die de Nationale Partij aan de macht brachten. Onder de Ministers Malan, Strijdom en Verwoerd werd dit beleid ononderbroken voortgezet.

Om het apartheidbeleid systematisch, wetenschappelijk en zo concreet mogelijk te kunnen uitwerken, werd er in 1951 een «Commissie voor de Sociaal-Economische Ontwikkeling van de Bantoegebieden» aangesteld onder leiding van Professor Tomlinson. Het rapport werd in 1956 neergelegd en telde 3.755 blz. (44) Dit verslag moest de oorzaken nagaan van de trek der Negers naar de stad. Het stelde de middelen voor om het economisch potentieel der natuurelengebieden te verhogen, zodat iedere Bantoe in zijn eigen gebied zijn brood zou kunnen verdienen en niet meer verplicht zou zij, zoals thans vaak het geval is, in de stad zijn geluk te beproeven (45).

In de Bantoegebieden zouden een honderdtal steden moeten oprijzen die de Zwarten volledig zouden toebehoren. Dat zoiets geld en tijd kost, behoeft geen verder betoog (46).

Hoe wil men het einddoel nu bereiken? We zullen daartoe, uiterst schematisch, enkele van de voornaamste wettelijke bepalingen moeten bespreken.

9 juni 1950 : Population registration Act : de bevolking wordt geregistreerd volgens het ras waartoe zij behoort. Die wet is aangevuld door de Natives Abolition of Passes and coordination of Documents Act van 1952.

Elke Zwarte moet drager zijn van een reference book, waarin gegevens voorkomen betreffende zijn arbeidscontract, zijn belastingkwijtingen, enz.. Enkele jaren geleden, in 1957, werden dergelijke reference books ook voor vrouwen ingevoerd. Deze passen zijn voornamelijk bedoeld om de inwijking te controleren, om te vermijden dat werkloze en mogelijk misdadige elementen in de steden zouden blijven rondhangen. Ook wilde men de vrouwelijke immigranten uit Basoetoeland, die in hoge mate de rangen der prostituées kwamen aanvullen, onder toezicht houden. Zoals U allen weet hebben deze passen al heel wat kwaad bloed gezet onder de Bantoe, die er enkel een vernerende maatregel in zagen. Nochtans moet opgemerkt worden dat bij al de relletjes, door de Bantoe uitgelokt, gewoonlijk slechts kleine minderheden betroffen zijn (47). Het is gelukkig geenszins zo dat de Bantoe een volslagen vijandig blok vormen tegenover de Blanken (48).

De «Group Areas Act» van 20 juni 1950, die de latere territorische apartheid voorbereidt, verdeelt het grondgebied in gescheiden zones, waarin enkel leden van een bepaald ras mogen leven en werken. De leden van de verschillende ethnische groepen worden bij elkaar gebracht. Dit brengt vanzelfsprekend last mee voor diegenen die gedwongen worden te verhuizen, vooral als het Negers betreft die reeds enkele generaties lang in de stad wonen en geen stamverband meer aanvoelen. Zelfs de vergoeding die uitbetaald wordt in geval van gedwongen verhuizing, zou slechts een magere troost betekenen. En toch is het juist deze wet die toegelaten heeft de Bantoe ruimer, comfortabel en gezonder te huisvesten, is het juist deze wet die een grootscheeps huisvestingsprogramma voor de Bantoe toelaat, is het deze wet die de mogelijkheid heeft geschapen de krottenbuurten van Cato Manor, Sophiatown en andere, die een schande voor het land betekenden en broeiesten van misdadigheid waren, drastisch op te ruimen. Dat is dan de keerzijde van de medaille!

De «Bantu Education Act» van 1 april 1953 wil het Bantoe onderwijs aan de onmiddellijke behoeften laten beantwoorden. Men schoolt agrarische deskundigen, verpleegsters, technici, enz.. Geleidelijk komt men tot volledig onderwijs door Bantoe voor Bantoe.

Het onderwijs wordt in de eigen stamtaal gegeven. Sommige Bantoe vinden nu ongewenst, dat de regering hun dat opdringt, wat de Vlamingen in België slechts na lange strijd afgedwongen hebben. O, ironie van de politiek (49).

In 1950 bezochten 736.000 Bantoe kinderen de school en gaf men 5.000.000 Pond daarvoor uit. In 1960 gingen er 1.513.000 naar school, en dat kostte meer dan 10.000.000 Pond. In 1964-1965 zal het ver over de 11.000.000 Pond zijn.

In 1949 bezochten 20.000 zwarte kinderen de Middelbare school, in 1960 : 49.000. Volgens Afrikaanse maatstaven is dit enorm (50).

Meer dan 35 % van de Bantoe kunnen lezen en schrijven, wat het hoogste percentage in gans Afrika is. In 1961 waren er 750 Bantoe aan de verschillende Zuid-Afrikaanse Universiteiten ingeschreven en daarboven nog 284 buitenlandse zwarte studenten. Dit is, absoluut gezien, niet reusachtig maar het is een enorm getal, als men met Afrikaanse criteria meet en dat is toch wat men doen moet (51). Er zijn thans meer dan 3.000 Universitair gediplomeerden niet-blanken in de Republiek (52).

Een ander aspect van de zaak is dat de Zwarten beweren, en wellicht niet volledig ten onrechte, dat de aard van het onderwijs hun geen gelijke kansen geeft als de Blanken, juist omdat het ingesteld is op de onmiddellijke behoeften die de Blanken voorzien bij het ontstaan van de afzonderlijke Bantoegebieden.

Wat ons echter tegen de borst stuit zijn de gescheiden Universiteiten. Immers, alleszins op het eerste gezicht, zou de factor van het verschil in sociale status, één der hoekstenen van de apartheidsgedachte, evenmin als de bijzondere behoeften van de nieuw op te richten gebieden een rol mogen spelen op universitair niveau. Immers, hetgeen aangeleerd wordt op het gebied van techniek en zuivere wetenschappen is toch zo universeel en alomtvattend, zo onafhankelijk van een bepaalde cultuursfeer, dat het argument van de ontwikkeling der beide volksgroepen langs eigen lijnen op dit vlak nog moeilijk kan verdedigd worden. Ook het feit dat, zelfs vóór de universiteiten gescheiden waren, de blanke studenten zeer weinig contact namen met hun zwarte kameraden, doet mijn inziens niets af aan dit principe (53) (54).

In 1959 werd de «Morality Act» van 1920, een typische segregatiemaatregel, geamendeerd in die zin dat van dan af seksuele omgang en huwelijken tussen Blanken en niet-blanken verboden en strafbaar gesteld werden.

Hoewel deze wetgeving ook gesteund is op de overweging dat rasvermenging automatisch cultuurvermenging tot gevolg heeft, met alle onbekende maar mogelijk minder prettige gevolgen, kunnen we ons niet ontmaken van de indruk dat deze maatregel een spijtige toegeving betekent aan de emotioneel gekleurde aversie van vele blanke kiezers voor hun zwarte landgenoten. Het aantal gemengde huwelijken was toch zeer laag en alleszins niet verontrustend. Wanneer dan een enkele maal twee mensen voldoende van elkaar houden en voldoende tact, begrip, intellect en moed kunnen opbrengen om de ongetwijfeld verhoogde risico's van een gemengd huwelijk aan te durven, dan is dit een privé-aangelegenheid die enkel de betrokkenen zelf aanbelangt. Het verbod van de ge-

mengde huwelijken lijkt mij in de gegeven omstandigheden dan ook nutteloze olie op het vuur.

Het verbod van buitenechtelijk seksueel verkeer, hoewel dit uitetaard ook tot de privé-sector behoort, kan nog verdedigbaar zijn als men weet dat prostitutie bij zwarte vrouwen thans zeer veelvuldig voorkomt en dat elk jaar talrijke onwettige halfbloeden geboren worden, die, hoe betreurenswaardig en onmenselijk ook, vaak een moeilijk leven tegemoet gaan. Wellicht kan de strafbaarheid in deze gevallen een remmende factor betekenen.

Het is een spijtig initiatief geweest vanwege de regering in 1956 het kiesrecht van de zogenaamde Kaapse bastaards te wijzigen, daar deze halfbloeden cultureel gesproken, volkomen in de sfeer der Blanken geïntegreerd waren en daar dergelijke maatregel hun als een schrijnende vernedering moet hebben getroffen.

Waarom aan de Bantoe geen kiesrecht wordt gegeven, is U, meen ik, reeds duidelijk geworden door wat vooraf ging.

Een andere, reeds oudere wet, de «Liquor Act» van 1928 verbodt de verkoop van alcohol aan niet-blanken (55). O barbaarsheid, o inbreuk op de persoonlijke vrijheid!

Dat vele landen waar het alcoholisme een plaag was, beperkende maatregelen nemen, — denk maar aan Zweden en aan de zogenaamde droge periode in de Verenigde Staten van Amerika —, is normaal. Maar die arme Zwartten hun borreltje ontnemen is onmenselijk. Nu weet toch iedereen dat alcohol de ondergang heeft betekend voor zeer veel volkeren die vóór hun contact met de Blanken het vuurwater niet kenden. Denk aan de christelijke feesten van de Zuid-Amerikaanse «beschaafde» Indianen, waar de feestvierders zich in de letterlijke zin dooddrinken. En dat genoeg hebben de blanke overheersers de zwarte onderdrukten willen ontzeggen?

Het alcoholverbod was echter niet uitsluitend in het voordeel van de Negers ingevoerd. Afrikaners zijn niet steeds zuivere filantropen.

De criminaliteit in de inlandse stadswijken is onrustwekkend hoog. Benden jonge misdadigers, de zogenaamde Tsotsi's, maken Johannesburg en andere steden onveilig. Dat alcoholisme de criminaliteit in de hand werkt is overbekend. Het alcoholverbod was dus een middel ter voorkoming van de criminaliteit. Daar dit verbod echter een bloeiende zwarte handel in slechte alcohol heeft teweeggebracht, die nog ernstigere gevolgen had, is dit verbod sedert augustus van dit jaar opgeheven (56). De sluikehandel vertegenwoordigde in 1960 immers circa 60 % van 's lands alcoholomzet.

Ik zou de opsomming en de bespreking van de verschillende apartheidswetten kunnen voortzetten. Hoe weerzinwekkend ze in de eerste lezing soms ook schijnen, zij hebben veelal gemeen, dat ze een verdedigbare, allermindst een begrijpelijke bestaansreden hebben. Men mag deze wetten niet zuiver in se zien, maar wel in het raam van de sociale toestanden, die typisch zijn voor Zuid-Afrika en voor Zuid-Afrika alleen (57).

Verscheidene auteurs hebben terecht aangetoond dat een deel dezer wetgeving strijdig is met de verklaring van de rechten van de mens. Ik heb U gezegd waarom ik dit aspect niet heb willen uitdiepen. Ik wil slechts doen opmerken dat in alle wetgevingen, ook in de onze, bepalingen kunnen gevonden worden die strijdig zijn met de rechten van de mens. Herinnert U maar even artikel 123 sexes, onzaliger gedeeltelijker nagedachtenis. Het is nu eenmaal een

feit, dat men als jurist vaak betreuren kan maar dat men dagelijks moet vaststellen; het zijn de feiten die het recht beïnvloeden en niet omgekeerd. Le fait prime le droit.

Naast de eigenlijke apartheidswetten bestaan er enkele maatregelen, die ik meen te moeten betitelen als de «angstwetten». De precare positie van de blanke minderheid maakt haar uiterst kwetsbaar, prikkelbaar, en bevreesd haar stellingen te moeten prijsgeven. Al wat dus maar enigszins naar oproer, sabotage, communisme, of zelfs maar naar een te uitgesproken oppositie zweemt, verwekt een onbehaaglijk wantrouwen, dat vorm gekregen heeft in een wetgeving die wij, gezien van uit onze eigen maatschappelijke politieke structuur, ondenkbaar zouden achten en die aanleiding zou kunnen geven tot onrechtvaardige of willekeurige toepassingen, hoewel de regering dit ten stelligste betwist (58). Ik bedoel hier b.v. de «Unlawful Organisations Act» van 8 april 1960 en de zogenaamde sabotagewet van dit jaar.

De regering rechtvaardigt dergelijke maatregelen door haar bezorgdheid om relletjes, bloedvergieten en aanzetting daartoe, te voorkomen. In onze ogen blijft het een inbreuk op de vrijheid van vereniging en van meningsuiting. En toch mogen we zelfs hier niet te vlug of te streng oordelen. De Republiek van Zuid-Afrika maakt een zeer kritieke periode door en we zien dat overal ter wereld, ook in de Westerse democratische staten, — om maar te zwijgen van deze achter het ijzeren gordijn —, in uitzonderlijke ogenblikken, ook uitzonderlijke maatregelen worden genomen.

Zelfs de op eerste zicht evidente excessen, zoals ze door de wereldpers gretig worden uitgebazuind, verdienen nadere aandacht.

Daar het zien van een boek dat ik graag zou lezen bij mij een drang opwekt waaraan ik niet kan weerstaan, ben ik onlangs een boekhandel binnengesloten waar een boek uitgestald stond met de sensationele titel: «Shooting at Sharpeville» - «The Agony of South Africa». Verder vermeldt het kapt: «With 30 photographs taken before, during and after the shooting and a foreword by Chief Luthuli». Schrijver: «The Bishop of Johannesburg». Waar uitgegeven? In Londen.

Het boek bevat onthutsende, schrijnende foto's van aanvankelijk juichende Zwartten, daarna vluchtende Zwartten, later neergeschoten Zwartten en ten slotte met stomheid geslagen Zwartten, evenals afbeeldingen van blanke politieagenten die voor al dat onheil aansprakelijk worden gesteld als uitvoerders van de nefaste regeringspolitiek.

Het leed, de miserie, de afkeer die uit elk beeld spreekt, de bedenking dat hier, zoals steeds bij dergelijke relletjes, vele onschuldigen met hun leven moeten betalen, zou volstaan om iemand dadelijk van elke sympathie voor blank Zuid-Afrika te genezen.

Het incident van 21 maart 1960 te Sharpeville is dan ook een dankbaar onderwerp geweest, — in de politiek exploiteert men toch zo graag lijken —, om de aandacht op het «onmenselijk» rassensbeleid van Zuid-Afrika te vestigen. Bloedvergieten is steeds het laatste en laagste dat kan gebeuren maar kan men niet begrijpen dat de politie zich zenuwachtig en wellicht ten onrechte bedreigd heeft gevoeld, wanneer men weet dat nauwelijks enkele weken voordien, zeven of negen politieagenten door Negers levend verbrand werden bij een poging om enkele Indiërs ter hulp te snellen die door de Zwartten werden afge- maakt (59).

Dat een stelsel, gesteund op segregatie, vele kleine kanten vertoont, blijkt uit volgende anecdote, waarvan ik de waarachtigheid echter niet durf bevestigen. Een blanke politieagent betrapt een Zwarte in een kerk die enkel voor Blanken bestemd is. Op de vraag van de agent wat hij daar doet, antwoordt de Neger bedeesd dat hij de vloer komt schrobben. «Dan is het goed», zegt de agent. «Maar pas op als ik je op bidden betrap.»

V. Redenen van het internationaal discrediet van Zuid-Afrika.

Hoe is het te verklaren dat Zuid-Afrika de aanbliksems van de hele wereld op zich ziet afslingeren en dit alles wegens feiten die onder gelijkaardige omstandigheden, in elk ander land mogelijk ook zouden kunnen voorkomen? De factoren die deze houding van de buitenwereld bepaald hebben zijn, zoals alles wat met Zuid-Afrika verband houdt, veelvoudig, delicaat, ingewikkeld, onoverzichtelijk. We noemen er dan ook slechts enkele.

Er is eerst en vooral de tegenstelling Engelsen-Afrikaners. Ik moet U, inwoners van België, niet komen vertellen dat het samenwonen, zelfs van twee gelijkwaardige cultuurgemeenschappen, wrijvingen kan teweegbrengen, tenzij zoals b.v. in Zwitserland, deze wrijvingen door een federale staatsstructuur geminimaliseerd worden. In Zuid-Afrika is dat uitgesloten. Afrikaners en Engelsen wonen door elkaar en wanneer voor de toch nog grotendeels in stamverband levende zwarte stammen het doorvoeren van de apartheid reeds vrijwel onoverkomelijke bezwaren oplevert, zou een apartheid tussen Engelssprekenden en Afrikaners om falloze historische, sociale en economische redenen, volkomen ondenkbaar zijn.

De oorlogen van omstreeks 1900, de verkiezingsoverwinning der Nationalistische Afrikaners in 1948 en het uitroepen van de Republiek in 1961, zijn zoveel wrijvingspunten. De meeste Engelssprekenden zijn in de oppositie en enkel hun kranten worden in het buitenland gelezen, de in het Afrikaans gestelde haast niet. Hoewel de oppositie met het principe van de rassenscheiding in haar hart en trouwens ook in haar programma akkoord gaat en zo b.v. generaal Smuts een fel voorstander van de apartheid was, of eigenlijk van de segregatie, heeft de oppositie hierin toch een dankbaar onderwerp gevonden om de regering het leven zuur te maken. De houding van de oppositie is dus niet vrij te pleiten van een zekere hypocrisie⁽⁶⁰⁾.

De wereldopinie is diep doordrongen van het besef, tot welke excessen het racisme kan leiden. Vandaar een bijzondere waakzaamheid, ja zelfs overgevoeligheid voor al wat ook maar enigszins naar racisme of rassenspolitiek zweemt. Men mag echter niet uit het oog verliezen dat de rassenkwestie in Zuid-Afrika in wezen geen rassenkwestie is maar een sociale kwestie, dat de apartheidspolitiek in principe geenszins tot doel heeft een ander ras te elimineren, maar integendeel het er boven op te helpen op een wijze die voorzeker niet louter filantropisch is maar toch ook niet meer kan beschouwd worden als een louter negatieve segregatie.

Het panafricanisme spreekt ook zijn woordje mee in de campagne tegen Zuid-Afrika. Inderdaad redeneren vele Zwartten simplistisch dat de Blanken best uit geheel Afrika zouden verdwijnen daar zij er niets te maken hebben. Het zwarte nationalisme, in zulke mate gesteund door de internationale instellingen dat men zich kan afvragen of binnen afzienbare tijd het

blanke kolonialisme niet zal opgevolgd worden door zwart of bruin kolonialisme en imperialisme, wordt tegen het apartheidsbeleid uitgespeeld. Denkt U vooral niet dat in Zuid-Afrika de Blanken steeds de initiatieven tot de strijd nemen. De kreet «dood aan de Blanken» wordt vaak bij zwarte betogingen gehoord. Immers, niet voor niets zijn de huidige Zuid-Afrikaanse Bantoe nakomelingen van de krijgers van Tshaka en Dingaan. Wanneer een zwart hoogleraar aan de Fort Hare Universiteit verklaart dat de beste oplossing zou zijn, dat alle Blanken samen naar de duivel zouden lopen⁽⁶¹⁾, of wanneer Albert Luthuli, zachtvaardiger gestemd, vertelt wat een pret hij beleeft als het Zuid-Afrikaans blank voetbal-team verslagen wordt door een buitenlands⁽⁶²⁾, dan stemt dit toch wel enigszins bedenkelijk. Wij hebben zozeer de oren vol over blank imperialisme, dat wij het bestaan, zowel in het verleden als in het heden van een wellicht niet minder gevaarlijk zwart imperialisme vaak vergeten.

Het te pas en te onpas gebruikte en vooral veel misbruikte «kolonialisme» komt vaak om het hoekje kijken. Nochtans, de essentie van het kolonialisme lijkt mij toch dat een bepaalde minoritaire groep, met het oogmerk op een langdurige exploitatie, land inpalmt waarop een andere majoritaire en autochtone groep rechten kan laten gelden. Niets daarvan in Zuid-Afrika.

Als laatste van de menigvuldige factoren die het discrediet van Zuid-Afrika in de wereldopinie hebben helpen bewerkstelligen, noem ik de communistische agitatie, die in de ontevreden geproletariseerde zwarte massa's, wellicht terecht, dankbare toekomstige partijleden ziet.

Blanken en Zwartten hebben beiden recht op Zuid-Afrika. Hebben zij overal gelijke rechten en moet men de ogen sluiten voor het verschil in beschaving, beschaving altijd genomen volgens westerse normen? Heeft het belang of niet dat wat Zuid-Afrika op dit ogenblik betekent, vrijwel uitsluitend te danken is aan blanke leiding? Moet gewoonweg de wet van het getal in acht genomen worden of mag men zich beroepen op de uitspraak van Albert Schweitzer, wiens liefde tot de zwarte man boven elke verdenking staat, en die zijn houding tegenover hem op de volgende formule steunt: «Ik ben je broeder, inderdaad, maar je oudere broer.» Elders neemt Schweitzer op zeer categorieke wijze stelling als volgt: «Hebben wij Blanken, het recht ons bewind op te leggen aan primitieve of halfprimitieve volkeren? Neen, indien we alleen maar over hen willen heersen en stoffelijke voordelen uit hun land halen. Ja, indien wij ernstig begeren, hen op te voeden en te helpen een toestand van welzijn te bereiken.»⁽⁶³⁾

VI. Verwezenlijkingen.

Als antwoord op alle verwijten van principiële aard beroept Zuid-Afrika zich met trots op zijn verwezenlijkingen, die, dat moet gezegd worden, in een verbazend tempo tot stand komen. Zij wijzen op het Baragwanath hospitaal voor Bantoe, het grootste van het Afrikaanse continent, met 200 dokters waaronder 16 Bantoe en 1.000 zwarte verpleegsters. Zij wijzen op Meadowlands, de modelwijk voor Bantoe, waar de Zwartten tegen een bescheiden prijs een behoorlijk huisje kunnen huren en waar de bewoners snel de schande van Sophiatown kunnen vergeten. Tussen 1950 en 1959 werden 133.617 huizen voor Bantoe gebouwd, hoofdzakelijk op staatskosten⁽⁶⁴⁾. Krottenbuurten werden massaal afgebroken. Wanneer gebeurt dat in

Calcutta, in Shangai of in Rio de Janeiro? Medische hulp wordt op grote schaal verstrekt aan niet-blanken. 4.000.000 Pond wordt jaarlijks aan bejaarde, blinde en gebrekkige Bantoe besteed en er worden ernstige inspanningen geleverd om de eigen Bantoe-cultuur, dans, muziek, beeldhouwkunst en letterkunde weer tot bloei te brengen. Er is een Bantoe-pers, die voor een groot gedeelte loyaal staat tegenover de regering en er zijn radio-uitzendingen in de onderscheidene Bantoelecten (65).

Het aantal dat elke blanke onder vorm van belastingen bijdraagt in de ontwikkeling van de Bantoe in Zuid-Afrika, belooft per jaar, naargelang het inkomen, van 2.400 tot 6.400 F (66).

Over de enorme inspanningen op onderwijsgebied spraken we reeds uitvoerig.

Omstreeks 1960 kregen 34.000 volwassen Bantoeles in democratische beginselen en gebruiken (67). Hoeveel koloniale of oud-koloniale mogelijkheden kunnen hierop bogen? Zuid-Afrika wil zijn Bantoe rijp maken om autonoom te leven en men gaat daarbij niet overhaast tewerk. De bewering van Luthuli echter, dat volgens de blanken die opleiding 2.000 jaar zou moeten duren, vermits zijzelf er ongeveer zo lang over gedaan hebben om tot het huidige peil te stijgen, is gewoonweg nonsens. Het tempo dat in acht wordt genomen bij de ontwikkeling van de Bantoe bewijst wel het tegendeel.

Men leert de Bantoe op efficiënte wijze landbouw en veeteelt bedrijven (68). En ook in de loonpolitiek is er een kentering ten goede waar te nemen. Bantoe werden minder betaald dan blanke arbeiders, doch als rechtvaardiging werd opgegeven dat hun onderhoudskosten ook veel lager liggen dan die der Blanken, wat echter op een kringredenering lijkt en ten tweede, dat hun rendement veel lager zou liggen. Door ook op professioneel gebied een relatieve en beperkte apartheid door te voeren, tracht men wrijvingen tussen arbeiders van beide rassen te voorkomen, met alle nadelen, maar ook met alle voordelen van dien.

Het inkomen per hoofd van de Bantoe, ligt in Zuid-Afrika meer dan 25 % hoger dan gelijk waar elders in het continent. Dit is trouwens ook de reden van de enorme inwijking van niet-Zuid-Afrikaanse Negers (71). De economische ontwikkeling van de thuislanden der Bantoe, het ontstaan van Bantoe-steden, zal werk verschaffen aan talloze Zwartten die thans vrijwillig of onvrijwillig werkloos zijn en die dan niet meer verplicht zullen zijn a.h.w. als bannelingen in de steden te gaan leven om er hun bruidsschat te verdienen of om hun gezin te kunnen onderhouden. Thans zijn meer dan 100.000 Bantoe eigenaar van een auto. Dit is per hoofd, viermaal meer dan in de Sowjet-Unie (72).

Deze opsomming verder zetten, zou ons te ver leiden. Het staat echter vast, en dat verliezen de hardroepers vaak uit het oog, dat er veel, zeer veel voor de Bantoe wordt gedaan. Zo steekt b.v. de jaarlijkse begroting van gezondheid en openbaar onderwijs, per hoofd gerekend, mijlen ver uit boven die van welk ander Afrikaans land ook. Dat het beleid dat deze resultaten heeft opgeleverd voor aanvechting vatbaar is, verandert niets aan het blote feit van deze verwezenlijkingen.

Iets waarop de Republiek van Zuid-Afrika zeer trots is, omdat de uitvoerbaarheid, de leefbaarheid en het welslagen van haar beleid er door bevestigd schijnt te worden, is het experiment van Transkei. Volgens de «Bantu Authorities Act» van 1951 kunnen er op ethnische basis, Bantu tribal Authorities worden ingesteld, met bepaalde bevoegdheden waar-

onder ik enkel citeer: de aanpassing van het gewoonterecht en de gebruiken aan de noden van de moderne samenleving. Uit meerdere Bantu tribal Authorities kan, als de ontwikkeling ver genoeg gevorderd is, een Bantu Regional Authority ontstaan, en uit meerdere daarvan: een Bantu territorial Authority, of Bantoegebiedsoverheid (73).

Dergelijke Bantoegebiedsoverheid bestond sedert enige tijd in Transkei, een gebied, iets groter dan Zwitserland, gelegen ten Zuiden van Natal aan de kust van de Indische Oceaan en bevolkt door iets meer dan 2.000.000 Xhosa's (74). De hoofdstad draagt de muzikale naam Umtata.

Sedert 26 mei 1959 werd het Voorzitterschap van de Bantu Territorial Authority aldaar, dat voordien door een Blanke was waargenomen, overgedragen aan een Bantoe. Deze gebiedsoverheid heeft wetgevende, administratieve en rechterlijke macht, en is thans zo wat de voorloper van het toekomstige parlement. Zij werkte een grondwet uit, koos een volkslied en een vlag. In 1963 wordt Transkei onafhankelijk en zullen alleen de departementen van buitenlandse zaken, landsverdediging en zekere aspecten van justitie voorlopig nog onder de bevoegdheid van de Zuid-Afrikaanse Republiek vallen. Een Transkeise nationaliteit zal ontstaan. De Blanken zullen geen politieke rechten hebben in Transkei, de Xhosa's vanzelfsprekend wel. Ook zullen de Blanken geen gronden kunnen kopen in Transkei, evenmin als de Bantoe thans in blanke gebieden eigenaars van onroerende goederen kunnen worden.

Ciskei en Tswanaland zullen volgen. Indien deze experimenten slagen, en alles laat voorzien dat dit het geval is, dan zal Zuid-Afrika het bewijs geleverd hebben dat zijn doel, de Zwartten een afzonderlijk goed bestaan te verschaffen, nadat zij daartoe behoorlijk voorbereid waren, indien niet de juiste, dan toch een juiste oplossing voor de Zuid-Afrikaanse tragedie is.

VII. Besluit.

Slechts enkele, o zo weinige aspecten van het enorm ingewikkelde Zuid-Afrikaanse probleem heb ik getracht mijzelf en vervolgens U duidelijk te maken.

Het zou gewoonweg verwaand zijn een oplossing voor te stellen voor vragen waarvoor de Zuid-Afrikanten zelf, die de toestanden aan den lijve voelen, die de mentaliteit van de volkeren en de achtergronden kennen, slechts aarzeland en zoekend een uitweg menen gevonden te hebben.

Het zou zelfs onvoorzichtig zijn te oordelen, laat staan te veroordelen, alvorens alle elementen te kennen, en deze zijn talrijk!

Apartheid, weldaad of schande? Ik breng U geen antwoord. Hoogstens kunnen we tot besluit enkele losse bedenkingen opperen.

Wie de apartheid veroordelen wil, zou eerst moeten overwegen dat de Blanken slechts een beperkte keuze hadden:

1) Volledige politieke rechten aan elk inwoner van de Republiek schenken. Dit zou wegens de felle tegenstand van de Blanken onuitvoerbaar zijn zonder onlusten of bloedvergieten. Het zou voor de Blanken politieke zelfmoord zijn en het begin van een avontuur met een zeer onzeker verloop. De Liberale partij van Alan Paton, de enige partij die deze volledige integratie verdedigt en dan nog trapsgewijze, behaalde 2 % van de stemmen tijdens de laatste verkiezingen. Dat zegt genoeg.

2) De gekleurde volkeren een soort beperkte ver-

tegenwoordiging geven. Dit is het programma van de Verenigde partij, de grootste oppositiepartij. Dit veronderstelt echter een bestendige blanke voogdij, wat de Zwarten zeker niet zullen aanvaarden en wat nog meer wrijvingen tot gevolg zou hebben. Immers, apartheid veronderstelt een voogdij die slechts tijdelijk is.

3) Het toekennen van stemrecht op grond van het bezit van bepaalde diploma's en op grond van een bepaalde economische status lijkt in principe een billijke en bevredigende oplossing voor de ontwikkelde Bantoe. Deze oplossing wordt voorgestaan door de progressieve partij. Dit kan echter tot gevolg hebben dat deze intellectuele Bantoe door hun politieke invloed na zeer korte tijd toch een meerderheid zouden vormen, zodat we weer in het eerste alternatief terecht komen.

4) Het toekennen van volledige politieke rechten aan alle onderdanen en van zelfbeschikking aan alle naties maar elk in hun eigen thuisland. Dit is de oplossing van de apartheid (75).

Het doorvoeren daarvan eist enkele tientallen jaren die kritieke jaren zijn en die weinig sympathieke maatregelen onafwendbaar maken. In dit verband rijst trouwens de vraag of de ganse apartheidspolitiek, die ongetwijfeld de ideale oplossing ware geweest honderd of wellicht nog vijftig jaar geleden, niet te laat komt, omdat te veel Bantoe reeds gedetribaliseerd zijn. Dit is echter een kwestie die de tijd moet uitwijzen. Geef Zuid-Afrika de tijd om te bewijzen dat het eerlijk is in zijn streven, geef het krediet opdat het zou kunnen bewijzen wat Nederlandse nuchterheid vermag in deze tijd van theorieën.

Apartheid is niet bepaald een weldaad, apartheid hoeft ook geen schande te zijn maar het moet gezien worden als een in de gegeven omstandigheden noodzakelijk kwaad, een ietwat pijnlijke remedie die een land, dat een crisis doormaakt, op zichzelf toepast om erger te voorkomen, en wellicht zelfs om volledig te genezen.

Vele individuen voelen zich thans gekwetst en vernederd en dat moet, waar het ook maar enigszins kan, vermeden worden door het intrekken van alle niet noodzakelijke wettelijke maatregelen, maar voor Zuid-Afrika als geheel, en voor de volkeren en culturen als dusdanig, collectief gezien, kan apartheid heilzaam werken. Ook dit weer kan enkel de tijd uitwijzen.

Meer en meer Zuid-Afrikanen worden er zich van bewust, en dat is dan toch wel enigszins het gevolg van de al te kritische wereldopinie, dat er hier geen kwestie is van rassensuperioriteit. De grote verandering die in de Zuid-Afrikaanse politiek van de laatste jaren is opgetreden, en de gelukkige verandering die in vele Zuid-Afrikaanse geesten heeft plaats gehad, is het bewustzijn dat een loutere segregatie, het zich afzijdig houden van elkaar, geen oplossing is maar dat het wel te rechtvaardigen is verschillende culturen, ik spreek niet van rassen, afzonderlijk te houden, wanneer dit gepaard gaat met een positief programma van ontwikkeling en een positief begrip voor elkander.

Een zeer verheugend teken is zo b.v. dat op enkele jaren tijds het aantal blanke hogeschoolstudenten, vooral Afrikaners, die zich in Bantoezaken specialiseren, gestegen is van vierhonderd tot veertienhonderd.

Wanneer de thans zo miskende en bestreden pogingen tot gevolg zouden hebben dat Zuid-Afrika een land wordt met een rijke verscheidenheid aan volkeren en culturen, die elkaar waarderen en begrijpen,

die elkaar wat te bieden hebben, die zich ontwikkelen en die samenwerken, elk op hun wijze, elk volgens hun aard, aan de uitbouw van het gemeenschappelijk welzijn, dan zal blijken dat de verafschuwde apartheid toch nog zo verkeerd niet was.

Rond Kaap de Goede Hoop hebben reeds zoveel stormen gewoed, maar steeds bleef het: Kaap de Goede Hoop.

- (1) Encyclopaedie Winkler Prins - V° Eskimo.
- (2) Encyclopaedie Winkler Prins - V° Hottentotten.
- (3) Zie o.a. Olbrechts, p. 18 en Benedict p. 19.
- (4) De begrippen ras, volk, taal, cultuur en beschaving worden vaak door elkaar gehaspeld, zelfs door diegenen die met klem tegen deze begripsverwarring waarschuwen. Als men de strijdletteratuur omtrent het racisme doorleest krijgt men de indruk — zoals trouwens zeer vaak bij wetenschappelijke betwistingen — dat de auteurs het wellicht niet zo oneens zijn maar dat zij elkaar niet begrijpen, daar dezelfde term voor elk van hen een ander begrip inhoudt.
- (5) L. Verhaegen: De Psychologie van de Afrikaanse Zwarte.
- (6) Van Bemmelen, Criminologie, p. 225;
- (7) Bernatzik, Die grosse Völkerkunde, Bnd I, p. 18 e.v.
- (8) Wendt, Het begon in Babel, p. 279.
- (9) I. Lissner. So habt Ihr gelebt, p. 135 e.v.
- (10) H. Shapiro, Les mélanges de races. (U.N.E.S.C.O.)
- (11) Wendt, p. 306-307;
- (12) Spatiëring van mij.
- (13) Encyclopédie française, T. 11, La vie internationale, Paris 1957.
- (14) Dit wordt geïllustreerd, b.v. door het feit dat Seretse Khama door zijn volk niet meer aanvaardt wordt omdat hij met een blanke gehuwd is. Negerstudenten werden onlangs van een Chinese Universiteit verjaagd, omdat ze aan Chinese meisjes het hof zouden hebben gemaakt. Negerstudenten bekloegen zich ook over het rassenvooroordeel dat tegenover hen zou heersen aan de Universiteiten van India. (Zie Le courrier de l'U.N.E.S.C.O., oktober 1960, p. 28).
- (15) Ruth Benedict (1887-1948) Leerlinge van één der grootste ethnologen, Franz Boas, Amerikaan van Duits-Joodse afstamming.
- (16) Benedict, p. 29.
- (17) Encyclopaedie Winkler Prins, supplement 1960, V° Volkenkunde; Herskovits, p. 225 e.v.
- (18) Herskovits, p. 225; L. Adam en Trimborn, p. 8.
- (19) Bernatzik, I. 1-7.
- Over de ongelooflijke snelheid waarmee een autochtone cultuur vaak ten gronde gaat na contact met de Westerse beschaving, zie b.v. Bernatzik, Zuidzee, en Hays p. 119 e.v. Verscheidene koloniserende staten hebben, spijtig genoeg vaak als het reeds te laat was, de hulp van ethnologen ingeroepen om de autochtone cultuur te bestuderen en te adviseren hoe botsingen tussen de belangen van de Westerse en de autochtone cultuur kunnen vermeden worden. (Evans-Pritchard; zie ook laatste hoofdstukken in Herskovits en Adam en Trimborn).
- (20) Hays, II, p. 71; Wanneer wij over lager en hoger spreken, in verband met een beschaving, is dit vanzelfsprekend geen objectief criterium. Onze eigen opvatting wordt dan als uitgangspunt beschouwd.
- (21) Adam en Trimborn, p. 8.
- (22) Cfr. over dit probleem, de redevoering van Professor Dr. P. Lambrechts, « Universele Beschaving en Nationale Culturen », R.W. 1961-62, col. 1633.
- (23) Encyclopaedie Winkler Prins, V° Zuid-Afrika.
- (24) Encyclopaedie Winkler Prins, V° Bantoe.
- (25) Baumann, p. 124.
- (26) Rhodie en Venter, p. 51; Roskam, p. 31.
- (27) Van der Mueren, p. 22 e.v.
- (28) Tussen Bantoe en Boeren vonden meerdere bloedige oorlogen plaats, de zogenaamde Kafferoorlogen, en wel in 1779, 1799-1901, 1812, 1818-1819, 1847 enz. enz.
- (29) Luthuli, p. 87.
- (30) Encyclopaedie Winkler Prins, V° Zuid-Afrika.
- (31) De Bantoe worden verdeeld in verschillende ethnische groepen, waarvan wij slechts de voornaamste opsommen: 1) De Nguni: Xhosa, Thembu, Mpondo, Zoeloe en Swazi; 2) Tonga; 3) De Sutho-Tshwana-groep. (Baumann, p. 126). Allen behoren, zoals hun verzamelnaam het aanduidt, tot de Bantoe-taalgroep. Anthropologisch gezien behoren zij vanzelfsprekend tot het Negride ras, echter zeer sterk vermengd met ethiopide en khoisanide kenmerken. Als ethiopide ras wordt beschouwd een ras dat in ongeveer gelijke mate Europeide en Negride kenmerken vertoont en dat in zijn zuiverste vorm in Noord-Oost-Afrika wordt aangetroffen. Deze kenmerken hebben de Bantoe van Zuid-Afrika op hun tochten naar het Zuiden doorheen Oost-Afrika gekregen of behouden. Khoisanide kenmerken zijn eenvoudig de ras-kenmerken van Bosjesmannen en Hottentotten. Wie hieraan twijfelt, moet slechts het portret van Luthuli bekijken. De uitstekende jukbeenderen en schuinstaande ogen spreken voor zichzelf.
- (32) Zoals elders gezegd, bevinden zich op dit ogenblik circa een half miljoen Zwarten in de Republiek van Zuid-Afrika, die aldaar niet geboren zijn.
- (33) Rhodie en Venter, p. 26.
- (34) Breutz, p. 8; Van der Mueren, p. 27.
- (35) Van der Mueren, p. 30.
- (36) Education for the Bantu of South-Africa, p. 3.
- (37) Rhodie en Venter, p. 182; Van der Mueren, p. 15.

- (38) Rhoodie en Venter, p. 26.
 (39) Rhoodie en Venter, 30.
 (40) Rhoodie en Venter, p. 38.
 (41) Cfr. Breutz.
 (42) Rhoodie en Venter, p. 17.
 (43) Rhoodie en Venter, p. 28 en 29.
 (44) Commission internationale des juristes, p. 14; Van der Mueren, p. 31 e.v.
 (45) Van der Mueren, p. 31 e.v.
 (46) Van der Mueren, p. 33 e.v.
 (47) Breutz, p. 18.
 (48) Hoewel het principe van de pas in zichzelf niets beledigends inhoudt, schijnt de Zuid-Afrikaanse justitie toch wel erg streng en veelvuldig tegen de overtreeders op te treden. (Commission internationale des juristes, p. 28; - Roskam p. 72).
 (49) Luthuli, p. 36.
 (50) Education for the Bantu of South-Africa p. 10.
 (51) Zuid-Afrika, januari 1962.
 (52) Zuid-Afrika, maart 1962.
 (53) Van der Mueren, p. 73: «Maar uit een onlangs opinie-onderzoek aan diezelfde Universiteit bleek dat slechts 37 % van de Engelstalige en 25 % van de Afrikaanse studenten met hun zwarte medestudenten contact namen in de collegezalen, terwijl nauwelijks 21 %, respectievelijk 7 %; met hen sociale omgang verklaarden te hebben buiten de Universiteit.»
 (54) Cfr. Separate University Bill 8 april 1957 en extension of University Education Bill van 8 juni 1959.
 (55) Roskam, p. 57.
 (56) De Republiek van Zuid-Afrika, mei 1962.
 (57) Roskam, p. 56; - Breutz, p. 13 e.v.; - Commission Internationale des juristes, p. 13 e.v.
 (58) Digest of South African Affairs, 28 mei 1962.
 (59) Cartier; Commission Internationale des juristes, p. 15.
 (60) De Liberale partij van Paton, de enige die de volledige integratie voorstaat, behaalde slechts 2 % van de stemmen bij de laatste verkiezingen.
 (61) Adam en Trimborm, p. 274.
 (62) Luthuli, p. 38.
 (63) Gunther, p. 662; - Encyclopédie française, T. XI, La vie Internationale, section A, Ch. 2, Les problèmes raciaux: Aldaar vernemen we dat het Sowjetbeleid tegenover haar minder ontwikkelde onderdanen door dezelfde principes zou beheerst worden.
 (64) Progress, nr. 5.
 (65) Progress, nr. 5.
 (66) Breutz, p. 19.
 (67) Progress, nr. 1.
 (68) Luthuli, p. 47.
 (69) Progress, nr. 4. Hierbij komt men soms in botsing met de essentiële kenmerken van hun cultuur, die ook de Engelsen in Oost-Afrika parten heeft gespeeld. We weten dat onder de invloed van de Hammetische cultuursfeer, veeleert zeer belangrijk is geworden bij de Bantoe. Voor hen is het aantal stuks vee bepalend voor de sociale status. Het vee is hun kapitaal. Zoals de rijke Westerling met welbehagen denkt aan het bedrag aan titels dat in zijn bankkluis ligt, zo telt de traditioneel ingestelde Bantoe welgevallig zijn runderen. Of die produktief zijn of niet heeft geen belang, als het er maar veel zijn. Dat de economie van de stam met dergelijke houding niet gebaat is en dat een kleine productieve kudde veel interessanter is, dat gaat er vaak zeer moeilijk in.
 (70) Breutz, p. 29 e.v.
 (71) Breutz, p. 30; Progress nr. 3.
 (72) Zuid-Afrika, november 1961.
 (73) Progress nr. 1.
 (74) Progress nr. 1: Zuid-Afrika, februari, mei, juni, 1962; Zuid-Afrikaanse Panorama, maart 1962.
 (75) Digest of South African Affairs, juli 1962; - Roskam p. 125 e.v.

Bibliografie

I. Volkenkundige werken.

- Adam, L. & Trimborm, H.: Lehrbuch der Völkerkunde, Stuttgart, 1958.
 Baumann, H. & Westermann, D.: Les peuples et les civilisations de l'Afrique - Paris 1948.
 Benedict, R.: Mozaiek der Cultuurvormen. Amsterdam - Antwerpen, 1950.
 Bernatzik, H. Die grosse Völkerkunde; Frankfurt, 1954.
 Birket-Smith, K.; Geschichte der Kultur; Eine allgemeine Ethnologie. Zürich 1954.
 Fischer, H. Th. e.a.; Van verre Volken; Utrecht 1946.
 Frobenius, L.: Kulturgeschichte Afrikas - Zürich 1954.
 Hays, H.R.: Zeden en gewoonten van primitieve Volken. - Utrecht-Antwerpen 1960. (From Ape to Angel).
 Herskovits, M.J.: Les bases de l'anthropologie culturelle. Paris 1952.

- Iowie, R.: Manuel d'anthropologie culturelle; Paris 1936.
 Lowie, R.: Traité de sociologie primitive; Paris 1936.
 Olbrechts, F.: Ethnologie. Antwerpen - Brussel - Gent-Leuven 1936.
 Wendt, H.: Het begon in Babel. Zeist, 1959.
 Wouters, H. Volken en Volkenkunde. Amsterdam 1959.
 Wouters, H.: Zwart Afrika. Amsterdam 1959.

II. Algemene problemen, o.a. in zake Afrika.

- Drexler, J.P.: Front der gekleurde rassen. - Zeist 1957.
 Feber, J.M.: Opstand der Rassen - 's Gravenhage z.d.
 Gunther, J.: Afrika in de Branding. Bussum, 1956 (Inside Africa).
 Wright, R.: De kleurbarrière. - 's Gravenhage 1957.

III. Rasproblemen.

- Birket-Smith, K.: Wir Menschen einst und jetzt. - Die Entwicklung der Menschheit und ihre Rassen. Zürich 1944.
 Bylmer, H.J.T.: De Evolutie van de Mens, Den Haag, 1946.
 Frets, G.P.: De Erfelijkheid bij de Mens. Den Haag, 1951.
 Kleiweg de Zwaan, J.P.: Doelstelling en Ontwikkeling der Anthropologie, Den Haag, 1943.
 Messadié, G.: Existe-t-il des races inférieures? Science et Vie 1962 (juin).
 Pittard, E.: Les races et l'histoire - Introduction ethnologique à l'histoire. Paris 1953.
 U.N.E.S.C.O.: Le racisme devant la science - Paris 1960. Bevat volgende artikelen: Comas, J.: Les mythes raciaux; - Little, K.L.: Races et Sociétés; - Shapiro, H.L.: Le peuple de la terre promise; - Leiris, M.: Race et civilisation; - Lévi-Strauss, C.: Race et Histoire; - Dunn, L.C.: Race et Biologie; - Morant, G.M.: Les différences raciales et leur signification; - Shapiro, H.L., Les mélanges de races; - Rose, A.M.: L'origine des Préjugés; - Klineberg, O.: Race et Psychologie; - Jahoda, M.: Relations raciales et santé mentale.
 Verhaegen, P.: De psychologie van de afrikaanse Zwarte. Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, 1958.

IV. Het Zuid-Afrikaanse probleem.

- A. Boeken (zie ook de daarin vermelde uitgebreide bibliografie).
 Commission internationale de Juristes: L'Afrique du Sud et la Primauté du droit. Genève, 1961.
 Luthuli, A.: Let my people go. Londen 1962.
 Mueren, K. van der: Apartheid zonder vooroordelen. Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, 1958.
 Paton, A.: Tranen over Johannesburg. Amsterdam - Brussel, 1961.
 Reeves, A.: Shooting at Sharpeville. Londen 1960.
 Rhoodie, N.J. & Venter, H.J.: Die Apartheidsgedachte. Pretoria - Kaapstad, 1960.
 Roskam, K.L.: Apartheid and Discrimination. Leiden, 1960.
 B. Tijdschriften, kranten en brochures.
 Keesing Historisch Archief - Amsterdam.
 Digest of South African Affairs - Pretoria.
 Plessis, W. du; Highway to Racial Harmony, 1959.
 Verwoerd, H.F.: Live and let live. 1961.
 Scholtz, G.D.: The origins and essence of the race pattern in South Africa.
 N.; Nursing Service for 15 million people. 1961.

N.; Education for more and more Bantu. 1961.
 N.; Education for the Bantu of South Africa; Pretoria, ± 1961.
 De Republiek van Zuid-Afrika - Brussel.
 Breutz, P.L.: South-Africa - Seen in a different light. Afrika-post 1960.
 N.; Each a roof of his own; 1961.

N.; Progress to nationhood. (5 deeltjes).
 Zuid-Afrikaanse Panorama.
 Cartier R.: Les Blancs d'Afrique du Sud ont-ils tort? Paris-Match, 23.4.1960.
 Villers, A. République sud-africaine: Dernier bastion occidental en Afrique.
 La libre Belgique 20.4.1962 tot 30.4.1962.

Antwoord van Mr. A. DIERYCK, stafhouder der Balie van Antwerpen

De opkomst van de kleurlingen is een probleem dat in het brandpunt staat van onze belangstelling. Onze gevoeligheid, onze zin voor werkelijkheid worden eraan getoetst.

Verleden jaar luisterden wij naar een pleidooi voor de edelmoedige maar ongeduldige Max Havelaar. Thans moeten wij een oplossing overdenken voor de verhoudingen der rassen in Zuid-Afrika.

Mijn waarde Confrater,

De weergalm van het applaus heb ik laten uitsterven vooraleer U op mijn beurt mijn waardering en mijn belangstelling te betuigen.

U hebt het aangedurfd zonder vooroordeel de zo omstreden werkelijkheid nuchter te beschouwen.

En dit onderwerp heeft in de begeesterde liefhebber van land- en volkenkunde, die U is, een bevoegde navorsers gevonden.

En U hebt het behandeld in een sierlijke taal, op grond van een uitgebreide documentatie, met een objectiviteit waarvoor ik U van harte wil feliciteren.

Overall slingert men woorden als stenen. Men grijpt naar hun nagalm eerder dan naar hun inhoud.

Het woord Apartheid is een gloeiende steen omdat men het wil beoordelen naar het uiterlijke van een agressief verweer zonder opbouwende inhoud.

Het is de geest die bezielt en in elk woord ligt alle deugd en alle kwaad verborgen.

Volksgemeenschappen sluiten zich vrijwillig in, om hun eigen cultuur aan de smeltkroes te onttrekken.

Wanneer ik het onderwerp overdenk dan dringt zich voor mij een grondig onderscheid op tussen horizontale apartheid of geografische afzondering en verticale apartheid.

De eerste heeft van oudsher bestaan.

Over vierduizend jaar stond aan de tweede waterval van de Nijl een zuil waarop men kon lezen:

«Zuidergrens. Zuil opgericht in 't jaar VIII tijdens »de regering van Sesostris de derde die leeft van altijd »en in de eeuwigheid. Deze grens mag niet overschreden worden, te voet of per boot, of met kudde, door »een zwarthuid, tenzij door deze die wensen te kopen »of te verkopen in een handelskantoor. Deze zullen »gastvrijheid genieten, maar het is volstrekt en voor »altijd aan ieder zwarthuid verboden de stroom verder »af te varen dan Heh».

En wat kan de gebiedsscheiding anders betekenen tussen India en Pakistan, tussen twee delen van een zelfde ethnische stam met gelijk beschavingspeil, op grond van geloofsverschillen.

Verticale apartheid tussen standen werd in India tot het uiterste doorgedreven en door de eeuwen heen werd de structuur van het land op deze grondslag gebouwd.

Steeds betrekkelijk tussen enkelingen behoort zij tot het dagelijks leven. Voor ethnische of cultuurgroepen wordt zij niet meer aanvaard.

Deze twee vormen van apartheid vermengen leidt tot

een onzuivere oplossing, tot vernederende toestanden en ondragelijke gevolgen.

Terecht hebt U met geduld gepeild naar de inhoud van het afrikaner begrip van apartheid en met een merkbare geestdrift hebt U de positieve en opbouwende geest, die in dit begrip kan schuilen, in het licht gesteld.

En ik ben bereid te aanvaarden dat integratie of volledige medezeggenschap de beschaving zo ernstig bedreigt, dat zij bezwaarlijk door een nuchter mens kan aanbevolen worden.

En ook dat apartheid opbouwend kan opgevat en dat de werkelijke steun voor de Bantoes niet zonder voordelen kan zijn.

En zelfs neem ik gaarne aan dat op gebied van onderwijs, medische zorgen, levensstandaard, de toestand reeds zeer voordelig afsteekt tegen wat, in Afrika en Azië, in eigen land, door de aanklagers werd bereikt.

Maar wanneer wij van een opbouwende apartheid willen gewagen, dan moeten wij eerst de aard ervan bepalen, en lijkt ons slechts horizontale apartheid aanvaardbaar.

Aldus een gebiedsscheiding, eerlijk opgevat en met alle gevolgen ervan aanvaard.

Niet een vermengde scheiding, doorspekt met verticale apartheid, slechts aarzeland toegepast in de mate waarin de blanke nijverheid niet beroofd wordt van de gekleurde werkkrachten.

Het zou de ontworteling van de kleurling en de uiteenrukking van de stam of van de gelijkaardige gemeenschap bestendigen, met al de daarbij horende sociale gevolgen.

Hier is een brede pioniersgeest vereist, die bereid is de goedkope arbeidskrachten vrij te geven, waaraan ten dele de bloei van nijverheden en ontginningen is gebonden.

En bovendien moet men de Bantoe Staten economisch leefbaar maken, het vestigen van nijverheden aanmoedigen, m.a.w. ze tot concurrenten promoveren.

Is men bereid zo ver te gaan?

Het verleden belicht de toekomst. Meer dan twee eeuwen geleden, in 1716, wou Dominique de Chavannes, de broeder van de gouverneur, aandringen bij de Oost-indische compagnie opdat zij hollandse ambachtslieden zou zenden om een industrie te vestigen. Het voorstel werd door de Kaapse Raad verworpen met de overweging dat men voor de prijs van één blanke twee slaven kon onderhouden.

Onze daden volgens ons, en heden gaan de nakomelingen gebukt onder de gevolgen van de vroegere kortzichtigheid.

Een tweede maal mag dezelfde fout niet worden begaan.

Daarom volg ik wat aarzeland Uw zo objectief en overtuigend betoog.

Ik ben wel geneigd de opbouwende mogelijkheden van een zuivere horizontale apartheid te overwegen, en deze waggelende maar enige redplank te betreden.

Maar vooraf laat mij nog toe U te vragen :

— of deze Bantoestaten leefbaar zullen zijn, want de wetten der economie zijn onverbiddelijk en of zij in de Zuidafrikaanse markt zullen worden ingeschakeld ?

— of deze politiek wel gevoerd wordt met de edelmoedigheid, de ware mensenzinnelijkheid, die passen bij een pijnlijke heelkundige bewerking, waarbij de geschoolde werkkrachten en vooral de gekleurde intellectuelen opgeofferd worden aan de vooruitgang van hun rasgenoten, en waarbij ook mensen uit het verband gerukt worden waarin zij leven en teruggedreven worden naar een verband dat voor hen sinds lang heeft opgehouden te bestaan ?

Vooraf in grote dingen is de geest niets zonder het hart.

— En tenslotte of deze opbouwende apartheid, te laat ingeplant, toch geen groene vruchten zal dragen, omdat de herfst der blanken in het zonnig Afrika reeds te ver is gevorderd ?

Maar ik geef toe :

Voor de Nederlandse stam tot dewelke de Afrikaners behoren geldt nog steeds de leuze van de Zwijger :

« Het is niet nodig te hopen om te ondernemen... »

En is het vertrouwen niet geboden aan de Kaap van de Goede Hoop.

In andere woorden hebt U er terecht aan herinnerd als slot van Uw betoog, dat Uw toehoorders heeft gebod, en waarvoor ik U hartelijk geluk wens.

* * *

Elk gedacht van apartheid wordt ons vreemd wanneer wij ons scharen rond onze dierbare Confraters die ons gedurende het verlopen jaar hebben verlaten.

Mr. Marinower.

Op een zonnige winterzondag was de voltallige Tucht-raad geschaard rond de sponde waar voor altijd rustte een der besten onder ons.

Het smeekgebed van de rabbijn dat eentonig rees was wellicht zo aangrijpend daar voor de opperste rechter verscheen een rechtvaardige die op aarde vreselijk had geleden, en dit lijden had beantwoord met zachtaardigheid, met liefde voor de mensen, met verdraagzaamheid en goedheid van hart.

Mr. Marcel Marinower werd geboren in mei 1919 in de roes der vredesonderhandelingen die het leven zouden schenken aan de volkenbond, waaruit de oorlog nu en voor altijd zou worden verbannen.

De tweede wereldoorlog trof hem, nog minderjarig, te Brussel waar hij, als eerste ingeschrevene in de Vlaamse leergangen, de rechtsstudies aanving, tevens enige maar begaafde student van het Instituut voor Oosterse filologie.

En de baan van het martelaarschap lag voor hem open. Vluchtend op straat neergeschoten, volgde hij de welgekende weg om later deel te nemen aan de dodenmars van Auschwitz naar Belzen Belzen. Hij behoorde tot de vier overlevenden.

Wanneer hij in 1945 met anderen op berries werd teruggebracht kon zijn familie hem niet herkennen. Zijn zacht gesnik wekte eindelijk de aandacht van zijn jonge echtgenote.

In het universitaire Sana te Leysin greep hij opnieuw naar het leven en naar zijn rechtsstudies, die hij beëindigde in 1946.

Van de verplichting van stage ontslaan werd hij ingeschreven op de tabel op 27 oktober 1947.

En dan hebben wij hem allen gekend, steeds vriendelijk en bescheiden. Nooit kwam een hatelijk, zelfs een hard woord, over zijn lippen. Hij zweeg liever voor wie hem niet kon begrijpen.

Aan de balie moesten zijn tegenstrevers weldra in hem erkennen de natuurlijke aanleg tot klare juridische opvatting, maar ook zijn bondige en zakelijke uiteenzetting waarden die de feiten belichtte, de grondige kennis van het dossier en zijn overtuigingskracht gebouwd op helderheid van het betoog.

Maar vooral besteedde hij nog zijn beste krachten tot morele steun en lotsverzachting van de oorlogsslachtoffers.

Hij kon niet aanvaarden dat een wereld waar weelde en gemakzucht leiden naar onverschilligheid, hen als bedelaars kon beschouwen. Hij richtte een tribune op waar in het openbaar de hoogste personaliteiten de betekenis van hun leed erkenden en de plicht van het land verkondigden.

Hij kon niet aanvaarden dat dit gruwelijk leed aan het komend geslacht niet zou worden gespaard.

Onverpoosd, in voordrachten, in bijdragen aan de pers, in radiotoespraken, wilde hij elke vijandschap smoren in wederzijds begrip.

Tot zijn laatste krachten heeft hij gepleit en gestreden voor verdraagzaamheid en vrede onder de mensen van goede wil.

Hij verliet ons op 12 januari.

Mr. Joris.

Tijdens het gerechtelijk jaar 1909-1910 legde Mr. Joris de eed af in de lichte schaduw van een rechterlijk gebeuren dat de hele stad in rep en roer bracht : het wedervaren van majoor « Kop-af ».

Op de jonge stagist maakte het episch pleidooi van Mr. de Ravenne een onvergetelijke indruk.

In dezelfde geest werd Mr. Joris verder opgeleid door Mr. Rotsaert, in wie het zaad van het romantisme ook een vruchtbare bodem had gevonden.

Hij kon zich blijkbaar niet wennen aan de bedaardheid die past in onze gerechtszalen en verlangde naar meer rumoerige vergaderingen.

Gedurende enkele jaren pleitte Mr. Joris geschillen van binnenscheepvaart. Daarna werd hij lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers, en verscheen voortaan slechts zelden in het gerechtshof.

Hij zetelde in de Kamer gedurende 32 jaar.

In 1945 tot ondervoorzitter gekozen leidde hij de commissie van Justitie. Dit was de enige band die hem nog met onze gerechtelijke wereld verbond.

Hij overleed te Antwerpen op 10 juni.

Mr. Scruel.

En alsof hij zijn patron Mr. Joris niet wou overleven, verscheen Mr. Scruel niet meer op het gerechtshof. Hij verliet ons tien dagen later.

Hij werd geboren te Dendermonde in 1906 en promoveerde te Leuven als doctor in de rechten in oktober 1930.

Elke dag ontmoette men hem in ons gerechtshof waar hij, met een onbewogen gelaat en met rase schreden de wandelzaal doorkruisend, de zorgen van ongelukkige echtelieden, verborgen in een breedgevlude tas, bracht naar de tweede kamer waar uit de echt kan getreden.

Toch hebben weinigen onder ons hem gekend. Hij nam geen deel aan de gesprekken in de wandelzaal, maar zijn tegenstrevers waardeerden zijn stiptheid en bewonderden zijn werkkraft.

Deze zwijgzame was wel eens opvliegend ter zitting alsof hij zich geweld moest aandoen om te spreken.

Hij behoorde tot een familie waar blijkbaar praatlust onbekend was.

Zijn vader rekende erop dat hij hem als geneesheer zou opvolgen en beleefde vijf jaar lang de voldoening deze wens in vervulling te zien gaan. In de maand juli vernam hij telkens van zijn zoon dat hij het examen had afgelegd.

Het vijfde jaar wanneer de vader werd medegedeeld dat het eindexamen goed was verlopen, keek hij wat verbaasd op en mocht vernemen dat onze Confrater tot dokter in de rechten was gepromoveerd.

De reacties ken ik niet, maar de zoon verliet Den-Dermonde en zo werd hij in onze Balie als stagiair ingeschreven op 3 februari 1931.

Deze vlijtige confrater overleed op 18 juni.

Mr. Gerard Van Hoof.

En dezelfde maand juni zou niet eindigen vooraleer wij met diepe verslagenheid moesten vernemen dat wellicht de minzaamste onder ons, die zijn rijke natuurgaven met de grootste bescheidenheid omsluisde, ons na een korte ziekte had verlaten.

Mr. Gerard Van Hoof was, door natuurlijke aanleg voor de mathesis, gericht op de zuivere wetenschap, maar weldra gaf hij toch de voorkeur aan de wijsgerige en de rechtsstudies.

Op 18 juli 1935 promoveerde hij tot doctor in de rechten aan de katholieke Universiteit te Leuven met grote onderscheiding.

Hij trad onmiddellijk toe tot de balie, en werd in het beroep opgeleid door Mr. De Weerdt. Enkele jaren later werd hij medewerker van Stafhouder Mr. Verbaet.

Zijn grondige en brede kennis van het recht liet Mr. Van Hoof toe met gezag burgerlijke en handelszaken te pleiten.

Steeds welgemoed kwam hij iedereen tegemoet met de glimlach van het vrolijk hart.

In 1953 bracht het vertrouwen van zijn confraters hem in de Tuchtraad, alwaar hij gedurende vijf jaar zetelde.

Wie van ons kan niet getuigen van zijn zachtmoedigheid, zijn oprechtheid, zijn edelmoedigheid, zijn toewijding aan de hem toevertrouwde belangen.

En wie beproefd, ontmoedigd, tot hem kwam en hem verliet opgebeurd en getroost getuige van zijn menslievendheid, zijn gouden hart.

In hem herleefde de traditie van dienstbetoon herborren uit de geslachten geneesheren die hem waren voorafgegaan en die gebogen over 's mensen onheil troost brachten waar zorgen niet helpen konden.

Met welk genoegen, weldra stijgend tot bewondering mocht mij bij toeval, door zijn bescheidenheid heen, de fijne kunstliefhebber, de begaafde kunstenaar, ontdekken die in hem leefden.

Voor al de muziek begeesterde hem en verhief hem boven alle zorgen. De grootste meesters Bach en Mozart waren voor hem een onuitputtelijke bron van geestelijke verrijking en levensvreugde.

Thans in de stille woonkamer wacht de vleugel eenzaam en verlaten op de meester die hem bezielde, terwijl schetsen aan de wand, en verder een borstbeeld dat hij boetsaerde, zijn talentvolle gevoeligheid blijven vertolken.

Dames en Heren, mijn Confraters en ik zullen U

dankbaar zijn wanneer U zich bij ons voegt om in stilte onze dierbare overledenen te herdenken.

* * *

De toekomst wortelt in het verleden.

De tradities van de Balie moeten in U herleven mijn jongere Confraters, die de plaatsen van onze overledenen komt innemen.

Ik wil U dan ook welkom heten, U geluk wensen en tevens wijzen op wat U te wachten staat.

Zware eisen worden gesteld aan de jonge gepromoveerde, die vol geestdrift een beroep komt vervoeegen waar late vruchten worden geplukt. Zijn uithoudingsvermogen kan soms zwaar op de proef gesteld worden. Daarin moet worden geholpen omdat de toestanden nu eenmaal zijn veranderd.

Maar op deze alledaagse kommer zou ik een bredere blik willen werpen in het perspectief van de nieuwe eisen die aan de advocatuur worden gesteld. Want een beroep dat aan de jeugd geen brede toekomst kan bieden moet vervallen.

Zeer lang werd de bijstand van de rechtsgeleerde vooral verlangd bij de behandeling van de geschillen voor de rechtbank. Met het pleidooi, dat het hoogtepunt blijft van ons beroep, is de naam zelf van de advocatuur vergroeid.

De eeuw waarin wij leven heeft de gedaante van de wereld dieper veranderd op materieel gebied dan eeuwen voorheen.

Niet alleen is het rythme van het leven ongelooflijk versneld, de belangengemeenschap verruimd, de omvang van de bedrijven zodanig vergroot, dat zij op veilige vooruitzichten moeten rusten.

Het veilig bepalen van een gedragslijn is op elk gebied een levensbehoefte geworden.

Vandaar het steeds groter belang gehecht aan de economische problemen, de voorlichting op juridisch gebied.

Het belang van de consultatie, steeds dringend verlangd, treedt meer en meer op de voorgrond.

Daartoe zijn basiskennissen vereist en ook de organisatie die toelaat het tempo van het zakenleven te volgen.

De toestanden waarin moet worden voorzien, de uitvoering van de verbintenissen, worden vooral uitgedrukt in cijfers en grafieken, m.a.w. in een taal die aan het grootste deel van de rechterlijke wereld vreemd is.

En daar ligt onze zwakheid. En daar schuilt een groot sociaal gevaar. Want waar de Balie geen rechtstreekse bijstand verleent worden recht en billijkheid bedreigd. En waar de rechter bereid is de boekhouder zijn eigen taak op te dragen of hem blindelings te volgen, omdat de taal der cijfers hem onbekend is, voel ik mij bedreigd. Want dit komt neer op een weigering of, wat even erg is, een onmacht om recht te doen.

U kunt zich niet beklagen over de kloof die ontstaat tussen zaken en rechterlijke wereld wanneer U de technische taal niet begrijpt, waarin de problemen zich stellen. En U kunt zich evenmin beklagen over de mindere rol die aan Uwe Balie zal voorbehouden zijn in het wordend Europa indien U niet de talen machtig zijt, spreekt en schrijft, die in de gemene markt worden gebezigd.

Het is dus mijn eerste plicht U aan te moedigen om uw basiskennissen, vereist tot het verstrekken van de diensten die thans van de advocatuur worden verlangd te verruimen, en U daarna toe te leggen op een meer grondige studie van een tak van het recht.

Op vele gebieden moeten wij onze denkwijze en ons

opdtreen aanpassen, ook op gebied van productiviteit en organisatie.

De tradities van de Balie moeten hoog worden gehouden. Maar men mag ze niet verwarren met gewoonten die niet meer aangepast zijn aan de eisen van de tijd waarin wij leven.

En de onafhankelijkheid van de advocatuur bestaat niet in het zich afzijdig houden van het economisch leven.

Want het past eraan te herinneren dat de grootsheid van ons beroep is gerezen uit de vervulde plicht met raad en daad de rechtsbehoeftigen bij te staan. In deze plicht wortelen de voorrechten van de advocatuur.

Ik wens U niet teleur te stellen, mijn jonge confraters, die zich tot de advocatuur voelt geroepen door een welsprekendheid die U in Uw prille jeugd heeft getoond en in de studentenmiddens wellicht getoetst.

Gerechtigheid wordt niet opgebouwd door een opstapeling van technische gegevens en syllogismen. De

mens die leeft en lijdt en wroet en strijdt is de rechtsbehoefte die U moet beschermen.

En daarom blijft het pleidooi het hoogtepunt van ons beroep.

En wanneer Uw overtuigingskracht, gevoed door een uitgebreide kennis, gebouwd op een objectieve weergave der feiten, gedragen door welsprekendheid, maar ook, wellicht vooral, met voornaamheid gekleed in een sierlijke taal, zal bereiken dat, wat U als recht aanvoelt op onrecht de voorhand krijgt, dan beloof ik U het heerlijkste gevoel dat aan een vrije man op aarde kan geschonken.

En de herinnering eraan zal Uw verdere stappen lang en feestelijk belichten, en een bron blijven van jeugdige geestdrift en hartelijke toewijding, die U zal toelaten even grote ontgoochelingen, die ons niet gespaard blijven, met vertrouwen op de toekomst te doorstaan.

Dit alles, mijn jonge Confraters, wordt U door Uw Stafhouder van harte toegewenst.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de rede van

Mr. A. DEBERGH, voorzitter van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Door een voor mij gelukkig toeval geniet ik het bijzonder voorrecht, Mijnheer de Stafhouder, de eerste te mogen zijn om U ter gelegenheid van deze plechtige vergadering bij de aanvang van Uw stafhouderschap te begroeten.

Scherpzinnig jurist, hoogstaand advocaat, gewaardeerd hoogleraar, verijnd en veelzijdig mens wordt U door de Balie aangezocht haar te dienen door de uitoefening van het hoogste gezag dat zij in haar schoot erkent.

Bij de aanvang van Uw ambtstermijn betuigt de Vlaamse Conferentie U haar aanhankelijkheid. Zoals vroeger zal haar streven er ook thans op gericht zijn door haar werking en de door haar in te richten manifestaties bij te dragen tot de luister van de Balie en de uitstraling ervan, om aldus voor deze Balie het ontzag te verdienen en te verwerven dat zij terecht voor zich opeist. U kunt er op vertrouwen dat de Conferentie zich verder zal blijven beijveren om de idealen en tradities van deze Balie trouw te blijven.

Moge het U, Mijnheer de Stafhouder, tijdens de ganse duur van Uw stafhouderschap volledig naar wens gaan!

Voor Uw aanwezigheid, Mijnheer de Ere-Voorzitter, Stafhouder Mr. René Victor, moet ik U nauwelijks bedanken, wijl ik er van overtuigd ben dat U persoonlijk die als vanzelfsprekend beschouwt, vergroeid als U zijt met onze Conferentie waarmede U zich als het ware vereenzelvigd. Blijvende dankbaarheid is de Vlaamse Conferentie en naast haar gans Vlaanderen U verschuldigd omdat U met de inzet van gans Uw persoon, van al Uw talenten en van Uw verbluffend genie U volledig in dienst hebt gesteld van de vernederlandsing van het rechtsleven in Vlaanderen.

Ongeëvenaarde werkkracht, rijke belezendheid, veelzijdige cultuur, meeslepende welsprekendheid, nimmer afnemende bezieling, oprechte en loyale Vlaamse overtuiging, van dat alles zult gij voor ons steeds het symbool blijven.

Dat de hoge vlucht die de Vlaamse rechtswetenschap nu reeds heeft genomen voor U de bekroning van Uw Inspanningen en opofferingen moge zijn, dat wensen wij U van harte.

Mijnheer de Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten,

Uw tegenwoordigheid op deze plechtigheid brengt ons de bevestiging van de waardering die U betuigt voor het werk van de jongeren die zich inspannen om de tradities van de Balie, die ons allen zo nauw aan het hart liggen, alle eer aan te doen. Wederkerig betuigen wij U bij deze gelegenheid onze rechtzinnige dank voor al de inspanningen die het Verbond der Belgische Advocaten zich onder Uw voorzitterschap en leiding getroost om een oplossing te geven aan de verschillende problemen die zich stellen voor de Balie in het algemeen en de jongeren in het bijzonder.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van de Raad van State,

Geregeld genoten mijn voorgangers het uitzonderlijk voorrecht U onder de aanzienlijke gasten van onze Conferentie te mogen begroeten bij de Plechtige Openingszittingen onder hun voorzitterschap gehouden.

Wij zijn oprecht erkentelijk voor dit welwillend gebaar van achtung en aanmoediging dat U aldus telkenjare als hoofd van de administratieve rechtsmacht van ons land ten opzichte van onze Conferentie stelt en wij danken U daarvoor even eerbiedig als welgemeend.

Mijnheer de Generaal-Majoor en Gebiedsbevelhebber,

Wij zijn bijzonder gevoelig voor de blijk van sympathie die U ons ieder jaar opnieuw betuigt door de belangstelling die U betoont voor de werkzaamheden van onze Conferentie. Alhoewel de middelen die wij aanwenden, de terreinen die wij betreden en de taken die wij vervullen van elkaar verschillen, toch beogen wij het bereiken van eenzelfde doel en staan onze taak en onze zending tot elkaar in volstrekte harmonie: het leger beschermt het recht en wij dienen het.

Zeer gevleid voelt de Vlaamse Conferentie zich omdat U, Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel, aanvaard hebt vandaag bij ons te zijn. Deze vriendelijke attentie wordt door ons gewaardeerd wijl zij de gelegenheid biedt U onze eerbiedige hulde te betonen, daar waar het ons bekend is hoezeer U, als hoogste magistraat van dit rechts-

gebied, een eerlijke en plichtsgetrouwe uitoefening van ons beroep naar waarde weet te schatten.

Verhinderd wegens andere verplichtingen heeft de Heer Minister van Justitie U afgevaardigd, Mijnheer de Kabinetschef, Mr. Louis Rombaut, om hem op deze plechtige zitting te vertegenwoordigen. Wij erkennen in dit gebaar een trouwe gehechtheid aan de idealen van de Balie en een blijk van waardering voor de hoogstaande en belangrijke sociale functie die zij in het openbaar leven van ons land vervult. Dat wij in U niet alleen de vooraanstaande personaliteit begroeten maar bovendien en niet het minst de geëerde confrater en de gevierde Oud-Voorzitter van deze Conferentie zal niemand verwonderen die Uw gehechtheid aan deze balie en aan deze Conferentie kent.

Wijl zij deze feestzitting door hun vererende aanwezigheid in zo hoge mate hebben willen opluisteren danken wij zeer eerbiedig de Heer Smolders, auditeur in de Raad van State, afgevaardigde van de Heer Auditeur-Generaal in de Raad van State, de aanwezige leden van onze administratieve rechtsmacht, de talrijke Heren Raadsheren in het Hof van Beroep, de Heer Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, de Heer Referendaris, alle militaire en burgerlijke overheden, de leden van het konsulaire korps, de aanwezige Heren volksvertegenwoordigers en senatoren, alle hoogwaardigheidsbekleders en alle leden van de staande en zittende magistratuur.

Te Uwen opzichte, Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg, klinkt de welkomgroet van de Vlaamse Conferentie als een paradox, wijl niet zij hier de gastvrouw doch U de gastheer is. Volgaarne maken wij van deze gelegenheid gebruik niet alleen om U te danken voor Uw bereidwilligheid doch bovendien om hulde te brengen aan de gewetensvolle magistraat die wij in U herkennen en aan de vriendelijke welwillendheid ten opzichte van de leden van de advocatuur waarmee U uw ambt uitoefent.

De Vlaamse Conferentie schrijft vandaag geschiedenis. Voor de eerste maal in de loop van haar 78-jarig bestaan geniet de Voorzitter van deze vergadering de uitzonderlijke eer een afgevaardigde van Zijne Excellentie de Bisschop van Antwerpen op de Plechtige Openingszitting te mogen verwelkomen.

De keuze van de personaliteit die werd afgevaardigd noemen wij, Monseigneur, met volle overtuiging, zeer gelukkig. U zijt op onze openingszittingen reeds een even vertrouwde als innemende verschijning.

Vandaag vertoeft U in ons midden in een dubbele hoedanigheid waarvan die van vertegenwoordiger van Zijne Excellentie zo voor U zelf als voor onze Conferentie zeer vererend is.

Voor de Voorzitter van deze zeer aanzienlijke vergadering heeft deze ontmoeting van vandaag bovendien een zeer bijzondere betekenis. Zij roept bij hem inderdaad de tot rechtzinnige dankbaarheid stemmende herinnering op aan de dynamische en dienstvaardige oud-leraar van retorica die met zoveel toewijding, met zoveel rijk talent en veelzijdige begaafdheid zich inspande om ons de geestelijke en wetenschappelijke vorming bij te brengen die wij voor het latere leven nodig hadden.

Moge U bij uw bezoek van vandaag de indruk opgedaan hebben, al weze het dan in zeer bescheiden mate, dat uw inspanningen niet volledig vruchteloos geweest zijn.

Met welgemeende hartelijkheid begroet ik de Heer Deken van de Orde der Advocaten te Amsterdam en te Middelburg en de afgevaardigden van de Orde der Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden en van de Orde der Advocaten te Rotterdam, de Voorzitter van het Gezelschap der Jonge Balie te Rotterdam alsmede haar collega's, Voorzitters van de Jonge Balies te Den Haag en Amsterdam.

Dat U heden zo talrijk tot ons gekomen zijt, beschouwen wij als een veelbelovend en gelukkig voor-teken van het steeds nauwer toehalen van de banden tussen onze respectieve Balies en taalgebieden.

Staat mij toe U bij deze plechtige gelegenheid te herinneren aan onze gemeenschappelijke taak, de taal van bijna 20 miljoen mensen te doen eerbiedigen in de internationale rechtsinstellingen die in het zich verenigend Europa buiten en boven de grenzen van onze nationale staten zijn gegroeid en aan onze plicht voor die taal de rechten op te eisen die de hare zijn.

Me. Grente, Bâtonnier de l'Ordre des Avocats à la Cour d'Appel de Paris, vous avez bien voulu accepter d'assister personnellement, accompagné de vos confrères, Me. Blum et Me. Leclerc, secrétaires de la Conférence du Stage, à cette séance solennelle de rentrée, où nous avons le vif plaisir de pouvoir vous souhaiter la bienvenue.

Votre présence parmi nous, nous donne l'occasion de réaffirmer tout le respect que nous témoignons pour la culture de votre grand pays et toute l'admiration que nous éprouvons pour l'esprit français. Les habitants de ce pays, et plus particulièrement le peuple flamand, qui en compose la grande majorité, se sont conscients de leur dette de reconnaissance envers la France et sa culture.

Dans votre propre attachement aux valeurs spirituelles de la culture qui est la vôtre et celle de votre pays, vous trouverez certainement, nous en sommes convaincus, la raison et l'explication de l'importance que nous attachons à l'intégrité de notre patrimoine culturel.

Votre présence parmi nous, Me Reuter, Bâtonnier de l'Ordre des Avocats à la Cour Supérieure de Justice de Luxembourg, et Me. Prum, délégué de la Conférence du Jeune Barreau à Luxembourg, nous réjouit et nous honore.

Elle nous prouve que les frontières des pays et même les frontières linguistiques ne font pas obstacle aux sentiments d'amitié qui unissent nos pays et aux sentiments de confraternité qui unissent nos barreaux.

Alle vertegenwoordigers van onze Belgische zusterconferenties heet ik zeer hartelijk welkom, zoals ik ook een eregroet toestuur aan de talrijke aanwezige oud-voorzitters van onze Conferentie, inzonderheid aan mijn voorganger, Mr. Jos. Marck, die tijdens het voorbije gerechtelijk jaar de Conferentie met meesterlijke hand heeft geleid.

Mijn waarde confrater en collega Mijnheer de Voorzitter van de Conférence du Jeune Barreau bij onze Balie.

U weet met welke confraternele hartelijkheid Uw voorgangers steeds door de Voorzitter van deze vergadering werden begroet en het is U bekend hoezeer de huidige Voorzitter ook Uwe aanwezigheid op prijs stelt.

Het bindteken tussen onze beide conferenties is de confraterniteit, die wil dat wij in oprechte objectiviteit een breeddenkend en ruim begrip zouden betonen

voor andermans opvattingen en strevingen, ook al menen wij bij onszelf dat ze niet meer beantwoorden aan de gewijzigde en geëvolueerde toestanden op het nationale en vooral op het sociale vlak.

Moge diezelfde confraterniteit ons uiteindelijk langs wegen van geleidelijkheid brengen tot vruchtbare samenwerking in het welbegrepen belang van de Balie in haar geheel.

Mijn waarde Jonge Confraters,

Een gelukkige traditie laat mij toe op deze dag tot U een biezonder woord te richten op het ogenblik waarop U in onze beroepsgemeenschap opgenomen wordt. Het is mijn bedoeling zulks te doen met de geestdrift die ons geïnspireerd wordt door de hoge waardigheid van ons beroep en die wij moeten opbrengen om de moeilijkheden te overwinnen waarmee de uitoefening ervan gepaard gaat. Maar ik wens het ook te doen met de nuchterheid die past bij deze tijd van praktische zakelijkheid en van op de realiteit ingestelde geestesgesteldheid.

In het diepste van mijn gemoed koester ik de rechtzinnige overtuiging dat het beroep dat U gekozen hebt tot de meest hoogstaande behoort die in onze menselijke gemeenschap worden uitgeoefend. Vrijheid, zelfstandigheid en onafhankelijkheid zijn nog steeds begrippen die de Balie tot haar onvervreemdbaar patrimonium rekent; confraterniteit en dienstbaarheid staan onvervaagd in haar blazen gegrift.

Hecht nochtans niet te veel belang aan de holle phrasen die te pas en te onpas in verband met ons beroep de wereld worden ingestuurd. Veel beter zult U gewapend zijn voor het bestrijden en overwinnen van de vele moeilijkheden en ontgoochelingen die Uw deel zullen zijn, indien U er zich van meet af aan bewust zijt dat er bij de uitoefening van Uw beroep veel meer zal te geven zijn dan er te nemen valt.

Vrijheid, zelfstandigheid en onafhankelijkheid betekenen niet alleen dat U, binnen de perken van een eerlijke en plichtgetrouwe uitoefening van Uw beroep, aan niemand buiten U zelf rekenschap te geven hebt over woord en daad; het betekent evenzeer dat het welslagen van de grootse onderneming en het spannende avontuur die de advocatenloopbaan is, uitsluitend van U zelf zal afhangen.

Uw welslagen aan de Balie staat in functie van Uw persoonlijke waarde en Uw geleidelijke opgang zal in rechtstreekse verhouding staan tot de inspanningen die U zich zult getroosten voor de ontwikkeling van Uw beroepsbekwaamheid, de bevordering van Uw belangstelling voor kunst en wetenschap.

Uw doel zult ge slechts bereiken door een bestedige toewijding, zelfverloochening en volharding, door de inzet van geheel Uw persoon. Van U hangt het af en van U alleen.

En toch zullen anderen begaan zijn om Uw gestadige opgang.

Er is vooreerst Uw patroon die naast U zal staan zo in de goede als in de kwade dagen. Er is bovendien de Vlaamse Conferentie die U van stonde af haar goede diensten aanbiedt. Wat de Vlaamse Conferentie U te bieden heeft?

— Bekommernis voor Uw professionele acclimatisatie, voor de verdere harmonische uitbouw van het beroepsleven en voor het bewerken van bevredigende oplossingen voor de onvermijdelijke moeilijkheden die zich voortdurend aan de Balie en aan de jongeren opdringen;

— Interesse voor de meest actuele problemen die op

politiek, sociaal, taalkundig en cultureel terrein gesteld worden;

— Een gunstige atmosfeer waarin het U mogelijk wordt gemaakt Uw Vlaamse overtuiging te beleven met een eensgezindheid die de meest verschillende opinies eerbiedigt en verenigt;

— Een geest van joviale levensblijheid, van vriendschap en kameraadschappelijke genegenheid;

— Een voortdurend streven naar de verdere ontplooiing van het reeds zo hoogstaand, bloeiend en intens geestesleven aan de Balie.

Al deze kostbaarheden van geest en hart zullen U met kwistige hand bedeed worden wanneer U er zult in toestemmen, wat wij overigens van U verwachten, in ruime mate deel te nemen aan al onze werkzaamheden.

Wat de Vlaamse Conferentie van U verwacht?

Dat U bij het veilig stellen van Uw materiële toekomst alsmede bij de ontwikkeling van Uw persoonlijkheid in de eerste plaats U zelf zoudt zijn en blijven, dat U zich bewust zoudt zijn van Uw plicht om op de plaatse waar U staat en op het terrein waarop zich Uw activiteiten ontwikkelen een kostbaar erfgoed te vrijwaren.

Ook op U, en inzonderheid op U, wordt gebouwd om die vastberaden Vlaamse geest in stand te houden die de vruchtbare voedingsbodem is waarin ons aller Vlaamse overtuiging kan bloeien en gedijen.

Wat vorige generaties op het stuk der Vlaamse verworvenheden tot Uw meerder voordeel met zoveel liefde en volharding tot stand brachten zult gij, zowel in de eerder beperkte kring van Uw beroepsmilieu als daarbuiten, even angstvallig als hardnekkig behoeden tegen iedere aantasting of ontaarding, in het besef dat Uw generatie zoals trouwens reeds de onze niet meer kan bevroeden wat het heeft gekost om te realiseren wat we hebben bereikt.

Uw streven voor het behoud van de Vlaamse waarden zal voorzeker vastberaden zijn, maar de affirmatie van de Vlaamse levenskracht en levenswil zal in functie staan van de waardigheid die de advocaat aan zichzelf en aan de Balie verschuldigd is, zoals ze ook zal geëld worden door Uw ruime belangstelling voor al het schone, al het edele, al het hoogstaande en al het verrijnde dat andere culturen U kunnen bijbrengen tot de verrijking en verruiming van Uw persoonlijkheid.

Het is immers goed dat U zoudt weten dat aan de Balie iedere overtuiging wordt beleefd en iedere mening wordt verdedigd in een geest van volstrekte eerbied voor elkaars inzichten en opvattingen, een geest die het blijft mogelijk maken de meningsverschillen te overbruggen en de verwezenlijking van een gemeenschappelijk ideaal te benaastigen.

Dit weze en blijve de meest pregnante boodschap die de Balie aan het land en aan de gemeenschap te brengen heeft.

Maar niet alleen behoud, niet alleen vrijwaring, geen zelfgenoegzaamheid, geen berusten in de moeilijk te overwinnen ontoereikendheid van de bereikte resultaten!

Stilstand, stagnatie, bloot behoud van wat verwezenlijk werd, betekent op kortere of langere termijn noodzakelijk achteruitgang.

Het weze mij toegelaten U in dit verband te herinneren aan een zin uit een van de laatste paragrafen van het indrukwekkend werk door onze Ere-Voorzitter, Stafhouder Mr. René Victor, aan de geschiedenis van onze conferentie gewijd. De balans schetsend van de jarenlange strijd bevestigt U, Mijnheer de Ere-Voorzitter: «Al heeft de Vlaamse beweging in de rechtswereeld reeds op volmaakte wijze overwonnen, toch

moeten nog vele overblijfselen van de vroegere toestand opgeruimd. De Vlaamse rechtswetenschap kent voorzerker een herleving zoals wij ze nooit hadden durven verhoppen, doch er zal nog dagelijks moeten gezwogd worden om haar te brengen op het zeer hoge peil dat haar zal toelaten de vergelijking met welke buitenlandse rechtswetenschap ook te doorstaan. De te verrichten arbeid is nog ontzaglijk ».

Om dit werk van consolidatie en verdere uitbouw van de Vlaamse culturele, sociale en economische ontvoogding en uitstraling in het algemeen en van de Vlaamse rechtswetenschap in het bijzonder met krachtadigheid aan te vatten en door te voeren rekent de Vlaamse Conferentie in een niet geringe mate op de jonge krachten die zich, jaar na jaar, bij haar aansluiten.

Wij verwachten daarbij van U, mijn waarde jonge confraters, een intense en geestdriftige medewerking aan dat grootse opzet dat ook de Vlaamse Conferentie zich steeds ten doel heeft gesteld en dat de uiteindelijke definitieve doorbraak van een hoogstaande Vlaamse rechtswetenschap, rijk en verfijnd naar inhoud en vorm, beoogt.

Om dit doel te bereiken zal in de eerste plaats een zeer grondige rechtskennis, een nimmer afnemende inspanning om dezelfde te verrijken, noodzakelijk zijn. De uitbreiding van die rechtskennis dient gepaard te gaan met een gestadig opvoeren van de verfijning van het juridisch denken, dat aan de basis ligt van de uitbloei van de rechtswetenschap.

Doch een even noodzakelijke vereiste om het peil van de buitenlandse rechtswetenschappen te benaderen is de bestendige zorg voor de groeiende cultivering van de vorm waarin ze wordt beoefend.

Dat de aangewende taal, haar soepelheid, haar zuiverheid en haar rijkdom, daarbij een doorslaggevende rol speelt hoef ik wel niet andermaal te beklemtonen.

Bijzondere zorg zou van het eerste ogenblik af moeten besteed worden aan taal en stijl van al Uw geschriften. De gebruikte taal moet soepel en vlot zijn, voor ieder juridisch begrip dient de juiste uitdrukking gezocht en aangewend, iedere juridische constructie dient in de juiste termen aangeduid en verklaard te worden. Uw terminologie en woordenschat moet een accurate uitdrukking van Uw gedachten beogen en dient aangepast te zijn aan de bijzondere stof die U onder woorden dient te brengen. Uw woordenschat dient rijk en veelzijdig te zijn en bij de ontwikkeling ervan zult U blijk moeten geven zowel van zeggingskracht als van verbeelding.

Dit alles, ik waarschuw U, is niet gemakkelijk te bereiken. Het eist van U een bestendige zelfcontrole, een nooit aflatende zelftucht, een voortdurende inspanning, veel wilskracht en veel opoffering van moeite en tijd. Indien U dat alles niet zult kunnen opbrengen zult U spoedig vervallen in mediocriteit, oppervlakkigheid en slordigheid van taal en uitdrukkingvormen.

Verzorgt al Uw geschriften: Uw ontwerpen van dagvaarding, Uw besluiten en Uw nota's, Uw brieven. Betracht dezelfde taalvaardigheid in Uw pleidooien. De verzorging van de vorm kan de duidelijkheid van de inhoud slechts ten goede komen en de inhoud zal des te meer overtuigend zijn naarmate U zich inspande om hem behoorlijk onder woorden te brengen.

Verruiming van Uw rechtskennis en beroepsbekwaamheid, verrijking van Uw taalkennis en taalvaardigheid, bevordering van Uw culturele veelzijdigheid, dat zijn de basiselementen waarop de verdere uitbouw van de Vlaamse advocatuur en van de Vlaamse rechtswetenschap in het algemeen gegrondvest is.

Het moet Uw opperste betrachting zijn door de ontwikkeling van deze elementen die Vlaamse advocatuur en rechtswetenschap het prestige en de uitstraling te bezorgen die hen op voet van gelijkheid moeten plaatsen met die uit andere cultuur- en taalgebieden.

Indien ge de verwezenlijking van dat ideaal tracht te benaderen dan zult ge een onschatbare dienst bewezen hebben aan U zelf, aan Uw Balie en aan Uw volk.

Tot voorbeeld kunnen U in ieder geval in dit verband gesteld worden de jonge confraters die tijdens het voorbije gerechtelijk jaar meedongen naar de Herman De Jongh prijs. Ik beschouw het daarbij als een zeer aangename en vererende opdracht mij door de jury toevertrouwd, ter gelegenheid van deze plechtige openingszitting over te gaan tot de proclamatie van de resultaten van deze welsprekendheidswedstrijd. Werd als laureaat uitgeroepen door de jury : Mr. Jacques Deprez. De 2e prijs werd toegekend aan Mr. Werner Engels. Bekwamen een eervolle vermelding : Mr. Karel Lens en Hugo Daeseleire.

Wij wensen hen van harte geluk met deze vererende en benijdenswaardige onderscheiding.

Gunstige resultaten behaald in de Herman De Jongh wedstrijd zijn een gunstig indicium voor de begaafdheid en het talent van de jonge confraters en een zelden falend gelukkig voorteken van verdere en latere opmerkelijke verrichtingen.

Zo zal het dan ook niemand verwonderen te vernemen dat de openingsredenaar van vandaag ook eens en zulks reeds tijdens zijn eerste stagejaar laureaat van deze wedstrijd werd.

Mijn waarde confrater, Mr. Arnold Van Gelder,

Zonder gevaar op tegenspraak te stuiten mag ik verklaren dat U zich onder de jongeren van onze Balie reeds een markante plaats hebt weten te veroveren.

Wanneer U, na schitterende studies aan de vrije Universiteit te Brussel, in 1953 ingeschreven werd op de lijst van de stagiairs van onze Balie, genoot U het bijzonder voorrecht Uw stage te kunnen doen bij Mr. Jules Franck, wiens naam en figuur onafscheidelijk met de geschiedenis van de Vlaamse Conferentie verbonden blijven.

U zijt van onze Conferentie een zeer verdienstelijk lid. Tot tweemaal toe maakte U als secretaris deel uit van het bestuur. De menigvuldige verslagen over de diverse activiteiten van de Conferentie die van Uw hand in het Rechtskundig Weekblad verschenen, behoorden tot de meest gegeerde lektuur.

Uw pen is scherp en geestig, Uw woord is picturaal en snedig, Uw geschriften zijn van een opvallende degeelheid en van een sprankelende spiritualiteit.

Uw wetenschappelijke bekommernissen beperken zich niet tot het recht en de rechtsbeoefening. Reeds van in Uw jengdjaren gaf U blijk van een rijke veelzijdigheid door Uw ruime belangstelling voor takken van de wetenschap die in hun essentie zeer verschillen van die waarin U zich bekwaamde voor de uitoefening van Uw beroep. Met de genoemens en de problemen van de anthropologie, ethnologie en de linguïstiek zijt U even vertrouwd als met die van de dagelijkse rechtspraktijk.

Nooit laat U iets aan het toeval over, vermits U pas een jaar geleden de tijd maakte en de moed vond om opnieuw aan de universiteit college te lopen en er Arabisch te studeren, om U aldus beter vertrouwd te kunnen maken met de verschillende aspecten van de zoëven genoemde wetenschappen.

Bij dit alles spitste Uwe aandacht zich toe op Afrikaanse problemen en wegens het samenlopen van Uw twee belangstellingssferen, de ethnologie en de rechtswetenschap, ging onwillekeurig Uw voorkeur naar problemen van juridische ethnologie, gewoonterecht van primitieve volkeren en aanverwante vraagstukken.

In het raam van Uw veelzijdige wetenschappelijke belangstelling op die verschillende terreinen hebt U zich ook bezonnen over het probleem van de apartheid.

Durf en moed betoont U door de behandeling aan te

vatten van een probleem dat niet alleen van een brandende aktualiteit maar eveneens van een uiterste kiesheid is. Daarvoor alleen reeds danken wij U en wensen wij U geluk.

Meester Van Gelder,

Uw voorzitter heeft volle vertrouwen in Uw kunnen. Uw talrijk en uitgelezen publiek wacht met spanning op Uw woord. Het woord is dus aan U.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 27 november 1961.

Voorzitter: M. Anciaux Henry de Faveaux.

Raadshere-verslaggever: M. Perrichon.

Advokaat-generaal: M. Mahaux.

Schade. — Wijze van bepaling van de aan de benadeelde persoon terzake van de door een misdrijf veroorzaakte schade toekomende vergoeding. — De kans op een nieuw huwelijk van de weduwe van het slachtoffer mag niet in aanmerking genomen worden.

Om de vergoeding te bepalen, die aan de benadeelde persoon terzake van een door misdrijf veroorzaakte schade verschuldigd is, mag er geen rekening gehouden worden met de latere gebeurtenissen, noch a fortiori met de eenvoudige waarschijnlijkheid van latere gebeurtenissen, die zijn toestand zouden kunnen verbeteren of verergeren, wanneer deze gebeurtenissen vreemd zijn aan het misdrijf en aan de schade zelf. Dit geldt o.m. voor de kans op een nieuw huwelijk van de weduwe van het slachtoffer.

Delattre t/ Demaude, Wwe Denebourg en cs.

Gelet op het bestreden arrest, op 29 mei 1961 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Overwegende dat het arrest slechts over de burgerlijke belangen uitspraak doet;

A) Wat betreft de beslissing over de vordering van Demaude Laure, weduwe van Florimond Denebourg, en « La Belgique Industrielle »:

Overwegende dat aanlegger geen middel doet gelden;

B) Wat betreft de beslissing over de vordering van Demaude Lucette, weduwe van André Denebourg:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3 en 4 van de wet van 17 april 1878, bevattende de voorafgaande titel van het wetboek van strafvordering, 1382 en 1383 van het burgerlijk wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, bij bevestiging van het beroepen vonnis, aanlegger veroordeeld heeft tot het betalen van een vergoeding van 875.968 frank, wegens materiële schade, aan de burgerlijke partij Lucette Demaude, zonder rekening te houden met haar kans op een nieuw huwelijk, om de reden, dat het hoogst stuitend, zelfs immoreel zou zijn, een weduwe te verplichten een nieuw huwelijk aan te gaan, wil zij een aanzienlijke inkrimping van haar materiële toe-

stand vermijden, en dat derhalve, wegens het bijzonder karakter van zulke gebeurtenis de rechtbanken geen rekening mogen houden met de mogelijkheid ervan, zelfs zo de verwezenlijking ervan waarschijnlijk blijkt;

dan wanneer, 1) deze redenen in strijd zijn met de voorafgaande verklaring van de rechters in hoger beroep dat het volstaat, opdat de rechtbanken rekening ermee moeten houden, dat de totstandkoming van toekomstige gebeurtenissen die zij in beschouwing nemen, zoniet zeker, dan toch zeer waarschijnlijk is, en dan wanneer deze tegenstrijdigheid in de redenen gelijktstaat met een ontbreken van redenen (inzonderheid schending van artikel 97 van de Grondwet);

2) hij die een fout begaat alleen de zekere en actuele schade, welke door deze fout veroorzaakt is, integraal behoeft te vergoeden en derhalve, de rechters in hoger beroep in dit geval, alleen wettig konden weigeren rekening te houden met de kansen van Lucette Demaude op een nieuw huwelijk, om de materiële schade te beoordelen welke de dood van haar echtgenoot haar berokkend had, zo zij vaststelden — hetgeen zij niet doen — dat deze kansen geen weerslag konden hebben op het zeker en actueel karakter van deze schade (schending van al de in het middel aangeduide wetsbepalingen);

3) het feit rekening te houden met de kansen op een nieuw huwelijk van een jonge vrouw, in de beoordeling van de materiële schade welke de dood van haar echtgenoot haar berokkend heeft, geenszins tot onvermijdelijk gevolg heeft, haar te verplichten een nieuw huwelijk aan te gaan, wil zij een aanzienlijke inkrimping van haar materiële toestand vermijden, en dat derhalve de stelling van de rechters in hoger beroep, dat het hoogst stuitend, zelfs immoreel zou zijn een weduwe te verplichten een nieuw huwelijk aan te gaan, wil zij een aanmerkelijke inkrimping van haar materiële toestand vermijden, hoe juist die stelling ook is, niet kan rechtvaardigen, hun weigering de mogelijkheid van een nieuw huwelijk van de burgerlijke partij Lucette Demaude in beschouwing te nemen, zelfs zo de totstandkoming van dit nieuw huwelijk waarschijnlijk blijkt, om de omvang van de materiële schade welke de dood van haar echtgenoot haar berokkend heeft, te beoordelen (inzonderheid schending van artikel 97 van de Grondwet):

Over het eerste onderdeel:

Overwegende dat het arrest, na in beginsel aangenomen te hebben, dat er rekening diende gehouden te worden, voor de waardering van de schade, met de totstandkoming van toekomstige gebeurtenissen, die, zo zij niet zeker, dan toch zeer waarschijnlijk zijn, dat

zelfs zo de totstandkoming van een nieuw huwelijk van de weduwe waarschijnlijk blijkt, de rechtbanken evenwel geen rekening mogen houden met een dergelijk vooruitzicht, « tengevolge van het bijzonder karakter ervan »; dat dit karakter, volgens het arrest, hieruit blijkt dat het « hoogst stuitend, zelfs immoreel zou zijn een weduwe te verplichten een nieuw huwelijk aan te gaan, wil zij een aanzienlijke inkrimping van haar materiële toestand vermijden »;

Overwegende dat uit redenen blijkt, dat het arrest uit de toepassing van het gegeven beginsel sluit, de kans op een nieuw huwelijk van de weduwe, met opgave van de reden, welke, naar het zegt, deze exceptie wettigt;

Overwegende dat de gecritiseerde redenen derhalve niet tegenstrijdig zijn; dat het onderdeel van het middel op een onjuiste interpretatie van het arrest steunt en in feite niet opgaat;

Over het tweede en het derde onderdeel :

Overwegende dat het arrest, hierop steunende « dat het hoogst stuitend, zelfs immoreel zou zijn, een weduwe te verplichten een nieuw huwelijk aan te gaan, wil zij een aanzienlijke inkrimping van haar materiële toestand vermijden », beslist, « dat derhalve, volgens het bijzonder karakter van zulke gebeurtenissen, de rechtbanken geen rekening mogen houden met de mogelijkheid ervan, zelfs zo de verwezenlijking ervan waarschijnlijk blijkt »;

Overwegende dat, om de vergoeding te bepalen welke aan de benadeelde persoon verschuldigd is, ter zake van een door misdrijf veroorzaakte schade, er geen rekening mag gehouden worden met de latere gebeurtenissen, noch a fortiori met de eenvoudige waarschijnlijkheid van latere gebeurtenissen die zijn toestand zouden kunnen verbeteren of verergeren, wanneer deze vreemd zijn aan het misdrijf en aan de schade zelf;

Overwegende dat, daar de bestreden beslissing aldus wettig gerechtvaardigd is, de laatste twee onderdelen van het middel niet ontvankelijk zijn, bij gebrek aan belang;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

6e Kamer — 15 maart 1962

Voorzitter : M. Vauthier.

Raadsheren : M.M. Declaire en Coyette.

Substituut-auditeur-generaal : M. Vander Stichele.

Advocaat : Mr. Geairain.

Onderwijs. — Inrichting van de dienst. — Functioneel belang. — Omzendbrieven.

1. De oprichting en de afschaffing van betrekkingen of van klassen zijn een onderdeel van de algemene organisatie van het onderwijs, uitgewerkt met het oog op het algemeen belang van het onderwijs en behorend tot de functionele werkzaamheid van het departement. Die werkzaamheid valt buiten de bevoegdheid van de syndicale raad van advies.
2. De omzendbrief die enkel een ministeriële beslissing ter kennis van de bevoegde organen brengt, is niet voor vernietiging vatbaar.
3. De erkende vakorganisaties hebben niet het recht

zich in de plaats van de syndicale raden van advies te stellen.

Braconier t/ Belgische Staat (Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur).

Arrest nr. 9245.

Gehoord het gedeeltelijk gelijkluidend advies van de Hr substituut Vander Stichele;

Overwegende dat de Minister van Openbaar Onderwijs aan de Ministerraad ter besnoeiing van de overheidsuitgaven van de Staat, heeft voorgesteld, de normen voor de splitsing van klassen in Rijksinrichtingen voor lager en secundair onderwijs en in gesubsidieerde inrichtingen te verhogen voor het schooljaar 1960-1961.

dat de Ministerraad hiermede op 26 augustus 1960 zijn instemming heeft betuigd; dat de onder 1° van het verzoekschrift aangevallen beslissing na die instemming tot stand is gekomen; dat niet bewezen is dat verzoeker hiervan op een andere wijze kennis zou hebben gekregen dan door de omzendbrief waarvan hij de vernietiging onder 2° van zijn verzoekschrift vraagt; dat de omzendbrief gedagtekend is 31 augustus 1960; dat het beroep bij de Raad van State op 28 oktober 1960 is ingesteld; dat het ontvankelijk is;

Overwegende dat verzoeker, optredend als lid van de syndicale raad van advies van het departement, aanvoert dat de beslissing en de omzendbrief strijden met artikel 6 van het koninklijk besluit van 20 juni 1955 houdende syndicaal statuut van het personeel der openbare diensten, luidens hetwelk : « Voor advies aan » de bij artikel 4 bedoelde instellingen worden voorgedragen, de voorstellen die betrekking hebben op : 1° de » personeelsstatuten; 2° de organisatie van de diensten » en van het werk; 3° de veiligheid, de gezondheid en de » verfraaiing van de werkplaatsen »; dat de bestreden handelingen volgens hem én het statuut van het onderwijzend personeel, én de oprichting en de afschaffing van betrekkingen en klassen, én de organisatie van de diensten en van het werk van het onderwijzend personeel betreffen; dat verzoeker tegen de bestreden handelingen alleen opkomt voor zover zij het Rijksonderwijs raken;

Overwegende dat de aangevallen ministeriële beslissing een maatregel is waarbij het departement van Openbaar Onderwijs een door de Regering beslist algemeen besparingsbeleid toepast; dat niet duidelijk is in hoever zij het statuut van het onderwijzend personeel betreft : dat de oprichting en de afschaffing van betrekkingen een onderdeel zijn van de algemene organisatie van het onderwijs, uitgewerkt met het oog op het algemeen belang van het onderwijs en behorend tot de functionele werkzaamheid van het departement; dat die werkzaamheid buiten de bevoegdheid van de syndicale raad van advies valt; dat die maatregel, zelfs al kan hij tot enige verzwarende van de taak van het onderwijzend personeel leiden, daarom nog niet een onderdeel wordt van de organisatie zelf van de diensten en van het werk, als bedoeld in artikel 6, 2°, van het koninklijk besluit van 20 juni 1955; dat hij dus niet aan de syndicale raad van advies hoefde te worden voorgelegd; dat de onder 2° van het verzoekschrift aangevallen omzendbrief van 31 augustus 1960 alleen maar de bestreden beslissing ter kennis van de bevoegde organen brengt; dat hij niet voor vernietiging vatbaar is;

Overwegende dat verzoeker zich in nog andere middelen beroept op het feit dat de Minister niet bevoegd was tot het nemen van de bestreden beslissing, dat

de afdeling wetgeving van de Raad van State niet om advies is verzocht, dat de Grondwet is geschonden; dat die middelen niet ontvankelijk zijn want geen verband houden met de voorzieningen tot vaststelling van de bevoegdheden van de syndicale raden van advies.

Overwegende dat verzoeker zijn optreden van de Raad van State ook hierdoor verantwoordt, dat hij een erkend afgevaardigde van een erkende vakorganisatie is; dat hij beweert er als zodanig belang bij te hebben dat het syndicaal statuut en de prerogatieven van de vakorganisaties in acht worden genomen;

Overwegende dat, daargelaten of verzoeker bevoegd is om namens de organisatie waarvan hij lid is, op te treden, kan worden volstaan met de vaststelling dat de prerogatieven die hij beweert geschonden te zijn, die zijn van de syndicale raad van advies waarin de vakorganisaties vertegenwoordigd zijn; dat de erkende vakorganisaties niet het recht hebben zich in de plaats van de syndicale raden van advies te stellen; dat verzoeker evenmin ontvankelijk is in zijn eis om voor de Raad van State als erkend afgevaardigde van een erkende vakorganisatie op te treden.

Besluit.

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 6 juni 1962.

Voorzitter: M. Schuermans.

Raadsleden: M.M. Mechelynck-Masson en Screvens.
Openbaar Ministerie: M. Smets, advocaat-generaal.

Advocaat: Mr. De Cock, loco M. Schuermans.

Openbare zedenschennis. — Omstandigheid dat het misdrijf gepleegd wordt tegenover een minderjarige die de volle leeftijd van 16 jaar heeft bereikt. — Begrip.

Het volstaat dat de zedenschennende feiten in het openbaar gepleegd worden in de door de betichte gekende tegenwoordigheid van een minderjarige die de volle leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, om als bewezen te aanvaarden dat de schennis gepleegd tegenover een dergelijke minderjarige. Het is onverschillig te weten of de minderjarige al dan niet aan de schennis deelnam.

O.M. tegen D.W..., A.

Betichte van te E., zelfde kanton, in de nacht van 8 op 9 september 1961,

in het openbaar de zeden geschonden te hebben door handelingen welke de eerbaarheid kwetsen, met de omstandigheid dat het misdrijf gepleegd werd tegenover L.J., minderjarige die de volle leeftijd van 16 jaar had bereikt op het ogenblik der feiten, geboren zijnde op 5 juni 1945.

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat de feiten van de telastlegging zoals aanvankelijk omschreven bewezen zijn geworden;

dat de omstandigheid dat het misdrijf gepleegd werd tegenover een minderjarige die de volle leeftijd van zestien jaar had bereikt op het ogenblik van de feiten — ten onrechte — niet weerhouden werd;

dat de door de eerste rechter aangehaalde rechtspraak (arrest Hof van Beroep Brussel 12 april 1941,

Pas., 1944, II, blz. 7) — draagt over het al dan niet openbaar karakter van zedenschennende feiten, hetwelk voor niet verworven wordt aangezien voor het geval dat de feiten gepleegd werden in tegenwoordigheid van een daarin deelnemende minderjarige, doch in besloten kring;

dat ter zake het openbaar karakter van de schennis verworven is en niet ter sprake komt;

dat de omstandigheden zelve uitwijzen, dat de feiten gepleegd werden in de door betichte gekende tegenwoordigheid ener minderjarige, die de volle leeftijd van zestien jaar had bereikt;

dat zulks volstaat om te weerhouden, dat de schennis gepleegd werd tegenover een dergelijke minderjarige en het onverschillig is te weten of deze laatste al dan niet aan de schennis deelnam;

dat het verslag van de Commissie van Justitie van de Senaat (Pasinomie 1905, blz. 34) geen andere draagwijdte geeft aan de woorden « tegenover minderjarigen »;

dat ten andere de deelname van de minderjarige in de feiten niets afdoet aan de subjectieve zwaarwichtigheid der zedenschennende daad in hoofde van betichte, dewelke in zwaarwichtigheid toeneemt wanneer deze in de bewuste tegenwoordigheid van een minderjarige wordt gesteld;

dat waar de eerste rechter ten titel van vergelijking wijst naar het geval dat een minderjarige zelf openbare zedenschennis pleegt, om te besluiten dat het onzinnig zou zijn in dit geval de minderjarige tegenover zich zelf verzwarend te weerhouden, uitgegaan wordt van een verkeerde stelling;

dat, niet de minderjarige tegenover zich zelf, doch een derde tegenover de minderjarige in aanmerking komt;

dat de besproken omstandigheid alleen wegvalt, wanneer de aanwezigheid van de minderjarige die de volle leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, door de betichte niet is gekend hetgeen in casu niet het geval is;

Overwegende dat de straftoemeting ontoereikend is;

Om deze redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak,

Gezien artikels: 24 van de wet van 15 juni 1935; 211 van het wetboek van strafvordering;

Gezien de wetsbepalingen van het bestreden vonnis alsook artikel 386 van het strafwetboek; 2 van de wet van 29 januari 1905; 140 van de wet van 18 juni 1869 gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 4 september 1891;

ter zitting aangeduid door de heer Voorzitter;

Ontvangt het beroep;

Doet het vonnis te niet in zover betichte verwezen werd op grond van de herleide telastlegging tot 50 dagen gevangenzitting en tot een geldboete van 26 frank vermeerderd met 190 opdecieimen en alzo gebracht op 520 frank of, bij gebrek aan betaling binnen de wettelijke termijn, vervangen door een subsidiaire gevangenzitting van 8 dagen voorwaardelijk 5 jaar voor de hoofd-gevangenisstraf;

Wijzigende en bij eenparigheid beslissend:

Zegt voor recht dat de feiten gepleegd werden met de omstandigheid dat het misdrijf gepleegd werd tegenover L. J., minderjarige die de volle leeftijd van 16 jaar bereikt had op het ogenblik der feiten.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

7de Kamer. — 14 april 1962.

Voorzitter : M. Etienne Verougstraete.

Raadsheren : M.M. Noest en Le Fevere de ten Hove.

Advocaat-generaal : M. Dehooen.

Advocaten : Mrs. Etienne Van Parijs (Brussel), René de Rijke en Raymond Matthijs (Gent).

1. **Garageovereenkomst. — Bewaring van de in deposito gegeven zaak : hoofdzakelijke verbintenis van de garagehouder. — Bewijs van zodanige verbintenis geleverd door de feitelijke gegevens van het geding. — Resultaatverbintenis. — Verplichting tot teruggave van de in bewaring gegeven wagen. — Schuldvermoeden tegen de garagehouder. — Diefstal van de wagen uit de garage. — Nalatigheid van de aangestelden van de garagehouder. — Geen bewijs van overmacht. — Contractuele aansprakelijkheid van de garagehouder.**

2. **Abnormalen. — Internering wegens eenvoudige diefstal. — Beschikking van raadkamer. — Impliciete beslissing dat diefstal gepleegd werd zonder gebruik van valse sleutels. — Gezag van rechterlijk gewijsde.**

1. *Voor het bepalen van de juridische aard van een garageovereenkomst dient hoofdzakelijk te worden nagegaan wat in de prestaties van de garagehouder het hoofdzakelijkste is : het leveren van het genot van de bergplaats, hoofdverbintenis van de verhuurder, of het verzekeren van de bewaking van de wagen, hoofdverbintenis van de bewaarnemer. De garageovereenkomst is een bewaargeving, wanneer uit de feitelijke gegevens van het geding gebleken is dat :*

1) *de eigenaar van de auto zijn wagen niet in een afzonderlijke en afgesloten bergplaats onderbracht, doch wel in een collectieve garage, waarin benevens de geborgen wagen, zich ook de werktuigen, de vervangingsstukken en het ander gerief van de garagehouder bevonden;*

2) *de garage een omheinde ruimte uitmaakte, met sluitende poort en deur;*

3) *een huisbewaarder, in dienst van de garagehouder, aan de oprij van de garage woonde;*

4) *de eigenaar van de wagen verzocht werd hem niet te sluiten en de contactsleutel er op te laten.*

Nu de garagehouder de bewaarnemer is van de in zijn garage geborgen autowagen, is hij door een resultaatverbintenis tot de teruggave ervan gehouden, waarvan het gebrek aan uitvoering op hem een schuldvermoeden doet wegen, dat hij slechts door het bewijs van de heilkracht kan afwentelen. Geldt niet als zodanige heilkracht de diefstal van de wagen uit de garage, gepleegd zonder braak noch gebruik maken van valse sleutels, terwijl uit de omstandigheden gebleken is dat de diefstal mogelijk gemaakt, althans vergemakkelijkt werd door de nalatigheid van de aangestelde van de garagehouder.

Deze is derhalve gehouden tot schadeloosstelling van de eigenaar van de wagen wegens het door hem geleden verlies.

2. *De beschikking der raadkamer, die op grond der wet van 9 april 1930 in openbare rechtszitting de internering van de verdachte beveelt wegens eenvoudige diefstal, is een beslissing welke met het gezag van het rechterlijk gewijsde bekleed is. Kennis nemende van het feit waarvoor de verdachten voor haar terechtstonden, was de raadkamer ertoe gehouden de werkelijke aard van dit feit te bepalen, en even-*

tueel anders te omschrijven. Nu zij enkel de internering gelastte op grond van eenvoudige diefstal, heeft de raadkamer beslist dat diefstal door middel van valse sleutels niet bewezen was.

N.V. « Motor Service » t/ Van Damme, Jean.

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten ;

Gezien de stukken, o.m. de grosse van het aangevochten vonnis verleend door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Oudenaarde, zetelend in zaken van Koophandel in dato 28 juni 1961 ;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar tijd en vorm ;

Overwegende dat de eerste rechter met reden en op grond van overwegingen, die door het Hof worden beaamd, besliste dat de overeenkomst tussen de partijen aangaan omtrent het plaatsen van de auto van de geïntimeerde in de garage van de appellante een bewaargevingscontract uitmaakt en geenszins een huurovereenkomst ;

Overwegende dat, voor het bepalen van de juridische aard van een « garage-overeenkomst », hoofdzakelijk dient nagegaan te worden wat in de prestaties van de persoon, die de auto bergt, het voornaamste is : het leveren van het genot van de bergplaats of het verzekeren van de bewaking van de auto ; dat het leveren van het genot van de verhuurde zaak de hoofdverbintenis van de verhuurder van zaken uitmaakt (art. 1709 B.W.), terwijl de bewaring van de in deposito gegeven zaak de hoofdverbintenis is van de bewaarnemer (art. 1915 B.W.) (Vgl. De Page, IV nrs. 486 en 826 ; V. nr. 186) ;

Overwegende dat de feitelijke gegevens der zaak geen de minste twijfel lijden dat, zoals de eerste rechter overwoog, de voornaamste bedoeling van de geïntimeerde erin bestond zijn wagen in de garage te doen bewaren ; dat immers :

1° *zijn auto niet in een afzonderlijke en afgesloten bergplaats ondergebracht was, maar wel in een collectieve garage, waarin, benevens de geborgen wagens, zich ook de werktuigen, de vervangingsstukken en het ander gerief van de appellante bevonden ;*

2° *de garage een omheinde ruimte uitmaakte, met sluitende poort en deur ;*

3° *een concierge, in dienst van de appellante, aan de oprij van de garage woonde ;*

4° *en de geïntimeerde was verzocht geweest zijn auto niet te sluiten en de contactsleutel er op te laten ;*

Overwegende dat hiertegen niet kunnen opwegen :

— *noch het feit, dat een met een witte lijn afgebakende plaats voor de auto van de geïntimeerde was aangewezen of voorbehouden : dit bood hem geen de minste bescherming tegen mogelijke diefstal ;*

— *noch het feit, dat de overeengekomen vergoeding matig was en vastgesteld werd zonder rekening te houden met de omvang van de wagen ; het bepalen van de prijs voor het bestendig bergen van een auto in een garage kan worden beïnvloed door beschouwingen, die niets gemeen hebben met de waarde van de eigenlijke bergingsprestatie, zoals de bezorgdheid van de garagist om zich vaste klanten te verzekeren ;*

— *noch het feit, dat de eigenaars van de geborgen auto's hun wagen konden weghalen zonder enige formaliteit, nl. over dag uit een openstaande garage en 's nachts mits gebruik van een persoonlijke sleutel, waarmede zij de garagepoort konden openen : deze omstandigheid sluit het uitoefenen van de bewakingsverbintenis van de appellante niet uit, vermits, eens-*

deels, de eigenaars van de geborgen auto's bekend moesten zijn aan het personeel van de appellante, dat in de garage werkzaam was en, anderdeels, de appellante tot plicht had kieskeurig te zijn bij het uitreiken van sleutels van de inrijpoort van de garage;

Overwegende dat, nu het aldus vaststaat dat de appellante depositaris was van de auto, zij door een resultaatsverbintenis tot de restitutie ervan gehouden was; dat, derhalve, bij gebrek aan uitvoering van deze verbintenis, een vermoeden van fout op haar weegt, hetwelk zij slechts door het bewijs van de heirkraft kan afwentelen;

Overwegende dat uit de omstandigheden van de diefstal blijkt dat deze mogelijk werd gemaakt, althans vergemakkelijkt door de nalatigheid van appellante's aangestelden, die verzuimden de deur van het bureel behoorlijk te sluiten;

Overwegende dat het gezag van het rechterlijk gewijsde gehecht aan de beslissing van de Raadkamer dd. 18.10.1960, waarbij de internering van de daders van de diefstal bevolen werd, niet toelaat thans voor bewezen te houden dat de daders de diefstal pleegden met gebruik van valse sleutels, wijl de strafrechter enkel de eenvoudige diefstal heeft weerhouden; dat, immers, de beschikking van de Raadkamer, die in openbare zitting een internering beveelt, een beslissing uitmaakt, welke bekleed is met het gezag van het rechterlijk gewijsde; dat, gevat van het feit waarvoor de daders voor haar verwezen waren, de Raadkamer ertoe gehouden was de werkelijke aard van dit feit te bepalen en er desgevallend een andere qualificatie aan te geven (R.P.D.B. V° Procédure Pénale, nr 580); dat, aldus, met de beschikking tot internering enkel op de eenvoudige diefstal te steunen, de Raadkamer besliste dat de diefstal met gebruik van valse sleutels niet is bewezen;

Overwegende overigens dat, hoe dan ook, zoals de eerste rechter terecht overwoog, de omstandigheden der zaak erop wijzen dat de daders wél door de niet op slot zijnde deur van het bureel in de garage zijn binnengedrongen; dat de bewijselementen door de eerste rechter aangestreept van dien aard zijn dat het onmogelijk blijkt door enige verdere onderzoeksmaatregel het tegendeel te bewijzen;

Overwegende dat de appellante dientengevolge de heirkraft niet heeft bewezen en gehouden is de geïntimeerde schadeloos te stellen voor het geleden verlies;

Overwegende dat de schadevergoeding op oordeelkundige wijze door de eerste rechter bepaald werd; dat de toegekende som van 128.000 F beantwoordt aan circa 78% van de aankoop prijs van de gestolen wagen, die negen maanden vóór de diefstal door de geïntimeerde was aangekocht geweest; dat, rekening gehouden met de kenmerken van de gestolen wagen, een Mercedes 180 D. geen hogere depreciatie dan deze door de eerste rechter aangenomen, zij circa 22 %, gerechtvaardigd is;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Iedere nadere onderzoeksmaatregel als nutteloos voorbijgaande;

Ontvangt het beroep;

Verklaart het ongegrond;

Bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen;

Veroordeelt de appellante tot de kosten van de aanleg.

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van pleitbezorger De Ryck-De Cordier, die ter rechtszitting van heden bevestigt het grootste deel derzelfde te hebben voorgeschoten.

.....

NOOT: Zie in zelfde nummer het aangevochten vonnis van de rechtbank te Oudenaarde van 28 juni 1961, beslissing waarvan de redengeving hervormd werd, wat het kenmerk, de betekenis en de draagwijdte van de beschikking van de raadkamer betreft.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE OUDENAARDE (zetelende in zaken van koophandel)

28 juni 1961.

Voorzitter: M. Janssens de Varebeke.

Rechters: M.M. Kerkhove G. en Serck R.

Advokaten: Mrs. Raymond Matthijs (Gent) en Etienne Van Parijs (Brussel).

1. **Garageovereenkomst. —** Dagelijkse berging van autowagen mits maandelijks vergoeding op niet afgesloten vaste plaats in collectieve garage. — Geen verhuring. — Bezoldigde bewaargeving. — Verbintenis van garagehouder: teruggave van de wagen aan de bewaargever, behoudens bewezen overmacht. — Resultaatverbintenis. — Schuldvermoeden tegen de garagehouder. — Diefstal van de wagen. — Vergemakkelijkt door nalatigheid van de aangestelden van de garagehouder. — Contractuele aansprakelijkheid van de garagehouder.

2. **Abnormalen. —** Internering wegens eenvoudige diefstal. — Beschikking van raadkamer. — Geen rechterlijk gewijsde t.o.v. afwezigheid van braak bij het plegen van de diefstal.

1. *De overeenkomst ontstaat uit het feit dat de eigenaar van een autowagen deze sinds jaren, mits een aan een garagehouder uitbetaalde maandelijks vergoeding dagelijks bergt op een niet afgesloten vaste plaats, aangeduid door witte lijnen op de grond en een naamkaartje aan de muur, in een collectieve garage, is geen verhuring, waardoor de garagehouder aan de eigenaar van de wagen het bezoldigd genot uitsluitend toekende van een bepaald deel van de garage, doch een bezoldigde bewaargeving, waardoor de garagehouder, als bewaarnemer, de verbintenis aangaat de wagen aan de bewaargever terug te geven, en enkel aan die verbintenis kan ontkomen door het bewijs te leveren van de overmacht. Deze verplichting tot teruggave is een resultaatverbintenis, zodat bij gebrek aan uitvoering een schuldvermoeden op de garagehouder rust. Nu de wagen bij nacht uit de garage gestolen werd en al de gekende omstandigheden van de diefstal er op wijzen dat hij mogelijk gemaakt, althans vergemakkelijkt werd door de nalatigheid van de aangestelden van de garagehouder, is deze ertoe gehouden de eigenaar van de gestolen wagen schadeloos te stellen.*

2. *Wanneer de dader van een diefstal, bij toepassing van de wet van 9 april 1930 op de verdediging der maatschappij tegen abnormalen, bij beschikking van de raadkamer geïnterneerd werd wegens eenvoudige diefstal, is de benadeelde van de diefstal, in het geding tot schadeloosstelling tegen de bewaarnemer van de gestolen zaak, er niet toe gerechtigd de kracht van het rechterlijk gewijsde in te roepen om zich*

tegen de bewijsoverlevering van het plegen van braak bij de diefstal te verzetten, daar de raadkamer nopens het al dan niet bestaan van deze verzwarende omstandigheid niets beslist heeft, omdat de dader er niet van verdacht was.

Van Damme, Jean t/ N.V. « Motor Service ».

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;
Gezien de stukken;

Overwegende dat de vordering er toe strekt verweerster zich te horen veroordelen, op grond van de miskenning van de verplichtingen spruitende uit de bezoldigde bewaargeving van een autovoertuig en op grond van haar verantwoordelijkheid voor de fouten begaan door haar aangestelde aan eiser een vergoeding van 234.950 frank te betalen wegens de diefstal van de auto van eiser die in de garage van verweerster gebergd stond;

Overwegende dat het blijkt uit de overgelegde bescheiden dat in de nacht van 20 op 21 november 1959 de personenwagen « Mercedes Benz » type 180D bouwjaar 1959 uit de garage uitgebaat door verweerster gestolen werd door twee personen, die uit dien hoofde geïnterneerd werden bij beschikking uitgesproken door de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel op 18 oktober 1960;

Dat volgens de eensluidende verklaringen van de twee betichten die afzonderlijk onderhoord werden, zij in de garage binnengedrongen zijn langs de deur van het bureel, die niet slotvast was;

Dat de aangestelden van de verweerster, toen zij 's morgens in de garage kwamen, de deuren van de garage en van het bureel open vonden en dat de verbaliserende rijkswachters aan geen enkel slot enig spoor van braak hebben kunnen vaststellen;

Overwegende dat de eiser sedert jaren zijn auto in de garage van verweerster bergt mits een maandelijks vergoeding van 225 F; dat niet betwist wordt dat aan dit voertuig een niet afgesloten vaste plaats aangewezen wordt, aangeduid door witte lijnen op de grond, en een naamkaartje aan de muur;

Dat eiser echter laat gelden, zonder op dit punt door verweerster tegengesproken te worden dat het wel soms gebeurt dat die plaats bij afwezigheid van de auto van eiser, door andere auto's benomen werd;

dat verweerster nochtans staande houdt dat het een voorbehouden plaats was zodat eiser zou gerechtigd geweest zijn de wegruiming van de aldaar staande wagen te eisen;

Overwegende dat, welke ook de verschillende theorieën wezen die desaan gaande in de rechtsleer bestaan, de overeenkomst die tussen partijen ontstaan is betreffende het bergen van de auto, hoofdzakelijk een bezoldigde bewaargeving is, aangepast aan de eisen van het moderne leven;

Dat inderdaad, bij het afsluiten van een dergelijk kontrakt, de eigenaar van een auto niet alleen de bedoeling heeft van zijn auto te doen behoeden tegen de weersomstandigheden, maar ook en vooral te beschermen tegen alle beschadigingen en hem te doen bewaren;

Overwegende dat het terzake bewezen is dat eiser een garageovereenkomst met verweerster afgesloten heeft en dat, bij ontstentenis van andersluidende gegevens dient aangenomen dat de algemene principes die een dergelijke overeenkomst beheersen, terzake van toepassing zijn;

Dat de partijen niet de bedoeling gehad hebben aan eiser het genot toe te kennen van een bepaald deel van de garage waarover hij zou mogen beschikken voor

om het even welke doeleinden maar wel van hem toe te laten een bepaalde zaak, betreffende dewelke verweerster gespecialiseerd is, namelijk een auto, te bergen;

Dat de aanduiding van een plaats met lijnen op de grond een louter middel is van inwendige orde, en niet volstaat om de bewaargeving in verhuring te veranderen;

Dat de afgifte van de sleutel van de garage aan al de automobilisten die daar hun voertuig bergen, niet van aard is enige wijziging te brengen aan de natuur van de overeenkomst;

Dat meestal aangenomen wordt dat de garageovereenkomst slechts aangezien wordt als een huurovereenkomst wanneer een wel bepaalde plaats, bijzonder en volledig uitsluitend aan een persoon voorbehouden, zoals een afgesloten en op slot gaande box, ter beschikking gesteld wordt;

dat echter het bestaan van de verhuring dan nog de garagehouder niet ontslaat van wel bepaalde verplichtingen van bewaking die hier niet dienen onderzocht te worden;

Overwegende dat terzake de omstandigheid dat eiser verzocht werd zijn auto niet te sluiten, een contactsleutel er op te laten, met de bedoeling, in geval van nood, bij voorbeeld bij brandgevaar, de auto te kunnen verwijderen, er duidelijk op wijst dat er een verbintenis van bewaring op verweerster rustte;

Overwegende dat verweerster, als bewaarster, de verbintenis had de auto aan eiser terug te geven; dat zij aan die verplichting slechts kon ontsnappen door het bewijs van een geval van heirkraacht;

Overwegende dat de verplichting van de inbewaringnemer de auto terug te geven een resultaatverbintenis is, zodat bij gebrek aan uitvoering een vermoeden van fout op hem rust;

Dat verweerster dus de volledige bewijslast draagt van de afwezigheid van fout; dat zij moet bewijzen dat het ingeroepen geval van heirkraacht geen fout inhoudt;

Overwegende dat al de gekende omstandigheden van de diefstal er in tegendeel op wijzen dat deze mogelijk gemaakt werd of minstens vergemakkelijkt werd door de nalatigheid van verweerster of van een van haar aangestelden die de deur van het bureel open gelaten heeft, zodat de dieven zonder enige inbraak te plegen, de auto konden ontvreemden;

Overwegende dat het bewijsaanbod gedaan door verweerster, dat de buitendeuren van de garage na de binnenkomst van de Mercedes van eiser rond 23.30 u. gesloten werd, terzake niet dienend is;

Overwegende dat eiser ten onrechte de kracht van rechterlijk gewijsde van de strafrechterlijke beslissing inroept, om zich tegen de bewijsoverlevering van het bestaan van braak te verzetten;

Dat inderdaad de strafrechter wat betreft het bestaan van braak of inklimming niets beslist heeft, vermits de daders van de autodiefstal daarvan niet beticht werden;

Maar overwegende dat het niet de deur van de garage, maar deze van het bureel is, die niet zou gesloten geweest zijn;

Dat anderzijds de aangestelde van verweerster reeds in het strafrechterlijk onderzoek verhoord werden, en nopens dit punt reeds gezegd hebben wat zij wisten;

Dat de verklaringen van de twee dieven, die afzonderlijk onderhoord, en alhoewel het blijkt dat zij beslist hadden hun samenwerking te loochenen, eensluidende verklaringen afgelegd hebben nopens het binnendringen in de garage, langs de openstaande deur van het bureel, terwijl zij beiden voor andere autodiefstallen bekennen braak en inklimming te hebben gepleegd, voldoende bewijzen dat zij de deur open gevon-

den hebben; dat de vaststellingen gedaan door de rijks-wachters dit feit schijnen te bevestigen;

Overwegende dat het van nu af reeds vaststaat dat verweerster geen voldoende bewijzen zal kunnen leveren die tegen de bestaande bewijselementen zouden kunnen opwegen;

Overwegende dat het overbodig is te onderzoeken of verweerster benevens de contractuele verantwoordelijkheid, ook op quasi delictuele grond zou kunnen vervolgd worden;

Overwegende dat verweerster dienvolgens gehouden is eiser te vergoeden voor de schade die hij geleden heeft;

Overwegende dat eisers vordering wat betreft het bedrag der schade schromelijk overdreven was; dat eiser, dit inziende, in de loop van het geding, zijn vordering reeds tweemaal verminderd heeft tot 146.350 frank; dat zijn berekeningen onbegrijpelijk zijn;

Overwegende dat de auto van eiser, gekocht op 24 februari 1959, 163.850 frank betaald werd;

Dat eiser beweert dat deze wagen 35.000 km had afgelegd en een amortisatie van 0,50 F per km aanrekent; dat hij om die reden van de aankoopprijs 17.500 F aftrekt;

Overwegende dat de wijze waarop eiser die amortisatie aan 0,50 frank per km berekent, oncontroleerbaar is, alhoewel zij misschien gezien het groot aantal kilometers die hij per jaar beweert te rijden, mogelijk met de werkelijkheid overeenstemt;

Dat het algemeen aangenomen wordt dat op de markt van de occasiewagens het grootste amortissement op de aankoopprijs van een nieuwe wagen gedurende het eerste jaar dient toegepast; maar dat anderzijds eiser, die niet zinnens was zijn auto te verkopen, terecht mag staande houden dat zijn wagen voor hem meer waard was dan een tweedehandswagen;

Dat, om de juiste waarde van de auto voor eiser nauwkeurig te bepalen, allerlei inlichtingen zouden moeten kenbaar gemaakt worden, zoals de algemene staat van onderhoud, de eventuele kleine beschadigingen, de staat van de banden en zo meer;

Overwegende dat bij gebrek aan deze gegevens de te vergoeden waarde van het autovoertuig van eiser ex aequo et bono op 128.000 F mag bepaald worden;

Overwegende dat, na de toekenning van deze ruime vergoeding, eiser niet gerechtigd is aanspraak te maken op de toekenning van enige extra-patrimoniale schadevergoeding, die trouwens door eiser op geen enkele ernstige en bewezen grond gesteund is;

Om deze redenen,

Recht doende op tegenspraak;

Verklaart eisers vordering ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond; En er op rechtdoende:

Veroordeelt verweerster aan eiser te betalen ten titel van schadeloosstelling de som van honderd acht en twintigduizend frank, vermeerderd met de vergoedende intresten, te rekenen van 21 november 1959, de gerechtelijke intresten en de kosten;

Wijst het meer gevorderde af als ongegrond;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Zegt dat er geen aanleiding toe bestaat huidig vonnis uitvoerbaar is verklaren bij voorraad;

NOOT: Zie in zelfde nummer het arrest van het Hof van beroep te Gent van 14 april 1962, waarbij bovenvermeld vonnis wat de redengeving betreft, enigszins hervormd werd.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST.-NIKLAAS

Eerste Kamer. — 13 juni 1961.

Voorzitter: M. Elewaut.

Rechters: M.M. Maes en Neirinckx.

Referendaris: M. Cloquet.

Advokaten: Mrs. Maillet, De Schrijver en Geerinck.

Factuur. — Vereisten voor de toepassing van een verhogingsbeding. — Gevolgen van het faillissement.

Strafbedingen zijn niet toepasselijk wanneer de schuldenaar zich niet ten onrechte verdedigt. Aldus verdedigt hij zich niet ten onrechte wanneer hij om uitstel van betaling verzoekt en dit bekomt.

Vanaf de faillissementsverklaring kan het verhogingsbeding niet meer worden toegepast.

N.V. La Herseautoise t/ Mrs De Schrijver en Geerinck qq. (faillissement De Brant).

Gezien de aangifte van schuldvordering, ertoe strekkende eiseres in het gewoon passief te zien aannemen:

1) voor 143.684 F wegens levering van koopwaar en wegens intresten tot de dag van het faillissement;

2) voor 28.052 F als vergoeding bij toepassing van een tussen partijen afgesloten verhogingsbeding, luidende als volgt: « Si le recouvrement doit être poursuivi par voie judiciaire, le montant de la facture sera majorée de 20 %, avec un minimum de 300 f. »;

Overwegende dat de curatoren akkoord gaan om eiseres in te schrijven voor het bedrag van 143.684 F;

dat zij integendeel weigeren — en terecht — eiseres in het passief op te nemen voor het bedrag van het verhogingsbeding;

Overwegende dat de uiterst laconische termen van het besproken beding de oorzaak niet aanduiden noch het voorwerp van de verhoging;

dat zij o.a. niet bepalen of zij gerechtelijke of buiten gerechtelijke kosten beogen;

Overwegende dat zelfs indien het beding op het geval van roekeloos verweer mocht doelen en aldus een geldige grond hebben, dit beding niettemin zijn uitwerksels niet zou kunnen uitoefenen wanneer de schuldeiser zijn schuldenaar vóór het faillissement zelfs niet gedagvaard heeft;

Overwegende dat de strafbedingen niet toepasselijk zijn wanneer de schuldenaar zich niet ten onrechte verdedigt;

dat zij zich niet ten onrechte verdedigt wanneer hij om termijnen van respijt verzoekt en gezegde termijnen bekomt;

Overwegende dat van de dag af van het faillissement, de individuele vorderingen van de schuldeisers stopgezet worden;

dat hieruit volgt dat een algemene termijn van respijt van het faillissement af tegenover alle schuldeisers in voege treedt (ten aanzien van een afzonderlijke schuldeiser; lees:);

dat er na de faillietverklaring geen sprake meer kan zijn van een foutief verweer ten aanzien van een schuldeiser afzonderlijk en derhalve de toepassing te vragen van een clause die uitsluitend het geval beoogt van een roekeloos verweer tegen de individuele vordering van de schuldeiser;

Overwegende dat, aan de andere kant, vanaf de ver-

klaring van het faillissement de schuldenaar over zijn patrimoniale rechten niet meer vrijelijk beschikt;

dat hij o.m. niet meer gerechtigd is een van zijn schuldeisers te betalen;

dat de schuldeiser tegenover wie de gefailleerde zich door een verhogingsbeding zou verbonden hebben, hem niet kan verwijten de betaling te weigeren wanneer de wet zelve hem die weigering oplegt;

Overwegende dat de regelen van het faillissement — die trouwens de openbare orde aanbelangen — aldus de toepassing van het verhogingsbeding onmogelijk maken wanneer het voordeel van dit beding niet reeds vóór het faillissement verworven was;

Om deze redenen,

de Rechtbank, gelet op artikels 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 die nageleefd werden,

Gehoord de heer Etienne Belpaire, Rechter-commissaris, in zijn verslag,

Verklaart de vordering ontvankelijk en rechtdoende ten gronde zegt voor recht dat eiseres in het gewoon passief van het faillissement Chisleen De Brant zal aangenomen worden voor de som van 143.684 F min één frank, reeds aangenomen, blijft 143.683 F;

Wijst het meer gevorderde van de hand als niet gegrond.

MEDEDELINGEN

ZESDE CONGRES VAN DE INTERNATIONALE VERENIGING DER KINDERRECHTERS

door M. FRERE, Kinderrechter te Tongeren, O.Voorzitter van de A.I.J.E.

De congressen van de A.I.J.E. (1) die te Luik (1950) en te Brussel (1954 en 1958) (2) doorgingen hadden het probleem van de verhouding tussen de kinderrechter en zijn medewerkers reeds aangesneden. Het zou de taak worden van het zesde congres, dat te Napels doorging van 24 tot 29 september jl., onder het motto « de magistratuur van de jeugd, zijn vorming en zijn medewerkers », voornoemd probleem uit te diepen en, voor zoveel als mogelijk, op te klaren. De drie secties van het congres handelden respectievelijk, de eerste over de verhoudingen tussen de magistratuur en de maatschappelijke werker, de tweede over de verhouding tussen de magistratuur en de opvoeder, de derde over de verhoudingen tussen de magistratuur en de geneesheer.

De plechtige openingszitting greep plaats in het « Teatrino di Corte » van het Palazzo Reale onder het voorzitterschap van professor Giovanni Leone, voorzitter van de kamer van volksvertegenwoordigers, in tegenwoordigheid van Z.E. Bosco, Minister van Justitie, van Mejuffrouw Hélène Pfander, afgevaardigde van de U.N.O., van Z.E. Michele De Pietro, voorzitter van het Centro Nazionale di Prevenzione e Difesa Sociale, inrichter van het congres, van de h. Voorzitter Maurice Dubois, voorzitter van het A.I.J.E., van talrijke hoge magistraten, professoren, en van meer dan driehonderd afgevaardigden van de vier-en-twintig deelnemende landen. Tussen een stortvloed van Italiaanse welsprekendheid door wist de heer Dubois te doen opmerken dat de wieg van de vereniging in België stond en de Kinderbescherming geen grenzen kent. Minister Bosco onderlijnde dat de vrije keuze van de kinderrechter in het treffen van de meest aangepaste maatregelen bij deze magistratuur een grondige kennis van het sociaal milieu waarin hij werkt en een verfijnde gevoeligheid op menselijk vlak veronderstelt.

Hij brak verder een lans voor de uitwisseling van de ondervindingen om er toe te komen de wetgeving één te maken. De voorzitter Leone drukte vooral op de verrijking, door de bijdragen van de maatschappelijke werkers, de opvoeders en de geneesheren van de beslissing van de rechter, zonder dat de aanbrenst van elk dezer « leken » enige voorrang moet genieten. Hij hoopt dat het congres enkele hoofdpunten zal bepalen, o.m. de specialisatie van de kinderrechter, die het hoofd van het team moet blijven en een bemiddelaar wanneer het er op aankomt het evenwicht van het team te bewaren.

Dezelfde namiddag vergaderde de eerste sectie onder

het voorzitterschap van de heer Dubois om naar de algemeen-verslaggever, Dr. Reifen, kinderrechter te Tel-Aviv (Israël) te luisteren. Dr. Padoin, Procureur der Republiek te Florentië, onderlijnde het belang van een cursus van voorbereiding van jonge doctors in de rechten. De Engelse afgevaardigde, Mrs Spurgin deed het belang uitkomen van de adviezen van de vijftien-duizend « probation officers » die Groot-Brittannië telt, wat niet inhoudt dat de rechtbank steeds deze adviezen moet volgen. Deze « probation officers » houden regelmatig vergaderingen om de gevallen te bespreken. Het zou passend zijn dat er meer vergaderingen zouden belegd worden, zoals in Polen, waar nauwere contacten kunnen gelegd worden, tussen de medewerkers onderling en de magistratuur. Dr. Maller, psychiater uit Israël brak een lans voor de opleiding van de maatschappelijke werkers, niet alleen op het gebied van de psychologie en de psychiatrie maar ook op het gebied van de studie van de persoonlijkheid. Hij haalde het bijzonder geval aan van Israël, deze smeltkroes van volkeren, waar het vereist is de wet te kennen van het land waaruit de minderjarige stamt om hem beter te begrijpen. Deze kennis zou mutatis mutandis eveneens ten goede komen van de maatschappelijke werkers uit onze landsdelen waar zich veel immigranten ophouden.

De heer Eerste-Substituut Procureur des Konings Pauly (België) handelt op zijn beurt over de verhoudingen van de leden van de parketten tot de maatschappelijke werkers en de zo moeilijke specialisatie van de leden van de parketten gelast met de kinderbescherming. Hij duidt vooral op het feit dat deze laatste niet lang genoeg aanblijven om zich te kunnen specialiseren. Mrs. Elisabeth Cavenagh (Engeland) vindt dat speciale opleiding van de rechters niet noodzakelijk is en dat « common sense and experience » volstaan, wat een storm van verontwaardiging verwekt.

De algemeen-verslaggever besluit dan als volgt de bevindingen van de eerste sectie: de tussenkomst van de kinderrechter moet maar gebeuren wanneer dit strikt vereist is. De kinderrechter moet een gespecialiseerd magistratuur zijn met een « basic information of the other disciplines ». Hij stelt voor dat de Internationale Vereniging der Kinderrechters een bestendig comité zou aanstellen om voorstellen in te dienen met het oog op de specialisatie van de Kinderrechters. Hij looft de Franse methode die vereist dat elke kinder-

rechter regelmatig volmakingscursussen zou volgen. Het weze opgemerkt dat, hoe voortreffelijk de vertaaldiensten ook werkten, niet alle tussenkomsten met gemak konden gevolgd worden, daar zekere sprekers, gezien de zeer afgemeten spreektijd er soms niets beters op vonden dan te hollen om toch maar alles gezegd te krijgen. Een andere opmerking geldt de algemene verslagen die alleen in het Italiaans werden rondgedeeld en slecht's door weinigen volledig begrepen werden.

Hoe aangewezen het ook is de nationale bijdragen in hun oorspronkelijke taal te publiceren, wat in huidige congres gebeurde en nog wel vóór de opening van het congres, toch vinden wij het jammer dat belangrijke bijdragen niet vergezeld gingen van een samenvatting in de twee andere talen van het congres. Wij denken vooral aan de zo belangrijke bijdrage van Francesco Padoin, over de Magistraat en de Maatschappelijke Werker. Het was niet zonder belang kennis te nemen met de opvattingen van een priester-maatschappelijke werker zoals E.P. Marc Lecavalier (Canada) er een is. Deze onderlijnde het belang van de kontaktnaam (relationship) met de cliënt; het is van de kwaliteit van deze kontaktnaam dat het succes van zijn verdere werking zal afhangen. Verslaggever vond dat het feit voor een maatschappelijk werker tot een overheidsstructuur te behoren, in casu een deel van de kinderrechtbank te zijn, geen afbreuk doet aan zijn rol. Wij menen nochtans dat deze afhankelijkheid deze taak niet zal vergemakkelijken. Lecavalier stelde de tussenkomst voor van twee soorten helpers: de enen gelast met het vooronderzoek, de ondervraging van de minderjarigen (vgl. de rol gespeeld door de Youth-examiners in Israël) (3), de anderen gelast met het eigenlijke sociale werk. Nergens vonden wij zo klaar uitgedrukt de moeilijkheden die er bestaan in de verhouding magistraat - maatschappelijke werker. De magistraat, zonder het gevaar te lopen een outsider te worden, is geen maatschappelijk werker, heeft als dusdanig geen opleiding genoten. De magistraat is dan alleen groot en eerbiedwaardig wanneer hij zich zelf blijft, slechts tussenkomt bij eventuele conflicten en niet de taken overneemt van zijn medewerkers. Doet hij het toch dan loopt hij het gevaar als hun makker beschouwd te worden. De magistraten werken lang genoeg samen met de technici om te beseffen dat zij éénzelfde doel nastreven: de beste maatregel ontdekken en toepassen om een bepaald kind zo spoedig mogelijk aan de maatschappij terug te schenken.

De tweede sectie behandelde op 27 september het vraagstuk van de verhoudingen tussen magistraat en opvoeder. Algemeen-verslaggever was Mevrouw Katia Vodopivec, directrice van het Instituut van Criminologie van de Universiteit van Ljubljana. Zij geeft een korte inhoud van haar verslag; dit doet eveneens Mw. Halina Zabrodzka, Voorzitster van de Kinderrechtbank te Warchow. Haar besluiten zijn belangrijk genoeg om ze hier te hernemen. De rechter is niet alleen een scheidsrechter maar hij oefent ook een rechtstreekse invloed uit op de minderjarige door zijn persoonlijke kontaktnaam met de minderjarige en door het aanpassen van de maatregelen en een onrechtstreekse invloed door toedoen van de opvoeders die hem trouw moeten inlichten over de evolutie van de minderjarige. De verslaggeefster drukte op de noodzakelijkheid regelmatig vergaderingen, waar het geval kan besproken worden met de opvoeders, te beleggen. Henry Joubrel, de gekende Franse auteur, kwam op zijn beurt tussen in de debatten en onderlijnde dat door opvoeders niet de gewone leden van het onderwijzend personeel dienen verstaan maar wel de gespecialiseerde

opvoeders. De opvoeder moet de rechter als zijn hiërarchische overste erkennen maar de rechter, die geen technicus is, moet beroep doen op de opvoeder.

Dr. Garofalo, directeur-generaal bij het Italiaans Ministerie van Justitie, drukte vooral op de speciale opleiding van de opvoeders en op de hieruit voortvloeiende noodzakelijkheid voor de rechter een genoegzame kennis te bezitten van de taken van zijn medewerkers-technici, van de door dezen gebruikte methodes en taal, opdat hij met kennis van zaken de aanbrenghet van elk hunner zou op prijs kunnen stellen en er rekening mede houden bij het bepalen van de maatregel. Er wordt geen technische verifiëring van de rechter gevraagd maar hij moet een goede voorbereiding bezitten opdat hij eventueel het werk van zijn medewerkers zou kunnen beoordelen, kritiseren, in één woord de leiding van de heropvoeding nemen, hierin geholpen door zijn medewerkers.

De heer Erik Munch Petersen (Denemarken) doet op zijn beurt de verschillen aanvoelen tussen de zg. Latijnse en de Skandinavische opvatting. Hij vestigt de aandacht op het groeiend belang van de school in de opvoeding. Het probleem van de opvoeding van de minderjarigen stelt dit van de opvoeding van de ouders. In Denemarken begint men eerst met een aanbod tot hulp aan de ouders. Moet het kind nochtans aan hun hoede onttrokken worden, wordt het steeds aan beroepsopvoeders toevertrouwd.

De heer Hönigschmid (Oostenrijk) brak een lans ten voordele van de onderwijzers en onderlijnt dat de nieuwe Oostenrijkse wetgeving oplegt steeds het advies van de onderwijzers in te winnen. Deze zouden zich niet moeten laten afschrikken samen met de rechters te werken. Zij zouden moeten kunnen overtuigd worden dat de door hen verstrekte inlichtingen nooit tegen maar steeds ten gunste van het kind zullen aangewend worden.

De heer Colucci, Voorzitter der Kinderrechtbank te Rome, die in de loop van het Congres bijgevoegd-voorzitter van de A.I.J.E. zou worden, drukt vooral op het feit dat rechter en opvoeder elk hun verantwoordelijkheid dienen op te nemen en dat de opvoeder niet achter de rechter moet schuil gaan of de door deze genomen maatregelen afkeuren of tegenwerken. Het tegenovergestelde is eveneens waar. Verslaggever denkt dat, verre van de rol van de rechter te beknotten, deze nog dient uitgebreid te worden. Als besluit vindt hij dat het team der technici onder de leiding van de rechter moet blijven, die alleen bevoegd is om de besluiten uit de verschillende adviezen te trekken, adviezen welke soms verschillend van opvatting kunnen zijn.

De heer Roger Maurel, Kinderrechter te Parijs beschouwt de rechter als de scheidsrechter die de rechten van het kind en zijn familie moet waarborgen en met kennis van zaken een beslissing treffen waarvan hij de draagwijdte kan bepalen.

De 28 september vatte de derde sectie haar werkzaamheden aan en hoorde het verslag van de algemeen-verslaggever, Mr. Veillard (Zwitserland), die in de loop van het Congres tot Voorzitter van de A.I.E.J. zou gekozen worden.

Het is ontegensprekelijk de meest delicate verhouding deze die bestaat tussen de rechter en de geneesheren en andere specialisten.

De heer Fedou (Frankrijk) betreurt het te kort aan bevoegde psychiatrische instellingen in zijn land. Wij zijn overtuigd dat dit overal wel zo zal zijn. Volgens deze verslaggever is de rechter geen technicus en wil hij er ook geen zijn. De beste technici zijn zij die zich op de meest eenvoudige wijze uitdrukken zonder geleerdhoedigheid. Geeft hij zijn vertrouwen aan de

wetenschap, kent de rechter ook haar beperking en weigert hij in elk kind een zieke te zien. De kinder-rechter is de rechter van de uitslagen van een diagnostiek maar niet de auteur ervan. De rechter kan niet verdrongen worden door de geneesheer, de psychiater, de psycholoog.

De heer Clayton Rose (U.S.A.) drukt op de noodzakelijkheid van de inrichting van vergaderingen en congressen waar de meningen van de verschillende specialisten zouden naar voren gebracht worden. Het is niet zonder ontroering dat de vergadering luistert naar de uiteenzetting van Mevr. Emilie Radaody - Ralarosy, kinderrechter te Tananarive (Madagascar). In haar jonge land blijft nog alles te doen, zijn er technici te kort en verstaan de Europese technici niet altijd de ziel van het inlandse kind. Professor William Dienstein leverde ook een merkwaardig verslag in. Handelend over de toestanden in de Verenigde Staten doet hij opmerken dat de rechters, ten minste in de staat California, geen speciale vorming genieten om kinderrechter te worden. Een commissie tot hervorming stelde voor dat de debatten voor de kinderrecht-bank in twee fasen zouden verlopen, een eerste gewijd aan de studie van de feiten op het juridisch vlak, een tweede om te beslissen over de te nemen maatregelen. In de tweede fase zou de tussenkomst der technici moeten verplichtend zijn. De kinderrechter zou alleen te beslissen hebben over de te treffen maatregel, bv. een plaatsing in een instelling; eens deze beslissing getroffen zouden de modaliteiten van de behandeling aan de specialisten moeten behoren.

In een opwelling van grote nederigheid besloot professor Dienstein dat de psychotherapie niet het wondermiddel gebleken is dat men meende en dat slechts deze jeugdigen waarvan de daden blijken geven van karakterstoornissen het onderwerp van een geestesonderzoek dienen uit te maken. Dit terug achteruitzetten van de Amerikaanse klok, die soms geweldig aan het hollen sloeg, is te belangrijk om het ongemerkt te laten voorbijgaan.

Zo eindigden de sectievergaderingen. Het zou onjuist zijn te beweren dat alle punten in het reine getrokken werden en er eensgezindheid heerste. Daarvoor was het congres te zeer uiteenlopend. Het is absoluut noodzakelijk dat zulkdanige internationale congressen meer voorbereid zouden worden, dat er meer sectievergaderingen zouden belegd worden voorafgaandelijk aan het eigenlijk congres.

Het was dan ook geen gemakkelijke taak voor de heer Chazal de synthese te trekken uit deze vergaderingen. Met zijn gekende eenvoud, zijn klaar doorzicht wist hij nochtans de hoofdpunten toe te lichten. Hij herinnerde aan de tijd dat men in de nieuwe technieken alle heil zag, men vervolgens van de kinder-rechter eiste dat hij een super-expert zou worden om eindelijk te komen tot een harmonieus samengaan tussen rechter en deskundige. De rechter moet vooral rechter blijven, de wet toepassen en de morele en sociale waarden vrijwaren. Om de wet te kunnen toepassen moet hij oordelen over een fout, terwijl de deskundige zich slechts met de menselijke verschijnselen bezig te houden heeft. Het ontmoetingspunt tussen rechter en deskundige is het vonnis, gewezen in het voordeel van de minderjarige. De rechter kan niet zonder de technici die hem moeten helpen de volle menselijke ontplooiing van het kind te vinden en het toe te laten zijn plaats in de maatschappij in te nemen. De rechter moet een zeker evenwicht betrachten tussen het welzijn van de minderjarige enerzijds en de bescherming van de maatschappij en de sociale vrede anderzijds. De tussenkomst van de rechter moet alle willekeur uitsluiten. Wat van tel is is rechters te vormen die beantwoorden aan deze taak. M. Chazal is van oordeel dat de rechter niet de technische werkzaamheden van de deskundigen moet leiden.

schappij en de sociale vrede anderzijds. De tussenkomst van de rechter moet alle willekeur uitsluiten. Wat van tel is is rechters te vormen die beantwoorden aan deze taak. M. Chazal is van oordeel dat de rechter niet de technische werkzaamheden van de deskundigen moet leiden.

Betreffende de leiding van de sociale enquête dient een onderscheid gemaakt tussen de onderontwikkelde landen, waar, zoals in Madagascar, de kinderbescherming nog in de kinderschoenen staat en de andere meer geëvolueerde landen. Slechts in de eerste landen moet de rechter de wankele passen van zijn medewerkers leiden. In de andere gevallen moet de rechter er zich toe beperken algemene richtlijnen te geven en het werk te coördineren. Het is noodzakelijk dat er vertrouwen heerse en dat de rechter en de maatschappelijke werker elkaar regelmatig ontmoeten op vergaderingen (zoals in Engeland en Polen). Welke is de plaats van de rechter in een synthesevergadering? Hij moet deze vergadering niet leiden, hoogstens voorzitten en er zich toe beperken te luisteren en zich in te lichten. Zijn opvatting mag nochtans niet blijken uit de door hem gestelde vragen. De technici mogen ook weten dat zij kunnen beroep doen op de rechter, die de overheid en de veiligheid vertegenwoordigt.

Is de rechter een opvoeder? Mevrouw Vadopivec ziet in hem een opvoeder gelijk een andere, de heer Chazal een meer dan gewone opvoeder. De macht van de rechter bestaat er in zijn beslissing te doen aanvaarden door de belanghebbenden, wat soms veel tijd in beslag neemt. De rechter moet discreet optreden en zich soms op kousevoeten kunnen verwijderen. De kinderrechter moet zich wel wachten slechts een jurist te zijn die de menselijke werkelijkheid wil prangen in een keurslijf van juridische abstraktheid. De rechter en de technici moeten samenwerken om bij de minderjarige het verantwoordelijkheidsgevoel te ontwikkelen. Niets is meer ontroerend voor een rechter dan het feit een jeugdige te hebben doen inzien en aanvoelen dat hij zijn leven moet wijzigen. Het is in de liefde voor het kind dat de rechters, de opvoeders en de technici elkaar moeten ontmoeten en samenwerken.

Uit het congres treedt de figuur van de type-kinderrechter beter naar voren; geen paternalist, die weent, weeklaagt en raad wegschenkt, geen Jupiter tonans, die alles beter weet en dictatoriaal optreedt, maar een onderlegd humanist die, geholpen door een schare medewerkers, tracht te begrijpen en met kennis van zaken een oordeel kan vellen, volgens de woorden van Baruch Spinoza: «Nec flere, nec indignari, sed intelligere».

Zeggen wij nog dat het congres dat in de beste omstandigheden verliep, dank zij de Italiaanse gastheren, eindigde met een bezoek aan het wederopvoedingsinstituut voor jongens op het schiereiland Nisida, dat blij gaf van de ernstige pogingen van de Italiaanse Dienst voor Kinderbescherming, de opvoeding op nieuwe wegen te leiden.

(1) De A.I.J.E. (Association Internationale des Juges des Enfants et des Magistrats spécialisés de l'Enfance), waarvan het secretariaat in België gevestigd is en waarvan de heer kinderrechter Slachmuylder de secretaris-generaal is, geniet het consultatief statuut van de U.N.O.

(2) Zie over de vierde en vijfde congressen: Het kind Nr 6 - 1954 en nr 6 - 1958;

(3) Zie: Maurice Frère: De Ondervraging van Minderjarigen, voornamelijk in zedendelicten, in: Het Rechtskundig Weekblad, 12-4-1959.

BOEKBESPREKING

Mr. Th. Koopmans. — De begrippen werkman, arbeider en werknemer. — Uitgeverij Samson n.v., Alphen a/d Rijn, 1962 - 392 blz. - Prijs : 24,75 fl.

1. Hoewel de sociale wetgeving in Nederland een zekere consolidatie schijnt te hebben bereikt, ontbrak tot nog toe elke grondige analyse van de dwarsverbanden tussen de verschillende onderdelen. Met het hier besproken werk beoogt Mr. Koopmans in dit te kort te voorzien, door te onderzoeken of men een gemeenschappelijke juridische noemer kan onderkennen voor wat en onzent nog steeds « sociaal recht » pleegt genoemd te worden, maar wat in feite gesplitst is in de dualiteit : arbeidsrecht en sociaal recht, (zie o.m. Prof. F. Van Goethem, *De dualiteit van het sociaal recht*, R.W., 1961-62, 2275-2282). In dit opzet is de auteur volkomen geslaagd.

2. Het moderne Nederlandse arbeidsrecht vindt zijn bescheiden oorsprong in de bepalingen van art. 1637-1639 van het Burgerlijk Wetboek van 1838 nopens « de huur van dienstboden en werklieden ». Door de wet van 13 juli 1907 werden deze enkele voorschriften vervangen door een uitvoerige regeling, die ondergebracht werd in een nieuwe titel : « Van de overeenkomsten tot het verrichten van arbeid ».

De kontraktuele arbeidsprestatie tegen beloning kent thans drie rechtsvormen :

a) De *arbeidsovereenkomst*, waarbij één partij, de arbeider, zich verbindt, in dienst van de andere partij, de werkgever, tegen loon gedurende zekere tijd arbeid te verrichten;

b) De *aanneming van werk*, waarbij één partij, de aannemer, zich verbindt voor de andere partij, de aanbestedder, tegen een bepaalde prijs een bepaald werk tot stand te brengen;

c) De overeenkomsten tot het verrichten van arbeid die niet onder de beide vorige rechtsvormen vallen, zijn *overeenkomsten tot het verrichten van enkele diensten*.

Deze derde rechtsvorm is eigen aan het Nederlandse recht.

Mr. Koopmans analyseert zeer grondig het wezen van de arbeidsovereenkomst in zijn diverse aspecten. In het Nederlandse recht wordt als onderscheidende maatstaf beschouwd de bevoegdheid om aanwijzingen te geven in abstracto (le droit de diriger). De vraag of dit gezag ook realiter wordt uitgeoefend doet daarbij niets terzake (p. 104).

De arbeidsovereenkomst vormt een eerste toetsingsmaatstaf van het « sociaal recht », met name t.a.v. het private arbeidsverhoudingenrecht.

3. De eerste werkelijke tussenkomst van de wetgever op het terrein van de arbeid was echter van publiekrechtelijke aard geweest : verbod van kinderarbeid (wet van 19 september 1874) en de wet van 5 mei 1889 tot het tegengaan van overmatige en gevaarlijke arbeid.

In deze wetgeving, alsmede in de latere « Veiligheidswet » (1934) werd het begrip « arbeid » centraal gesteld; arbeid is : alle werkzaamheden in een onderneming (behoudens de uitdrukkelijk uitgezonderde). In de zin van deze wetgeving is arbeider ieder die, al dan niet geregeld, « arbeid » verricht; het bestaan van een bepaalde rechtsband met de werkgever wordt niet vereist.

Naast het contractuele criterium komt dus hier een tweede toetsingsmaatstaf van het « sociaal

recht » : het behoren tot een arbeidsgeheel. Deze tweede maatstaf behelst een functioneel criterium.

4. Het onderzoek van de sociale verzekeringswetgeving leidt tot een derde criterium. Oorspronkelijk werd deze wetgeving vastgeknoopt aan het begrip arbeidsovereenkomst. Maar dergelijke regeling voerde tot « maatschappelijk niet verantwoorde resultaten » (p. 39). Daarom werd het toepassingsgebied geleidelijk uitgebreid tot personen die maatschappelijk als arbeiders moeten worden beschouwd, hoewel juridisch niet in de band van een arbeidsovereenkomst; dergelijke « arbeitnehmerähnliche Personen » werden dan, door wetsduiding, voor de toepassing van de wet met arbeiders gelijkgesteld.

Dit systeem biedt het nadeel dat bij het opkomen van nieuwe beroepen deze niet onmiddellijk in het bestaande sociale verzekeringsstelsel kunnen ingeschakeld worden. Daarom stelt de auteur een beter gefundeerd algemeen criterium voor (p. 285), dat niet buiten de lijnen valt van wat volgens de geldende regeling onder de verzekeringsplicht ressorteert. Dit voorgestelde criterium is, zoals het huidige sociale verzekeringsrecht, gebaseerd op de economische afhankelijkheid. Dit begrip is tevens de derde maatstaf van het « sociaal recht ».

5. Het Nederlandse « sociaal recht » kent dus niet één gemeenschappelijke juridische noemer, maar drie toetsingsmaatstaven : de arbeidsovereenkomst t.a.v. het private arbeidsverhoudingenrecht; het behoren tot een arbeidsgeheel t.a.v. de publiekrechtelijke bescherming van de arbeiders; de economische afhankelijkheid t.a.v. de sociale verzekeringswetgeving. Anders uitgedrukt : « De contractuele betrekking en de organisatorische betrekking zijn in deze gedachtengang de beide scharnieren, waarom het geldende arbeidsrecht, wat zijn toepassingsfeer betreft, draait... Het (moderne arbeidsrecht) heeft niet één klaar beginsel ten grondslag kunnen leggen aan de gevallen waarin het de contractsvrijheid door publiekrecht of dwingend privaatrecht aan banden legde. Daarvoor was de diversiteit der te beschermen belangen te groot en de doeltreffendheid van de verschillende middelen om die bescherming te verwezenlijken te variërend. » (p. 360-361). Naast het arbeidsrecht staat dan nog het sociale verzekeringsrecht, met als criterium de economische afhankelijkheid.

6. Het boek van Mr. Th. Koopmans vormt alleszins een merkwaardige bijdrage tot de juridische literatuur nopens de arbeid. Hoewel uiteraard in de eerste plaats voor Nederlandse juristen bestemd, biedt het stof voor interessante vergelijkingen en aanknopingen met onze arbeidswetgeving, zowel positieve als negatieve. Van elk volgt een voorbeeld :

— de auteur stelt zijn eigen terminologie in de plaats van deze voorgesteld door het Benelux Sociaalrechtelijk Woordenboek, die, aldus Mr. Koopmans, te zeer aansluit bij het Belgisch recht. Hier moet trouwens opgemerkt worden dat de dualiteit arbeider-bediende in het Nederlandse recht onbekend is. Nochtans komt de eigen terminologie van Mr. Koopmans niet beter geslaagd voor en zeker niet als geschikt voor het Belgische recht.

Wellicht ware het nuttig in ons recht de « overeenkomst tot het verrichten van enkele diensten » op te nemen (Cfr. Prof. G. Van Hecke, *Locatio operis faciendi*. Ein Beitrag zur Systematik der Vertragstypen, in : *Ius et Lex*. Festgabe zum 70. Geburtstag von Max Gutzwiller, Bazel, 1959, p. 673-684, t.a.v.

684). Dit zou alleszins een rechtsverfijning betekenen.

7. Het hier besproken boek bevat talrijke verwijzingen naar de rechtspraak, zowel buitenlandse als Nederlandse. Het wordt afgesloten door een belangrijke literatuurlijst, waarin eveneens zowel buitenlandse als Nederlandse studies vermeld worden.

Ten slotte weze nog aangestipt dat het zeer keurig werd uitgegeven, in gebonden vorm; de raadpleging ervan wordt fel vergemakkelijkt door een uitgewerkte onderverdeling.

*Louis Paul Suetens,
Aspirant N.F.W.O.*

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Plechtige openingszitting van 13 oktober 1962

Op zaterdag 13 oktober jl., hield de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen haar plechtige openingszitting. Zelden konden wij bij dergelijke plechtigheid een zo talrijke opkomst vaststellen. De grote Assisenzaal was tot de nok gevuld en hoogwaardigheidsbekleders en hoge magistraten hadden er aan gehouden de zitting bij te wonen.

De Heer Stafhouder der Balie van Parijs Mr. Grente was in persoon aanwezig, vergezeld van twee afgevaardigden van de Conférence du Stage. Ook de Heren Dekens der Balies van Amsterdam en Middelburg waren aanwezig, alsmede afgevaardigden van de Nederlandse Orde der Advocaten, van de Raad der Orde te 's Gravenhage en te Rotterdam en van de Jonge Balies dezer steden. Al de zusterconferenties der Belgische Balies hadden eveneens vertegenwoordigers gezonden. De bisschop van Antwerpen was vertegenwoordigd door Mgr. De Vooght.

De voorzitter Mr. Debergh sprak een prachtige rede uit om de aanwezigen te verwelkomen en vond gelukkige bewoordingen om de erkentelijkheid van de Conferentie te betuigen ten opzichte van de vele hoogstaande aanwezigen en hij richtte daarna een diepgevoelde toespraak tot de jonge confraters om hun voor ogen te stellen wat de Vlaamse Conferentie in het balieleven te betekenen heeft.

Als feestredenaar trad op Mr. Arnold Van Gelder, die zou spreken over een onderwerp van brandende actualiteit « Apartheid, weldaad of schande ? ». Het was een uiterst merkwaardige rede, waarin dit zo delicaat onderwerp voortreffelijk gesynthetiseerd werd en waarin de spreker aan de hand van een uitvoerige documentatie het standpunt verdedigde dat de apartheid in Zuid-Afrika, alle sociologische omstandigheden in aanmerking genomen, niet de onvoorwaardelijke veroordeling verdient die tegenwoordig in het internationaal milieu zo algemeen is.

In een uitstekende taal en met vlotte welsprekendheid werd deze voortreffelijke rede voorgedragen, waarvan onze lezers de tekst zullen vinden in dit nummer van ons blad.

De Heer Stafhouder A. Dieryck sprak dan het traditioneel antwoord uit op de openingsrede. Hij deed de grote verdiensten van de openingsredenaar uitschijnen en maakte enkele reserves ten opzichte van het standpunt dat in de voordracht van Mr. Van Gelder werd ingenomen.

Daarop volgde een aangrijpende hulde aan de overleden confraters die ons in het afgelopen jaar hadden verlaten. Ook deze rede wordt in dit nummer gedrukt.

Na deze zo bijzonder geslaagde openingszitting kwam een talrijk gezelschap samen op de receptie die door Mevrouw en Mr. Debergh werd aangeboden in de Salons De Laet en waar geruime tijd gezellig werd gekout en ... geproefd.

Het banket, dat plaats had in het Huis Osterrieth, was op alle gebied een bijzonder succes. Het aantal van 140 aanwezigen werd tot nog toe nooit door de Vlaamse Conferentie bereikt en het was verkwikkend vast te stellen hoe vooral de jongeren aan de balie er aan gehouden hadden het banket bij te wonen.

Na de traditionele tafelspeeches werd een revue opgevoerd, waarin jongere krachten zich deden gelden, die de nochtans zo zeer gevestigde reputatie van de oudere revuïsten zelfs overvleugelden.

Een heerlijke dag !

Bezoek aan de N.V. Gevaert te Mortsel

Er zit vaart in (het Bestuur van) de Conferentie. Nog geen week na de eerste spreekbeurt van dit jaar, togen wij op een zomerse namiddag, 3 oktober jl., naar één van Europa's belangrijkste industrieën: de N.V. Gevaert te Mortsel.

Ongeveer honderd Confraters, met of zonder echtgenoten, werden er vlot onthaald in een juweel van een filmzaaltje door dr. jur. R. De Groote, directeur der Publiciteitsdiensten, die in een bondig overzicht de grote lijnen van het bedrijf trok.

Een documentaire film (in Gevaert-kleuren... wie had dat geraden ?) illustreerde daarna zijn uiteenzetting.

In drie groepen verdeeld gingen wij dan het reusachtig fabriekscomplex bezichtigen, onder de kundige leiding van de heren E. Versluys (Persdienst), P. Hoelen (Chef Publiciteit) en L. Jans (Redactie).

Opsommen wat wij daar zagen is ondoenlijk. Röntgenfilmtostellen, ontwikkelingsmachines met automatische kleurregeling (een grapje van 650.000 F), copieer-installaties, sensimeters, spectrografen, ionometers en duizend dingen meer. Voor een en ander zij U beleefd verwezen naar het brochure-tje « Welkom bij Gevaert », dat ieder bezoeker ontving bij het afscheid.

Het eerste deel van de rondgang liep uit in de ruime bar onder de nok van het nieuwe hoekgebouw, waar enkele fotogenieke jonge dames ons een lachenis serveerden.

Dan ging de tocht verder langs de straten, pleinen, tunnels enz. van Gevaertstad, waar 9.000 mensen dag en nacht hun werk verrichten. Nederig geboren in 1894 in de Montignystraat te Antwerpen, staat dit bedrijf thans aan de spits van de wereldproductie van Röntgen-, grafische en vakcinéfilms en van fotokopiepapier.

Een vanouds beoefende specialiteit bij Gevaert is het bariteren van papier, d.i. het bestrijken van het papier met bariumsulfaat (BaSO₄ voor de ingewijden) als onderlaag voor de emulsie. Het proces geschiedt bij hoge temperaturen, wat wij aan den lijve ondervonden bij het bezoek in de bariteerzalen.

Jammer alleen dat wij één der belangrijkste fabricagemomenten niet mochten meemaken: het emulsioneren van de film, omdat de radioactiviteit die ieder ongepoetst mens, dus al wie uit de buitenlucht komt, op zich draagt, een hele filmproductie kan bederven en de tijd ontbrak om eerst het ganse gezelschap te spoelen.

Tot slot vernamen we nog dat het zakencijfer van de N.V. 5 miljard F bedraagt. Dat 93 % van de totale

productie voor export bestemd is, in zowat 128 landen. De beste afzetgebieden zijn tevens de twee sterkste concurrenten, U.S.A. en Duitsland. Alleen al bij het zuiver wetenschappelijk onderzoek is een staf van 700 man betrokken; voor deze research investeert men jaarlijks circa 250.000.000 F. Op sociaal gebied zijn Gevaerts troeven: goede verstandhouding tussen personeel en directie, die nooit iets beslist zonder voorafgaand overleg met de syndicale afgevaardigden; politiek van hoge lonen met aandelen in de winst; respect voor het aantal dienstjaren. Aan deze en andere gunstige factoren dankt het bedrijf zijn merkwaardige, sociale rust; zelden of nooit komen er stakingen voor. En dat is ook zakelijk-verstandig bekeken, want één dag staking kost de zaak 20 miljoen F.

Voorwaar, een boeiende namiddag. En zoals een confrater zegde: «Hoe kan een Antwerpenaar sterven, zonder Gevaert te hebben gezien».

H. A.

ERRATA

In het artikel van Mr. Frans Bouckaert, «Kanttekeningen bij de wet van 27 juli 1960», verschenen in het n° 5, 30 september 1962, van ons blad, zijn de volgende vergissingen geslopen:

Kolom 301 — voorlaatste alinea: «Ingeval van huwelijk tussen vreemdelingen die dezelfde nationaliteit bezitten, wordt de toelaatbaarheid dekt dit in tegenstelling tot de Belgische wet, etc...» moet worden «Ingeval van huwelijk tussen vreemdelingen die dezelfde nationaliteit bezitten, wordt de toelaatbaarheid der echtscheiding beheerst door de Belgische wet, etc...».

Kolom 309, vijfde laatste alinea: «oplossing van het conflict» moet worden «oplossing aan het conflict».

Onze lezers zullen wel de verbetering op de nuttige plaats willen aanbrengen.

* * *

In de boekbespreking van vorige week waarin het boek van Mr. Hugo Van Eecke werd gerecenseerd viel een lijn weg die de laatste alinea van kol. 452 onverstaanbaar maakt.

Onze lezers gelieven de laatste lijnen van kol. 452 als volgt te lezen:

«Het geldt hier een belangrijke tak van de administratieve rechtspraak en de verhandeling ontleedt grondig de samenstelling en de bevoegdheid van de militieraad, de hoge *militieraad*, de *herkeuringsraden*, de *procedure die voor deze rechtscollages dient gevolgd te worden* en uiteindelijk de mogelijkheden van voorziening in verbreking».

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1962 - n° 9:

Stedebouw.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, jrg. 1962 - n° 12:

Algemeenheden. — Inkomstenbelastingen. — Indirecte staatsbelastingen. — Internationale overeenkomsten. — Buitenlandse belastingen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1962 - n° 35:

H. J. Hommes, Burgerlijke vrijheid en dwangsom in arbeidsverhoudingen. — H. F. W. Luiking, De samenstelling van de Raad voor de Scheepvaart.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1962 - n° 4738:

P. W. van der Ploeg, Het ontwerp voor het zesde boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. De kwalitatieve verbintenis, het kettingbeding en de overbelasting van de grond. Artt. 6.5.3.4 en 12. — R. D. Kolléwijn, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Internationaal Privaatrecht (II).

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jrg. 1962 - n° 3:

H. Drion, Rechterlijk bevel en verbod. — H. Schut-tevaër, De rechtspraak in belastingzaken bij de Gerechtshoven.

Journal des Tribunaux, jrg. 1962 - n° 3:

E. Wolf, La législation contre les cartels et les monopoles: son application dans la Communauté économique européenne. — J. Eeckhout, En marge de la loi du 30 juillet 1962 relative au divorce et à la séparation de corps.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1962 - n° 8:

Rechtspraak.

Recueil Dalloz, jrg. 1962 - n° 33:

P. Lavigne, La légalité des concessions exclusives d'affichage sur des palissades privées implantées sur le domaine public.

Northwestern University Law Review, jrg. 1962 - n° 3:

A. Nekam, The Study of Foreign Law in an Interdependent World. — J. M. Winters, Classification of Municipalities.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"